

Myönnytysrakenne aikuisten S2-oppijoiden mielipidekirjoituksissa

Pro gradu -tutkielma

Tarja Pasanen

013483478

Suomen kielen,

suomalais-ugrilaisten ja pohjoismaisten

kielten ja kirjallisuuksien laitos

Helsingin yliopisto

Elokuu 2017

Tiedekunta/Osasto – Fakultet/Sektion – Faculty Humanistinen tiedekunta		Laitos – Institution – Department Suomen kielen, suomalais-ugrilaisten ja pohjoismaisten kielten ja kirjallisuuksien laitos	
Tekijä – Författare – Author Tarja Pasanen			
Työn nimi – Arbetets titel – Title Myönnytysrakenne aikuisten S2-oppijoiden mielipidekirjoituksissa			
Oppiaine – Läroämne – Subject Suomen kieli			
Työn laji – Arbetets art – Level Pro gradu -tutkielma		Aika – Datum – Month and year Elokuu 2017	Sivumäärä– Sidoantal – Number of pages 77 sivua ja 13 liitesivua
Tiivistelmä – Referat – Abstract <p>Tutkielman tavoitteena on selvittää myönnytysrakenteeksi kutsutun tekstin retorisen rakenteen käyttöä ja variaatiota aikuisten S2-oppijoiden mielipidekirjoituksissa. Aineisto koostuu 580:sta lyhyestä mielipidekirjoituksesta, jotka on kerätty Testipisteen teettämistä kielitaidon alkutesteistä aikuisille maahanmuuttajille vuosina 2012–2015. Tutkielman teoriataustana on tekstin moniäänisyyden teoria, kuten dialoginen laajentaminen, myönnyttely ja konsessiivisuus. Näkökulmana on myös S2-kirjoittamisen tutkimus ja vuorovaikutuslingvistiikka. Tutkielman metodina on keskusteluntutkimuksen myönnyttelyrakenteen teoria, jota sovelletaan tekstintutkimukseen.</p> <p>Tutkielmassa esitellään eräs aineistossa esiintyvä myönnytysrakenne, joka koostuu kolmesta eri tekstinosasta, jotka ovat mielipide (A), vastaväite (B) ja <i>mutta</i>-lisäys (A+). Mielipide esittää kirjoittajan oman näkökannan. Vastaväite on retorinen tukiväite, jonka avulla tekstiin konstruoidaan vastakkainen näkökulma eli toinen ääni. Vastaväitteessä myönnetään vastakkaisen näkökulman olemassaolo tai mahdollisuus. <i>Mutta</i>-lisäys alkaa yleensä <i>mutta</i>-konjunktioilla. Siinä kumotaan edellä esitetty vastaväite osin tai kokonaan ja annetaan tilalle mielipiteessä esitetty oma näkemys uudestaan. Myönnytysrakenteen ensimmäinen osa (A) voidaan myös jättää pois. Muuten rakenteen osat esiintyvät konstruktiossa aina samassa järjestyksessä.</p> <p>Tutkielmassa selvitetään myönnytysrakenteen keskellä sijaitsevan osan, eli vastaväitteen, kielellisiä ilmaisutapoja. Yleisimmin S2-oppijat eksplikoivat retorisen vastaväitteen käyttämällä modaalisia ilmauksia, joihin sisältyy ehdollisuuden, varmuuden, todennäköisyyden ja mahdollisuuden evaluointia. Vastaväite ilmaistaan myös toteavilla, <i>olla</i>-verbin ympärille rakentuvilla kopulalauseilla, myöntävillä partikkeleilla, yleistävillä yksikön toisen persoonan muodoilla, eli nk. <i>sinä</i>-passiivilla tai positiivisella evaluoinnilla. Vastaväitteissä esiintyy myös kieltomuotoja, mentaali- ja puheaktiverbejä sekä etäisyyttä ilmaisevia ajan ja paikan adverbeja.</p> <p>Taitotasojen vertailu osoittaa, että A2.1-tasolla myönnytysrakenne on harvinainen ja vastaväitteen ilmaisukeinoista kopulalause on yleisin. A2.2-tason yleisimmät vastaväitteen kielelliset ilmaisukeinot ovat modaaliset ilmaukset sekä yleistävät yksikön toisen persoonan muodot, joilla on vastaväitteessä myös eläytymisfunktio. B-tasolla käytetyimpiä ilmaisukeinoja vastaväitteissä ovat modaaliset ilmaukset, joista konditionaali on käytetyin. Sitä esiintyy lähes pelkästään B-tason vastaväitteissä. B-tason teksteissä käytetään seuraavaksi eniten kopulalauseita ja myöntäviä partikkeleita. Myös mentaali- ja puheaktiverbien käyttö lisääntyy B-tasolla.</p> <p>Tutkimukseni valottaa aikuisten maahanmuuttajien dialogisuuden hallintaa tekstissä yhdenlaisen myönnytysrakenteen avulla. Tutkimuksessa selviää, että myönnytysrakenteen käyttö lisääntyy taitavimpien kielenkäyttäjien teksteissä. Kaikista mielipideteksteistä myönnytysrakennetta ilmenee 12 %:ssa teksteistä. Myönnytysrakenne ilmentää dialogista laajentamista, sillä se tuo tekstiin toisen äänen, mutta toisaalta se ohjailee lukijaa päättämään kirjoittajan esittämään päätelmään.</p>			
Avainsanat – Nyckelord – Keywords S2, retorinen rakenne, myönnyttely, myönnytys, tekstintutkimus, S2-kirjoittaminen			
Säilytyspaikka – Förvaringställe – Where deposited Helsingin yliopiston suomen kielen, suomalais-ugrilaisten ja pohjoismaisten kielten ja kirjallisuuksien laitos			
Muita tietoja – Övriga uppgifter – Additional information			

SISÄLLYS:

1 Johdanto.....	1
1.1 Tutkimuskysymykset ja metodit.....	2
1.2 Aineistona S2-oppijoiden mielipidekirjoitukset.....	4
2 Moniäänisyyden tutkimusta.....	7
2.1 Dialoginen laajentaminen.....	7
2.2 Konsessiivisuus eli myönnyttely.....	9
2.3 Keskustelun konsessiivirakenne tekstintutkimuksen apuna.....	11
3 Toisella kielellä kirjoittamisen tutkimusta.....	13
3.1 Toisella kielellä kirjoittaminen ja sen tutkimus.....	13
3.2 Kommunikatiivinen kompetenssi ja kirjoittajaksi sosiaalistuminen....	14
3.3 Eurooppalainen viitekehys ja kirjoittamistaidot.....	15
4 Moniäänisyys suomi toisena kielenä -kirjoittajien mielipideteksteissä.....	18
4.1 Myönnytysrakenne.....	18
4.2 Myönnytysrakenteen osat ja niiden funktiot.....	22
4.3 Myönnytysrakenteen muunnelmät.....	25
4.3.1 Vastaväite ilman <i>mutta</i> -konjunktia.....	27
4.3.2 <i>Mutta</i> -alkuinen vastaväite.....	27
4.4 Myönnytysrakenteeseen kuulumattomat tapaukset.....	29
5 Vastaväitteiden kielelliset ilmaisutavat.....	33
5.1 Modaaliset ilmaukset.....	34
5.2 Toteamus, kopulalause.....	43
5.3 Myöntävät partikkelit.....	45
5.4 Yleistävä yksikön toinen persoona, <i>sinä</i> -passiivi.....	50
5.5 Positiivinen evaluointi.....	55
5.6 Muita tapauksia.....	56
5.6.1 Kieltomuoto.....	56
5.6.2 Mentaali- ja puheaktiverbit.....	58
5.6.3 Etäännyttävä ajan tai paikan adverbi.....	62
5.7 Yhteenveto ja vertailua kielitaitotasoihin.....	64
6 Lopuksi.....	70
Lähteet.....	73
Liite: mielipidetekstit.....	78

1. Johdanto

Tämän pro gradu -tutkielman aiheena on eräs mielipiteen ilmaisemisessa ja perustelemisessa havaintoni mukaan melko yleisesti käytetty retorinen rakenne, jota aikuiset S2-oppijat käyttävät mielipidekirjoituksissaan. Tekstin retorisella rakenteella tarkoitan sellaista virkkeen rajojen yli ulottuvaa, tekstiä jäsentävää rakennetta, joka kuvastaa kirjoittajan näkemystä tekstin etenemisestä ja jossa on tietynlaisia vaiheita, kuten lausekkeita, lauseita tai sitä laajempia kokonaisuuksia (Juvonen 2010: 41, Mann & Thompson 1988: *rhetorical structure theory*). Retorisessa rakenteessa tekstin osat ovat toisiinsa nähden semanttisessa ja funktionaalisessa suhteessa.

Tutkittavanani on ollut eri aiheista kirjoitettuja lyhyitä mielipidetekstejä, joita eri taitotasojen kielenoppijat ovat kirjoittaneet kielitaidon alkutesteissä testivastaukseksi. Aineistoni, kirjoitustestin tuotokset, on kirjoitettu ennalta määrättyistä aiheista, rajoitetussa ajassa ja tilassa. Testin tarkoituksena on ollut selvittää testattavan henkilön suomen kielen taitotaso.

Aikuisten S2-oppijoiden mielipideteksteistä on erotettavissa jaksoja, jolloin kirjoittaja esittää oman mielipiteensä ja perustelee sitä, mutta myös toisia ääniä, jotka sotivat kirjoittajan omaa mielipidettä vastaan tai esittävät jonkin toisenlaisen näkökannan. Toisen äänen, jota kutsun retoriseksi vastaväitteeksi, ympärille muodostuu osassa vastauksista tietynlainen rakenne, jonka osat toistuvat samassa järjestyksessä. Rajaamassani rakenteessa on kolme tekstinosaa, joiden sisältö vaihtelee. Rakenne koostuu seuraavista osista:

- 1.) oma mielipide (ja sen perustelu),
- 2.) retorinen vastaväite, jossa esitetään jokin kirjoittajan mielipiteelle vastakkainen näkemys,
- 3.) *mutta*-konjunktioilla alkava oman mielipiteen kertaaminen ja vastaväitteen (osittainen tai täysi) kumoaminen.

Kutsun tätä aineistoni teksteistä löytämäni retorista kuviota tekstin *myönnytysrakenteeksi*. (Termistä tarkemmin ks. luku 2.) Aineistoesimerkkinä väittämästä ”Hyvä palkka on kaikkein tärkeintä työssä” kirjoitettu vastauksiteksti sisältää esitellyn myönnytysrakenteen: 1.) *Olen eri mieltä.* 2.) *Tietysti hyvä palkka on tärkeä,* 3.)

mutta minusta tärkeampi jos työ kiinnostaa ihmisiä. Jos ihminen tykkää työstään, hän osaa tehdä työtä höydyllisesti, nopeampi ja paljon parempi kuin muut. Rakenne sisältää kolme osaa, jotka ovat erotettavissa toisistaan niiden sisältämien asioiden merkityssisällön avulla. *Mutta*-konjunktio esiintyy rakenteessa yleensä vastaväitteen ja oman mielipiteen rajalla ja erottaa ne. (Poikkeuksena ks. luku 4.3.1.) Esittelen myönnytysrakenteen ja sen osat tarkemmin luvussa 4 aineistoesimerkkien avulla.

Tutkimukseni tavoitteena on selvittää myönnytysrakenteeksi kutsumani retorisen kuvion käyttöä mielipidekirjoituksissa ensin määrällisesti eli kvantitatiivisesti. Selvitän, kuinka paljon myönnytysrakennetta esiintyy eri taitotasoilla. Tässä on apunani eurooppalainen kielitaidon kuvausasteikko. Otan selvää, osaako jo A-tason kirjoittaja käyttää rakennetta, vai onko se vain pitemmällä olevien kielenoppijoiden käytössä. Tarkoituksena on sitä kautta myös tehdä päätelmiä rakenteen vakiintuneisuudesta. Tutkimus syventyy sitten selvittämään rakenteen keskellä sijaitsevan osan, retorisen vastaväitteen, kielellisiä keinoja kvalitatiivisesti eli laadullisesti. Tarkoituksena on selvittää, minkälaisin kielellisin keinoin vastaväite eksplikoidaan ja onko olemassa joitain kaikille kielenkäyttäjille yleisiä tapoja ilmaista kontrastia tai myönnyttelyä tekstissä. Myönnyttelyn keinoissa painottuu erityisesti aineiston S2-näkökulma.

Tutkimukseni keskiössä on dialogisuuden kielellinen hallitseminen yhden retorisen rakenteen avulla yhden tekstilajin, mielipidekirjoituksen, sisällä. Mielipiteen ilmaiseminen on paitsi kielellistä, myös sosiaalista toimintaa. Se on tärkeä kansalaistaito, jonka osaaminen kuuluu jokaisen, niin äidinkielen kuin toista kieltä käyttävän, kielellisiin taitoihin. Mielipidetekstin argumentoivaan tekstityyppiin kuuluu myös dialoginen ulottuvuus, sillä puhuja tai kirjoittaja yleensä haluaa, että kuulija tai lukija suhtautuu häneen ja hänen mielipiteeseensä positiivisesti ja yrittää suostutella toista samalle puolelle kanssaan. (Martin & White 2005: 161–209.)

1.1 Tutkimuskysymykset ja metodit

Tavoitteeni on tuottaa uutta tietoa aikuisten S2-oppijoiden kirjoittamistaidoista tutkimalla myönnytysrakenteen käyttöä, kun aineiston kirjoittajina on A- ja B-tason suomenoppijoita. Näkökulmani on myös siinä, miten kieltä käytetään tässä tapauksessa vuorovaikutuksellisiin päämääriin. Oletan, että kirjalliset

vuorovaikutustaidot kehittyvät suullisten taitojen jäljessä. Onhan suullinen kielitaito priorisoitu esimerkiksi kotoutumiskoulutuksissa nopean kielenoppimisen ja työllistymisen toivossa (Komppa & Kokkonen 2010: 103–104). Olen itse aloitteleva S2-opettaja ja aihe kiinnostaa minua erityisesti sitäkin kautta. Toisen kielen kirjallisten konventioiden oppimiseen kuluu aikuisilla enemmän aikaa, sillä he ovat jo kerran oppineet yhden kielen, oman äidinkieltensä, kirjallisen ilmaisun. Moniäänisyyden ilmaiseminen tekstissä vaatii kirjoittajalta vuorovaikutuksellisten prosessien ja argumentoinnin ymmärrystä sekä kielellistä kompetenssia, eli sisäistettyä tietoa tekstilajin luonteesta ja siihen sopivasta kielenkäytöstä. (Vrt. Kalliokoski 2005: 255–256, 2006: 249.)

Tutkimuskysymykseni ovat seuraavat:

- 1.) Kuinka paljon rajaamaani retorista kuviota, myönnytysrakennetta, esiintyy eri taitotasoilla? Mikä merkitys myönnytysrakenteella ja sen eri osilla on mielipidetekstissä?
- 2.) Millä kielellisillä keinoilla S2-oppijat eksplikoivat vastaväitteen tai toisen äänen tekstissä? Onko olemassa joitain yleisiä, kielellisesti vakiintuneita tapoja ilmaista vastaväitettä eli nk. myönnytystä? Onko kirjoittajien taitotasojen välillä eroja vastaväitteen keinoissa?

Tutkimuksen näkökulmana on se, miten kielenoppija hallitsee kieltä sosiaaliseen toimintaan, tässä tapauksessa mielipidetekstille ominaiseen perusteluun ja suostutteluun, joihin myöntäminen ja vastustaminen kuuluvat. Tutkimukseni nojaa vuorovaikutuslingvistiikkaan, sillä tutkin tekstissä esiintyvää retorista rakennetta sosiaalisen vuorovaikutuksen toiminnallisena jaksena. Sosiaalisena toimintana näen mm. perustelun ja suostuttelun tekstissä. Tukeudun keskusteluntutkimuksen teoriassa erityisesti Couper-Kuhlenin ja Thompsonin (2000) kehittämään keskustelun kardinaalikonsessiiviin, retorisen rakenteen malliin, jonka avulla kuvataan myönnytystä ja neuvottelua englanninkielisessä keskusteluntutkimuksessa. Sovellan Couper-Kuhlenin ja Thompsonin abstrahoimaa kardinaalikonsessiivin retorista mallia omaan tekstiaineistooni. Mallin avulla jaan mielipidetekstit jaksoihin niiden merkityksen perusteella (kuten mielipide ja vastaväite). Käytän tutkimuksessani siis samaa ajatusta, kuin Couper-Kuhlen ja Thompson (2000), että teksti on jaettavissa toiminnallisiin jaksoihin sen

perusteella, mikä on lausuman (tai tekstin) sosiaalinen käyttötarkoitus. Myönnytysrakenne kuvaa samaa vuorovaikutuksen ajatusta.

Ensin rajattuani kolmesta osasta koostuvan retorisen kuvion, myönnytysrakenteen, tutkin sen yhtä osaa, vastaväitettä. Selvitän ja jaottelen niitä syntaktisia ja leksikaalisia aineksia, joiden varassa S2-kirjoittajat rakentavat vastaväitteensä. Esittelen yleisimpiä kielellisiä ilmaisutapoja ja niiden käyttöä vastaväitteissä.

Dialogisuuden eli moniäänisyyden hallinta on tutkimuksen ytimessä. Tästä tärkeimpänä taustateorianä on Martinin ja Whiten (2005) dialoginen laajentaminen ja supistaminen, jota hyödynnän tutkimuksessani. Tulkitsen ja peilaan lopuksi tutkimustuloksia eurooppalaisen viitekehyksen (2003) taitotasokuvauksiin.

Tutkimus etenee siten, että tässä luvussa esittelen tutkimuksen tavoitteet, tutkimuskysymykset sekä aineiston – mitä tutkin, miten tutkin ja miksi tutkin. Luvussa 2 esittelen teorian, joiden varaan tutkimukseni rakentuu. Siinä esitellään moniäänisyyden teoriaa, retorisen myönnytysrakenteen aiempaa tutkimusta sekä keskustelussa että tekstissä, ja luodaan katsaus aiempiin alan tutkimuksiin. Luvussa 3 esittelen suomi toisena kielenä -tutkimusnäkökulmaa esittelemällä S2-kirjoittamisen tutkimusta sekä eurooppalaista viitekehystä kirjoittamistaitojen osalta.

Luvut 4 ja 5 ovat analyysilukuja. Luvussa 4 esittelen tekstin myönnytysrakenteen ja sen osat, sekä perustelen sen rajauksen. Luvussa 5 esittelen ja analysoin rakenteen keskellä sijaitsevaa osaa, retorista vastaväitettä, ja siinä käytettyjä kielellisiä ilmaisutapoja. Esittelen yleisimmät kielenpiirteet, joiden avulla vastaväitettä ilmaistaan S2-oppijoiden teksteissä. Selvitän myös, mitä eroja viitekehyksen eri taitotasojen kirjoittajilla on kielellisissä ilmaisutavoissa. Luku 6 on päätösluku, jossa pohditaan myönnytysrakenteen olemassaoloa mielipideteksteissä tästä tutkimuksesta saadun tutkimustiedon valossa.

1.2 Aineistona S2-oppijoiden mielipidekirjoitukset

Tutkimusaineistoni koostuu Testipisteen, eli aikuisten maahanmuuttajien kielitaidon arviointikeskuksen, kielitaidon alkutesteistä aikuisille

maahanmuuttajille. Tekstit on kerätty vuosina 2012–2015. Olen rajannut tutkittavakseni vain argumentoivia mielipidekirjoituksia. Kaikkia mielipidetekstejä on korpuksessa yhteensä 580 kappaletta. Kirjoittajat, jotka ovat vastanneet mielipidekirjoitustehtävään, ovat hieman edistyneempiä, taitotasolla A2.1 tai sen yli. Mielipidekirjoitusten taitotasojakauma on seuraava: A2.1-tason tekstejä on 151 kappaletta, A2.2-tason tekstejä on 304 kappaletta ja B-tason tekstejä on yhteensä 125 kappaletta. C-tasoisia mielipidekirjoituksia ei ole aineistossa yhtäkään. Aineistoni koostuu siis yhteensä 580:sta mielipidetekstistä, jossa A2.1-tason vastauksia on 26 %, A2.2-tason vastauksia on 52 % ja B-tasoisia 22 %.

Mielipidekirjoituksen tehtävänannossa on kirjoittajan valittavana kaksi väitettä, joista pitää valita toinen. Tehtävänanto kuuluu: ”Valitse yksi vaihtoehto, A tai B. Kirjoita, oletko samaa mieltä vai eri mieltä. Miksi?” Ohjeessa siis pyydetään kertomaan oma kanta sekä esittelemään sille perusteluja.

Mielipidekirjoitusten tehtävänannot eli väittämät ovat:

A. *Ihmiset ostavat paljon tavaraa, jota he eivät tarvitse.* TAI B. *Ilman koulutusta voi saada hyvän työpaikan.*

A. *On hyvä, että perheessä tai ystävissä on ihmisiä eri kulttuureista.* TAI B. *On helppoa elää terveellisesti.*

A. *Suomessa kaikki tarvitsevat oman auton.* TAI B. *Hyvä palkka on kaikkein tärkeintä työssä.*

A. *Työ on elämässä tärkein asia.* TAI B. *Naisten ja miesten roolit ovat erilaiset Suomessa ja kotimaassasi.*

A. *Koti on parempi hoitopaikka lapselle kuin päiväkot.* TAI B. *Nuori työntekijä on parempi kuin vanha työntekijä.*

Yksi mielipidekirjoituksen tehtävänanto on erilainen. Siinä esitellään pylväsdiagrammi naisten ja miesten keskipalkoista Suomessa vuonna 2012. Miesten keskipalkka on kaavion esittämän tilaston mukaan 2685 € ja naisten palkka 2050 €. Tehtävänanto kuuluu: ”Kerro kuvasta. Vertaile palkkoja. Miksi näin on? Mitä asialle pitäisi tehdä? Mitä sinä ajattelet asiasta ja miksi? Kerro esimerkkejä omasta elämästäsi.” Tämän tehtävänannon mielipidetekstit olen otsikoinut itse muotoon *Miesten ja naisten palkkaerot Suomessa*. Käytän tehtävänantojen väittämiä myöhemmin analyysissäni tekstien otsikoina.

Tekstit on alun perin kirjoitettu käsin.¹ Mielipidetekstit ovat lyhyitä. Niiden pituus vaihtelee yhden rivin pituisesta vastauksesta kymmenen rivin vastauksiin. Kirjoittajista on tiedossa sukupuoli, äidinkieli ja taitotasoarvio. Nämä tiedot kulkevat tutkimuksessa aineistoesimerkkien mukana. Kaikilta kirjoittajilta on saatu kirjallinen lupa tekstien tutkimuskäyttöön.²

Tekstit on arvioitu kriteeriviitteisesti ja holistisesti. Arviointikriteerit on kehitetty Testipisteessä nimenomaan kotoutumiskoulutuksen lähtötasotestauksen arviointiin. Yksi arvioija on antanut kirjoittajalle taitotasoarvion hänen kaikkien eri kielen osa-alueiden näytteidensä perusteella. Näitä ovat puhuminen, kirjoittaminen, kuullun ymmärtäminen ja luetun ymmärtäminen.³ Sen vuoksi yhden tekstin, kuten yksittäisen mielihidekirjoituksen, ei voida sanoa olevan tietyllä taitotasolla, vaan voidaan todeta, että testattavan henkilön koko kielitaito edustaa vaikkapa taitotasoa A2.1. Toisin sanoen hänen tekstituotoksensa voi siis olla hänen kokonaistaitotasoaan alempana tai ylempänä.

Testipiste on aloittanut toimintansa pääkaupunkiseudulla vuonna 2010. Testipiste tarjoaa sekä suomen kielen lähtötason arviointia aikuisille maahanmuuttajille että kotoutumiskoulutuksen tarpeisiin laaditun suomen kielen opintojen lopputestin. Lähtötason arvioinnin tavoitteena on tuottaa tietoa asiakkaan osaamisesta, jotta hänet voidaan ohjata sopivaan kotoutumiskoulutukseen, minkä puolestaan toivotaan nopeuttavan oikeanlaisen koulutussuunnitelman löytymistä ja työmarkkinoille pääsyä. (<http://www.testipiste.eu/FI/testipisteesta>)

Koko korpuksessa on 2397:n eri kirjoittajan tekstejä, jotka edustavat erilaisia tekstityyppejä. Kirjoittajia pyydetään muun muassa kertomaan kuvasta tai menneistä tapahtumista, kuvailemaan asuinympäristöään, vastaamaan sähköpostiin tai kertomaan ja perustelemaan mielihidettä. ⁴ Tekstit on lajiteltu taitotasoin: alle A1.3 tekstejä on 245 kappaletta, A1.3 tekstejä on 623 kappaletta, A2.1 tekstejä on 862 kappaletta, A2.2 tekstejä on 523 kappaletta, B1 tekstejä on 139 kappaletta ja B2 tekstejä vain 5 kappaletta.

¹ Helsingin yliopiston Suomen kielen laitoksen tutkimusavustajat ovat digitoineet käsin kirjoitetut tuotokset Word-tiedostoiksi. Teksteissä on säilytetty alkuperäinen kirjoitusasu ja asettelu, kuten kappalejako ja isot ja pienet kirjaimet. Tosin olen tässä tutkimuksessa muuttanut alkuperäisiä rivijakoja analysoidessani retorista rakennetta.

² Kirjoittajien sukupuoleen ja äidinkieleen ei tässä tutkimuksessa kiinnitetä huomiota, vaikka ne tiedot kulkevat aineistoesimerkkien mukana. Taitotasoarvio taas on olennainen tieto.

³ Lisäksi tutkitaan kielen rakenteellista hahmottamista, ääneen lukemista, haastatellaan, tehdään matematiikan testi sekä tarvittaessa tarkempi luku- ja kirjoitustaidon testi.

⁴ Vastaustekstit ja niiden tehtävänannot ovat salaisia, eikä niitä toivota levitettävän, sillä ne ovat edelleen testikäytössä.

2. Moniäänisyyden tutkimusta

Esittelen tässä luvussa tutkimukseni kannalta tärkeimpiä teorioita moniäänisyydestä tekstissä ja keskustelussa, sekä teen selkoa myönnytelystä eli konsessiivisuudesta. Esittelen keskustelun konsessiivirakenteen, joka on teoriapohjana omalle analyysilleni. Esittelen aiemmin tehtyjä tutkimuksia, jotka liittyvät olennaisesti omaan aiheeseeni.

2.1 Dialoginen laajentaminen

Tutkimuksessani korostuu kielen vuorovaikutteisuus ja sosiaaliset funktiot. Tutkimukseni pohjana on ajatus, että teksti on aina vuorovaikutusta sitä edeltävien tekstien kanssa, sitä parhaillaan lukevien ja sen jälkeen tulevien tekstien ja puheenvuorojen kanssa. Kaikki kirjoitettu tai puhuttu kommunikaatio on siis väistämättä dialogista, koska silloin paljastetaan aina omia vaikutteita tai referoidaan jo aiemmin sanottua tai kirjoitettua, sekä samanaikaisesti ennakoitaan potentiaalisten vastaanottajien, lukijoiden tai kuulijoiden, vastauksia tai asenteita. Näin ajateltuna kaikki lausumat ovat jollain tapaa asenteellisia ja ilmentävät suhtautumista. (Martin & White 2005: 92.) Nämä ajatukset kaiken kielenkäytön väistämättömästä moniäänisyydestä perustuvat Bakhtinin (1981: 281) ajatukseen siitä, että kaikki lausumat, myös tekstit, kuten lyhyet viestit tai kokonaiset kirjat, ovat olemassa aina jotakin taustaa vasten vaihtoehtoisten mielipiteiden, näkökulmien ja arvojen, toisten kirjojen, maailmassa. Mikään tekstuaalinen kokonaisuus ei siis voi olla olemassa vain itsenäisesti, vaan se kuvastaa aina suhdettaan toisiin.

Tutkimukselleni olennaisin evaluoinnin eli suhtautumisen teoria on Martinin ja Whiten teoria, jonka mukaan episteemisen modaalisuuden ilmiöitä tarkastellaan tekstin dialogisen laajentamisen ja dialogisen supistamisen näkökulmasta. (Martin & White 2005: 102–108, 119.) Teorian mukaan jos tekstissä annetaan vastaanottajalle tilaa olla eri mieltä ja tehdään vaihtoehtoisten näkemysten läsnäolo mahdolliseksi, kyse on dialogisesta laajentamisesta. Se tarkoittaa, että tekstissä näkyy useampien näkökulmien tai äänten olemassaolo. Vastaavasti jos tekstissä rajoitetaan vaihtoehtoisten näkemysten läsnäoloa, puhutaan dialogisesta

supistamisesta. Ensimmäinen vaihtoehto ilmaisee episteemistä epävarmuutta ja jälkimmäinen episteemistä varmuutta. (Ks. myös Juvonen 2012: 244.⁵)

Dialogisen laajentamisen hallinta on tärkein tutkittava piirre mielipideteksteissä. Tekstiin rakentuvaa toista ääntä tutkittaessa on tärkeää, että kirjoittaja ylipäättään osaa ilmaista ja tuottaa toisen äänen tekstiin ja että omaa näkökantaa vastustava ääni eksplikoidaan – erityisesti, kun tutkimuskohteena ovat S2-kirjoittajat. S2-oppijoiden teksteissä ilmenevät retoriset vastaväitteet ja niiden olemassaolo ovat tekstin dialogista laajentamista, joka ilmentää episteemistä epävarmuutta. Toisin sanoen dialoginen laajentaminen on koko tutkimukseni ydin. Myönnytysrakenteen kaltainen retorinen kuvio on vuorovaikutteisuutta ohjaava: toisaalta se tuo tekstiin vaihtoehtoisen näkemyksen, mutta kuitenkin tekijän kannattama väite jää voimaan viimeisenä, mikä ohjaa lukijaa päätymään samaan loppupäätelmään (ks. Juvonen 2010: 51, Martin & White 2005: 120–126).

Tutkimukseni yhtenä mallina on ollut dialogisuuden tutkimus ylioppilasteksteissä, erityisesti kolme Riitta Juvosen artikkelia. Juvosen tutkimus *että*-yhdytlauseen evaluoivasta käytöstä ylioppilasaineissa (2010) kertoo, että yhtäältä sen avulla evaluoidaan täydennyksessä ilmaistavaa asiaa, toisaalta sillä luodaan sidosteisuutta ja lisäksi evaluoiva *että*-lause on vuorovaikutteinen, eli lukijan ajatusprosessi ohjataan kulkemaan tietyn kuvion läpi ja lopulta päätymään kirjoittajan jo ennalta tekemään päätelmään (mts. 65–66). Juvonen (2011) on myös tutkinut vieraan ja oman äänen välistä dialogisuutta suomenkielisissä pohtivissa ylioppilasaineissa. Tutkimus käsittelee johtolauseita, joissa esiintyy *uskoa*-, *ajatella*-, *luulla*- ja *sanoa*-rakenteita, jotka esiintyvät oman ja vieraan äänen referoinnin rajalla. Kolmas Juvosen tutkimus (2012) selvittelee *tiedän*-rakenteita ja niiden käyttöä johtolauseissa saman aineiston ylioppilasaineissa. Juvosen mukaan *tiedän*-rakenteilla ilmaistaan teksteissä jossain määrin vakiintuneita retorisia kuvioita ja ne ovat osaksi dialogisuuden hallintaan liittyvissä tehtävissä (Juvonen 2012: 260–262).

Edellä mainitut Juvosen artikkelit ovat vaikuttaneet omaan tutkimukseeni siten, että hyödynnän osittain samoja lähtökohtia ja metodeja kuin Juvonen: tutkin tekstin dialogisuutta yhden sen keinon, myönnytysrakenteen, avulla. Tutkimukseni lähtökohtana on tekstin dialoginen laajentaminen ja sen hallinta, sekä ajatus tekstin

⁵ Käytän Juvosen suomentamia termejä.

ja koko kielenkäytön väistämättömästä moniäänisyydestä. Tekstit ovat kielellistä toimintaa ja niissä korostuu sen funktionaalisuus. Analysoin sellaisia tekstejä, joissa dialogista laajentamista ilmenee myönnytysrakenteen muodossa. Sovellan Juvosen tutkimuksissaan käyttämiä metodeja omaan, varsin erilaiseen aineistooni: aikuisten suomea toisena kielenä puhuvien maahanmuuttajien tuottamiin testikirjoitelmiin.

Tutkimani kaltainen tekstin retorinen rakenne, jossa esiintyy toisena äänenä vastaväite, on löytänyt ja tutkinut aiemmin suomenkielisistä ylioppilasaineista mm. Juvonen, joka nimeää ilmiön *laajaksi myönnytysrakenteeksi* (2010: 51). Juvosen mukaan kyseessä on konsessiivinen retorinen rakenne, jossa tekijä myönnyttää kilpailevaa väitettä, mutta ilmaisee sen jälkeen oman väitteensä, joka jää voimaan. Juvosen aineistossa tekijän väite merkitään konnektorilla *mutta* tai *kuitenkin*. (Mts. 51.) Vastaavia myönnytysrakenteita on tutkittu aiemmin erityisesti englanninkielisessä keskustelussa (mm. Couper-Kuhlen & Thompson 2000, 2005; Antaki & Wetherell 1999) sekä jossain määrin myös kirjoitetussa kielessä (mm. Mann & S. A. Thompson 1988; S. A. Thompson 1988; G. Thompson & Zhou 2000). Fennistiikassa myönnytystä on tutkinut keskustelun neuvottelutilanteissa Kauppinen (2006) ja verkkokeskusteluissa Niemi (2010). Myös Komppa on tutkinut retorisen rakenteen teorian avulla suomea toisena kielenä opiskelevien ylioppilaskirjoitelmia, joiden lauseidenvälisistä suhteista yhtenä esimerkkinä esitellään vastaväite- ja myönnettelysuhteet (Komppa 2012: 62–63).

2.2 Konsessiivisuus eli myönnettely

Termit *myönnytys* tai *myönnettely* esiintyvät aiemmassa vastaväitteen tai konsession sisältävässä retorisen rakenteen tutkimuksessa. Kielitoimiston sanakirja mainitsee myönnytykselle selityksen 'luopuminen oikeuksistaan, vaatimuksistaan, näkökannastaan tms. jonkin hyväksi' (KS, s.v. *myönnytys*). Niemen (2010: 198–199) mukaan myönnettelystä terminä ei ole juurikaan puhuttu fennistiikassa, vaan puhutaan pikemminkin erimielisyyden ilmaisun viivyttämisestä. Myönnytys voi olla omasta näkökannasta tinkimistä tai siitä luopumista. Toisaalta myönnytys on toisen puhujan näkemykseen alistuvaa samanmielisyyden osoittamista ja toisaalta taas myönnytys on pyrkimystä yhdistää kaksi toisistaan poikkeavaa näkemystä. Niemi mainitsee esimerkkinä tapauksen, jossa *tietenkin*-adverbia käytetään

keskustelijoiden välistä mahdollisesti seuraavaa ristiriitaa ennaltaehkäisevänä myönnytyksenä. Tällainen *tietenkin*-alkuinen myönnytys hyväksyy puhekumppanin näkemyksen, jonka jälkeen puhuja lisää oman tarkennuksensa. (Mts. 198–199.) Myönnyttelyllä on siis yhteys sekä erimielisyyden että samanmielisyyden osoittamiseen. Myönnytystä seuraa usein kontrastoiva *mutta*-lause (mts. 198). Myönnyttely on konsessiivista. Myönnyttelyssä on keskeistä samanmielisyyden osoittaminen, mutta samaan aikaan implikoidaan myös toisen näkökannan tai mielipiteen olemassaoloa, mikä tulee myönnytysrakenteessa ilmi. Myönnytyssuhteessa lauseet ovat dissonanssissa keskenään. (Komppa 2012: 63–64.)

Iso suomen kielioppi määrittelee *konsessiivisen suhteen* lauseiden väliseksi suhteeksi, jossa esitetään puheena olevien asiaintilojen pätevän, mutta implikoidaan niiden yhteensopimattomuutta kyseisessä kontekstissa (ISK § 1139). Esimerkkinä mainitaan ilmaus *Oli lämmin ilta, vaikka oltiin jo pitkällä syksyssä*. Illan lämpö ja syksy esitetään totena, mutta implikoidaan, että olisi odotuksenmukaisempaa, jos olisi toisin, eli että ilta ei olisi lämmin. Konsessiivisen suhteen mahdollisina merkitsiminä ISK mainitsee adverbiaalikonjunktion *vaikka*. (Ks. myös Kauppinen 2006.) Toinen odotuksenvastaisuutta ilmaiseva konjunktio on rinnastava *mutta*, jolla on lauseyhteydestä riippuen myös kontrastiivista tai myönnyttelevää käyttöä (Korhonen 1993: 136).

Mutta-rinnastuskonjunktio sitoo aineistoni kirjoitelmien tekstinosia muodostaen seuraavanlaisia rakenteita: ”Täällä Suomessa minä en usko, että ilman koulutusta kukaan voi saada hyvää työpaikkaa. Voi olla, että saat, *mutta* minun mielestäni se on vaikeaa.”⁶ *Mutta*-konjunktio jakaa tässä esimerkissä kahden eri lauseen merkitykset siten, että sitä edeltävä osa *voi olla, että saat* ja sen jälkeinen osa *minun mielestäni se on vaikeaa* ovat keskenään konsessiivisessä suhteessa. Lauseiden merkitysten välillä vallitsee odotuksenvastaisuus, kontrasti.

Kielitoimiston sanakirja (KS 2006: 269) määrittelee *mutta*-konjunktion vastakohtaa tai rajoitusta ilmaisevaksi rinnastuskonjunktiksi. *Mutta*-konjunktiolle KS mainitsee kuusi erilaista käyttöyhteyttä, joista yksi on vastakohtapari. Vastakohtaparin edellinen jäsen sisältää usein myönnytyksen, kuten *tosin, kyllä, vaikkakin* ja jälkimmäinen jäsen ilmaisee tarkennuksen, varauksen tai lisäyksen,

⁶ Esimerkki kuuluu tutkimusaineistooni, mutta tekstiä muokattu tässä lyhyemmäksi ja sitä on korjattu kieliopillisesti. Jos esimerkki on muusta kuin omasta aineistostani, se on mainittu tekstissä.

kuten *kuitenkin*, *sittenkin* tai *joka tapauksessa*. Esimerkkilauseina KS mainitsee muun muassa *Uskomatonta mutta totta* ja *Odotin häntä mutta turhaan*. Toinen käyttöyhteys, joka esiintyy aineistoni teksteissä, on vastaväitteen alkuinen *mutta*-lause (ks. luku 4.3.2), kuten KS:n esimerkeissä *Niin niin, mutta mistäs rahat otetaan?* ja *Mutta onko se edes mahdollista?* (Mts. 269.) *Mutta*-konjunktio on tärkeä tutkimuksen osa, sillä se esiintyy aineistossani kahden eri äänen, kontrastin ja oman mielipiteen, rajalla.

2.3 Keskustelun konsessiivirakenne tekstintutkimuksen apuna

Tässä kohtaa on syytä esitellä keskusteluntutkimuksen teoriaa siltä osin, kuin sitä hyödynnetään tässä tutkimuksessa. Couper-Kuhlen ja Thompson (2000) ovat tutkineet englanninkielistä keskusteluaineistoa ja kehittäneet mallin, jonka avulla he kuvaavat keskustelijoiden sisäistämää prototyyppistä neuvottelutilannetta, siis myönnytysrakennetta. Sen mukaan ensimmäinen puhuja esittää jonkin väittämän (X). Sen jälkeen toinen puhuja ensin myönnyttelee (X'), jonka jälkeen hän esittää toisen puhujan väitettä vastustavan näkökulman (Y). Couper-Kuhlen ja Thompson abstrahoivat teoriansa kolmivaiheiseksi sekvenssiksi, jolla kuvataan keskustelussa toistuvaa mielipiteiden esittämisen kaavaa, jota he nimittävät keskustelun kardinaalikonsessiiviksi. (Couper-Kuhlen & Thompson 2000, Kauppinen 2006.)

Taulukko 1. Kardinaalikonsessiivin rakenne (Couper-Kuhlen & Thompson 2000: 385, Kauppinen 2006: 165).⁷

X Puhuja A väittää jotakin tai tuo esiin näkökulmansa (EHDOTUS)
X' Puhuja B myöntää väitteen tai näkökulman järkevyyden (MYÖNTÖ)
Y Puhuja B jatkaa tuomalla esiin vastakkaisen näkökulman (VASTAEHDOTUS)

Kardinaalikonsessiivirakenteen avulla voidaan kuvata keskusteluihin rakentuvia ja niissä esiintyviä ehdotusten, myöntöjen ja vastaehdotusten vuorottelua. Couper-Kuhlen ja Thompson pitävät toimintaa retorisenä ilmiönä ja sosiaalisena toimintana, joka syntyy vähintään kahden puhujan yhteistyönä. Puhujien välille syntyy sekventiaallinen neuvottelutilanne, jossa väitteen hyväksyntä on usein

⁷ Termien suomennot ovat Kauppinen.

osittaista. Tätä pidetään neuvottelulle ominaisena argumentaatiotapana. (Kauppinen 2006: 165.)

Kardinaalikonsessiivirakenne etenee siten, että ensiksi sanotaan väite (X), esimerkiksi *Tupakointi on terveydelle vaarallista*. Sen jälkeen toinen puhuja myöntää väitteen järkevyyden (X') lauseella *On totta, että tupakointi tappaa* tai myöntävällä dialogipartikkelilla *Joo*, jonka jälkeen sama keskustelija esittää ensimmäistä väitettä kontrastoivan vastaehdotuksen (Y), kuten *mutta moni ihminen polttaa siitäkin huolimatta*. Myönnyttelyn tehtävänä tässä rakenteessa on pehmentää, viivyttää tai ennakoida tulevaa vastaväitettä. Kyseessä on myöntävä retorinen rakenne. (Couper-Kuhlen & Thompson 2000: 384–388.)

Keskustelututkimuksessa myönnyttelyrakennetta pidetään yleisesti kohteliaana tapana kiistää toisen puhujan väite tai osoittaa erimielisyyttä; puhuja myöntää ensin toisen puhujan olevan osittain oikeassa, mutta osoittaa, että puhujan oma väite on kuitenkin enemmän oikeassa (Juvonen 2010: 51). Couper-Kuhlenin ja Thompsonin kehittämä keskustelun kardinaalikonsessiivirakenne on tutkimuksen apuna, kun tulkitsen mielipidekirjoituksia ja niissä esiintyviä oman mielipiteen ja vastaväitteen välisiä retorisia kuvioita. Kardinaalikonsessiivin rakenteen mukaisesti jaan mielipidekirjoitukset omiin mielipiteisiin, vastaväitteisiin ja tarkennuksiin. Analysoin mielipidetekstejä samaa vuorovaikutuksen ajatusta seuraten; ajattelen, että tekstit ovat kirjoittajan ja lukijan välistä sosiaalista toimintaa, neuvottelua, jossa mielipiteet, myönnytykset, kontrastit ja tarkennukset vuorottelevat. Kielenoppijoiden mielipiteet voidaan nähdä tavoitteellisina kielenkäyttötilanteina, puheenvuoroina, joilla on tavoite ja päämäärä: suostutella vastaanottaja puhujan puolelle. Argumentoivaan tekstityyppiin kuuluu dialogin rakentaminen lukijan ja tekijän välille retorisenä ilmiönä. (Martin & White 2005: 161–209.)

Yksi olennainen ero on myönnytysrakenteella keskustelussa ja tekstissä: keskustelussa myönnytysrakenteet vaativat aina vähintään kaksi puhujaa, mutta moniäänisessä tekstissä myönnytysrakenteen toinen osapuoli konstruoidaan tekstiin vastakkaisena väitteenä (Juvonen 2010: 51). Tekstissä rakentuu esiin siis kaksi kilpailevaa asiaintilaa tai väitettä. Tämän vastaväitteen ympärille myönnytysrakenne kurottuu.

Käytän keskustelun kardinaalikonsessiivirakennetta mallina myönnytysrakenteelle, jonka esittelen tarkemmin luvussa 4.

3. Toisella kielellä kirjoittamisen tutkimusta

Tämän tutkimuksen yhtenä näkökulmana on suomi toisena kielenä -kirjoittaminen ja oppijansuomi. Tässä luvussa selvitetään toisella kielellä kirjoittamista ja siitä tehtyä tutkimusta Suomessa. Lisäksi luodaan selventävä katsaus eurooppalaiseen viitekehykseen ja sen kuvaukseen eri taitotasojen kirjoitustaidoista.

3.1 Toisella kielellä kirjoittaminen ja sen tutkimus

Toisella kielellä kirjoittamisella (second language writing, L2 writing) tarkoitetaan muulla kuin kirjoittajan äidinkielellään tuottamaa tekstiä ja kirjoittamista. Kielentutkimuksessa on perinteisesti tehty ero äidinkielen ja toisen sekä vieraan kielen välillä. Toisella kielellä (second language) tarkoitetaan kieltä, joka opiskellaan ja opitaan kohdekielisessä kulttuurissa. Näin on esimerkiksi, kun aikuinen maahanmuuttaja opiskelee suomen kieltä Suomessa. Vieras kieli taas (foreign language) opitaan jonkin muun kuin kohdekielisen kulttuurin piirissä. Esimerkiksi englannin opiskelu Suomessa on vieraan kielen opiskelua. Toisella kielellä kirjoittamisen tutkimuksessa tarkastellaan esimerkiksi toisella kielellä kirjoittamisen prosessia tai toisella kielellä kirjoitettuja tekstejä. Tutkimuksen kohteina ovat usein toisella kielellä kirjoitetun tekstin piirteet verrattuna äidinkiellisen kirjoittamaan, vastaavan tekstilajin tekstiin. (Komppa 2012: 15.)

Suomi toisena kielenä on kolmekymmentä vuotta vanha tutkimusala. (Suni, Latomaa & Aalto 1996.) Suomi toisena kielenä -kirjoittamisen alalta on tutkittu enimmäkseen nuorten kielenoppijoiden kieltä, kuten peruskoulun päättävien tai lukiolaisten tekstejä. On tutkittu heidän koulussa kirjoittamiaan tekstejä, kuten mm. referoinnin ilmausten merkitystä suomi toisena kielenä -kirjoitelmissa (Kalliokoski 2005), tekstilajitietoisuutta lukiolaisten S2-oppilaiden ylioppilasesseissä (Kalliokoski 2006), peruskouluikäisten suomenoppijoiden kirjoituskäytänteitä (Kalliokoski 2008), retorisen rakenteen muodostumista ylioppilaskokeen suomi toisena kielenä -kirjoitelmien kokonaisrakenteessa ja kappalejaossa (Komppa 2012) sekä maahanmuuttajaoppilaiden tekstikäytänteitä identiteettien rakentumisen kannalta (Pöyhönen 2009). Kajander on selvittänyt (2013), minkälaisia eksistentiaalilauseita suomenoppijoiden teksteissä esiintyy kirjoitustaidon eri

tasoilla niin nuorten yhdeksäsluokkalaisten kuin aikuisten kirjoitelmissa. Opinnäytteistä mainittakoon mm. yhdeksäsluokkalaisten S2-oppilaiden verbien käytön tutkimus kirjoitelmissa oikeakielisyyden ja taivutuksen kannalta (Häkkinen 2006).

Aikuisten maahanmuuttajien kirjoitus- ja tekstitaitoja on tutkittu huomattavasti vähemmän. Aikuiset maahanmuuttajat ovat ryhmänä varsin heterogeeninen ja heidän aiemmat tietonsa ja tottuneisuutensa kirjalliseen ilmaisuun ja kulttuuriin vaihtelevat suuresti. Aikuisilla on vähemmän aikaa omaksua suomalaiset tekstikäytännöt kuin maahanmuuttajalapsilla ja -nuorilla, jotka opiskelevat tekstitaitoja koulussa useiden vuosien ajan. Tieto aikuisten suomea toisena kielenä opiskelevien tekstikäytännöistä on usein hajallaan aikuisopiskelijoita opettavien S2-opettajien hiljaisena tietona. (Komppa & Kokkonen 2010: 103.) Kirjoittamistaitojen opetus jää usein kotoutumiskoulutuksessa taka-alalle, sillä se tähtää nopeaan työllistymiseen ja suorittavaan työhön. Kuitenkin aikuisten maahanmuuttajien odotetaan osaavan työelämässä vaadittavat tekstitaidot, kun hän hakee ammattiaan vastaavaa työtä. Tai jos hän tulevaisuudessa etenee urallaan, oletetaan kykenevän työpaikkansa kirjalliseen viestintään. Työelämän tekstilajeja ovat esimerkiksi raportit ja tiedotteet. (Mts. 103–104.) Aikuisten maahanmuuttajien kirjoittamisesta on tutkittu mm. entiteettien sijaintia ilmaisevia rakenteita (Ijäs & Vikman 2008) sekä yliopistossa opiskelevien S2-oppijoiden seminaariesitelmien tekstuaalisia piirteitä (Pääkkönen 2009).

3.2 Kommunikatiivinen kompetenssi ja kirjoittajaksi sosiaalistuminen

Kirjoittajaksi sosiaalistumisella tarkoitetaan, että aikuiset maahanmuuttajat ovat yleensä jo kerran oppineet oman äidinkielenensä käyttäjiksi ja kirjoittajiksi (Kalliokoski 2008: 350). Kirjoittamisen oppimisen näkökulmasta tämä tarkoittaa, että heidän on opetettava uuden kielen kirjoittamisen konventiot. Se on pitkä prosessi, joka vaatii paljon tietoista harjoittelua. Yksi toisella kielellä kirjoittamisen tutkimuksen olennainen seikka on tekstilajin käsitteen ymmärtäminen, jota Kalliokoski (2006) on tutkinut suomea toisena kielenä opiskelevien nuorten näkökulmasta. Tekstilaji on sosiokulttuurinen käsite, ja tekstilajeihin ja teksteihin harjaannutaan ja kasvetaan kunkin kulttuurin sisällä.

Kielitieteessä kielitaitoa on kuvattu kuluneen viidenkymmenen vuoden ajan kahdesta eri näkökulmasta: Toisaalta autonomisena järjestelmänä, jonka mukaan kieli on ihmisen yksilöllinen ominaisuus. Tällainen kielitaito, jota generatiivinen kielioppi edustaa, korostaa sanaston ja rakenteiden hallintaa, eikä kielen käyttöön kiinnitetä niinkään huomiota. Toisaalta kieli taas nähdään sosiokulttuurisena ja vuorovaikutuksellisenä ilmiönä. (Kokkonen & Tanner 2008: 11.) Kommunikatiivisen kompetenssin käsite on sociolinguisti Hymesin (1972) kehittämä termi. Kommunikatiivisen kompetenssin ulottuvuudella tarkoitetaan sellaista kielitaitoa, jonka avulla kukin kielenkäyttäjä ymmärtää, mikä (kielellinen) ilmaus sopii kontekstiinsa eli kyseiseen sosiaaliseen tilanteeseen. Kalliokoski toteaa, että toisen kielen käyttäjäksi kasvaminen ja kommunikatiivisen kompetenssin hankkiminen edellyttävät paitsi kielen rakenteen ja sanaston, myös sen variaation hallintaa (Kalliokoski 2006: 242). Tällä tarkoitetaan erilaisia tyylejä, rekistereitä, diskursseja ja murteita. Kommunikatiiviseen kompetenssiin kuuluvat myös erilaisiin kielellisiin toimintoihin konventionaalistuminen, kuten vaikkapa genrejen eli tekstilajien hallinta sekä tieto siitä, milloin ja miten niitä kuuluu käyttää. (Mts. 242.) Hymesin kehittämää kielitaidon kuvausta, kommunikatiivista kompetenssia, käytetään pohjana viime vuosikymmenien kielitaidon kuvausmalleille, kuten eurooppalaiselle viitekehykselle (Kokkonen & Tanner 2008: 11.) Kommunikatiivisen kompetenssin käsite liittyy tutkimuksessani siihen, minkälaista kieltä tai kielenkäyttöä S2-kirjoittajat ymmärtävät mielipidetekstille ominaiseksi. Tietoisuus tekstilajipiirteistä ja argumentoinnin keinoista on keskiössä, kun tutkin mielipidetekstien kielellisiä piirteitä.

3.3 Eurooppalainen viitekehys ja kirjoittamistaidot

Eurooppalainen viitekehys on kaikissa Euroopan maissa käytettävä yhteinen asteikko kielitaidon kuvaukseen. Se kuvaa laajasti, mitä oppijoiden olisi opittava kielen avulla tekemään pystyäkseen käyttämään sitä viestintään tai mitä taitoja olisi kehitettävä, jotta viestintä olisi tehokasta. Viitekehys on laadittu parantamaan yhtenäistä kielitaidon kuvausta, arviointia ja opettamista Euroopan maissa. Viitekehys sisältää kielitaidon kuvausasteikon eli kielitaidon tasot ja niiden kuvaukset. Niiden avulla kerrotaan, mitä kielenkäyttäjä osaa tehdä kielellä. (EVK 2003: 19.)

Kielitaitoa kuvataan viitekehyksessä taitotasoasteikkona, jonka avulla on kuvattu osaamislausein kielenoppijoiden neljää taitoa: kuullun ymmärtämistä, puhumista, luetun ymmärtämistä ja kirjoittamista. Koska aineistoni tekstit ovat S2-kirjoittajien tekstejä, joita jaottelen taitotasojen mukaan ryhmiin, on olennaista tehdä selkoa eri taitotasojen kirjoittamistaidoista. Kuvailen seuraavaksi kirjoittamistaitoja niiltä osin, kuin tutkimukseni kannalta on tarpeellista, eli tasoja A2.1, A2.2, B1 ja B2, sillä näitä taitotasoja aineistoni tekstit edustavat.

Taso A2.1 on peruskielitaidon alkuvaihe, joka mahdollistaa välittömän sosiaalisen kanssakäymisen perustarpeet ja lyhyen kerronnan. Henkilö selviytyy kirjoittamalla kaikkein rutiininomaisimmista arkitilanteista. Hän osaa kirjoittaa lyhyitä, yksinkertaisia viestejä, jotka liittyvät arkisiin tarpeisiin sekä yksinkertaisia, luettelomaisia kuvauksia hyvin tutuista aiheista. Hän osaa käyttää perustarpeisiin liittyvää konkreettista sanastoa ja perusaikamuotoja sekä sidossanoin (*ja, mutta*) liitettyjä rinnasteisia lauseita.

Taso A2.2 kuvaa kehittyvää peruskielitaitoa, joka mahdollistaa sosiaalisen kanssakäymisen perustarpeet ja lyhyen kerronnan. A2.2-tasoinen kirjoittaja selviytyy kirjoittamalla tavanomaisissa arkitilanteissa. Hän osaa kirjoittaa hyvin lyhyen, yksinkertaisen kuvauksen tapahtumista, menneistä toimista ja henkilökohtaisista kokemuksista. Hän osaa arkisen perussanaston, rakenteet ja tavallisimmat sidoskeinot.

B1-taso kuvaa toimivaa tai sujuvaa peruskielitaitoa, jolla selviää arjessa. Se on myös Suomen kansalaisuuteen vaadittava kynnystaso. B1-tason kirjoittaja osaa kirjoittaa ymmärrettävän, yksityiskohtaistakin tietoa sisältävän tekstin todellisista tai kuvitelluista aiheista. Hänen taitonsa eriytyy ilmaisemaan abstraktimpia aiheita ja hän voi kirjoittaa sekä henkilökohtaisia että julkisia viestejä. Hänen tekstinsä on yhä sidosteisempaa, eli hän osaa liittää lauseita peräkkäin jaksoiksi ja välittää tehokkaasti tuttua tietoa kirjallisessa muodossa. Teksti alkaa myös jäsentyä niin, että hän voi ottaa myös lukijan huomioon. Kirjallinen ilmaisu on suhteellisen virheetöntä ja hän hallitsee riittävän sanaston ja rakenteet. Hän hallitsee melko monipuolisesti sanastoa ja lauserakenteita ja osaa ilmaista lausetasolla rinnasteisuutta ja alisteisuutta.

B2-taso kuvaa itsenäistä kielenkäyttäjää, joka selviytyy säännöllisessä kanssakäymisessä syntyperäisten kanssa. Kirjoittaessaan hän osaa tehdä selkeitä ja yksityiskohtaisia viestejä, joissa kuvataan tuttuja tai abstrakteja aiheita. Hän osaa

ilmaista tietoja ja näkemyksiä tehokkaasti ja kommentoida muiden näkemyksiä. Myös tietojen yhdistämisen ja tiivistämisen taidot nousevat esiin. Laaja sanasto ja vaativat lauserakenteet mainitaan. Tekstilajeista mainitaan muun muassa essee. Teksti on selkeää ja jäsentynyttä ja hän osaa ilmaista kantansa ja argumentoida systemaattisesti. (www.edu.fi/download/119698_taitotasot.pdf)

Kirjoitustaitojen osaaminen viitekehyksen taitotasojen näkökulmasta voidaan tiivistää siten, että A-tasolla kirjalliset tuotokset ovat nimeäviä ja rutiininomaisia ja B-tasolla teksti on itsenäisempää ja omaehtoisempaa. A1-tason teksti on usein vielä sanatason tuotosta, kun lausetaju vasta kehittyy. A2-tasolla tekstistä tulee sidosteisempaa ja B-tasolla sidostaminen on luontevampaa ja monipuolisempaa. Vasta B2-tasolla aiheissa päästään abstraktiotasolle, eli tekstin aiheet muuttuvat käsitteellisemmiksi. Merkitysten ilmaiseminen tarkentuu niin, että A-tason konkreettisista perusmerkityksistä päästään B2-tasolla vivahteikkaampiin ja idiomaattisempiin merkityksiin. Asenteiden ilmaisu ja muodollisuuden hallinta tarkentuvat B-tasolle siirryttäessä niin ikään. (Aalto, Tukia & Mustonen 2010: 17.)

4. Moniäänisyys suomi toisena kielenä -kirjoittajien mielipideteksteissä

Tässä luvussa esittelen analyysini keskeisimmän osuuden, aineistosta havaitsemani retorisen rakenteen. Rakenne toistuu eri taitotasojen teksteissä, sillä kirjoittajat käyttävät sitä mielipidettään perustellessaan. Kutsun sitä *myönnytysrakenteeksi*. Näytän, mistä tekstin osista rakenne koostuu ja selvitän, mitä funktioita sillä tekstissä on. Esittelen rakenteen ilmentymiä aineistossa ja selvitän, miten myönnytysrakenteen käyttö suhteutuu kirjoittajien taitotasoihin. Esitän alaluvuissa rakenteen muunnelmia sekä sen tarkemman rajauksen. Analysoin jatkossa aineiston vastauksia myönnytysrakenteesta esiteltyjen osien avulla.

Luvussa 5 analysoin myönnytysrakenteen yhdessä osassa, vastaväitteessä, käytettyjä kielellisiä ilmaisutapoja ja tutkin, minkälaisen kielenainesten avulla vastaväite rakennetaan tekstiin.

4.1 Myönnytysrakenne

Aineistoni koostuu yhteensä 596:sta taitotasojen A2.1–B2 mielipidetekstistä, joissa aikuiset S2-oppijat perustelevat näkemyksiään annetun väittämän puolesta tai sitä vastaan. Heitä pyydetään paitsi kertomaan oma mielipiteensä sanallisesti tekstinä, myös perustelemaan eli argumentoimaan. Tämä on piilotettu tehtävänantoon: ”Kirjoita, oletko samaa vai eri mieltä. Miksi?” Kysymyskonjunktio *miksi* implikoi perustelun tarvetta.

Aineiston teksteistä olen valikoinut ja tarkastellut sellaisia tekstejä, joissa esiintyy seuraavista elementeistä koostuva retorinen kuvio:

- A) oma mielipide,
- B) vastaväite tai vastakkainen kanta, jota seuraa
- C) *mutta*-alkuinen oma mielipide uudestaan tarkennettuna.

Aineistoa valikoidessani olen pitänyt seuraavia periaatteita: 1.) vastaväite tai toinen ääni rakentuu ja se on kontrastissa omaan mielipiteeseen, 2.) *mutta*-konjunktio on vastaväitteen ja oman mielipiteen rajalla (erikoistapauksena ks. luku 4.3.1) tai 3.) tekstistä on luettavissa kaksi eriävää kantaa, joista toinen, vastaväite, on kirjoittajan

luoma tukiväite, jonka avulla hän luo tekstiin toisen äänen. Alla on aineistoesimerkki tekstissä esiintyvistä rakenteista.⁸

1. [Suomessa kaikki tarvitsevat oman auton]

A Olen eri mieltä. Minulla ei ole autoa ja tähän asti minä olen pärjännyt ihan OK. Helsingissä on hyvät raitiovaunu- ja bussi-palvelut, ja olen varma että se on halvempaa mennä bussilla kuin omistaa oman auton ja maksaa kaikki verot jne.

B Kuitenkin se olisi joskus kiva lähteä autolla retkille.

C **mutta** siinä tilanteessa autoa voidaan vuokrata tai lainata.

[B1, M, englanti]

Esimerkin 1 alussa eksplikoidaan mielipide (A): kirjoittaja on eri mieltä väittämän kanssa. Hänen mielestään autoa ei tarvita Suomessa, koska täällä on hyvät julkisen liikenteen palvelut. Hän perustelee lisää ja sanoo, että on halvempaa mennä bussilla kuin maksaa autoveroja. Seuraavaksi tulee vastakkainen mielipide (B), oman mielipiteen kontrasti, joka alkaa myönnittelevällä *kuitenkin*-partikkelilla: *Kuitenkin se olisi joskus kiva lähteä autolla retkille*. Vastakkainen näkökanta (B) on esitetty tässä tapauksessa lisäksi konditionaalissa *olisi*, toivomuksen kaltaisena mahdollisuutena. Heti tämän lyhyen vastakkaisen kannan esittämisen jälkeen seuraa paluu omaan mielipiteeseen. Vastaväite kumotaan *mutta*-alkuisella täydennyksellä (C).

Mielipide jakautuu kolmeen tekstinosaan, joista kullakin on oma tehtävänsä.

Mielipide koostuu seuraavista osista tai vuoroista:

A: Kirjoittajan mielipide: Kaikki eivät tarvitse autoa. Perusteluina hyvä joukkoliikenne ja autoihin kuluva raha.

B: Vastaväite: Auton mahdollinen mukava käyttötapa.

C: Mutta-alkuinen tarkennettu mielipide: Auton voi vuokrata, eikä sitä siis tarvitse omistaa.

Tämä on toistuva mielipiteen ja vastaväitteen esittämisen tapa aineistoni teksteissä. Kirjoittaja argumentoi, perustelee, vasta-argumentoi sekä tarkentaa omaa mielipidettään omassa tekstissään. Tätä ilmiötä, useampien eri mieltä olevien äänten näkymistä tekstissä, kutsutaan tekstin moniäänisyydeksi tai dialogisuudeksi, Martinin ja Whiten (2005: 102–108) käsittein dialogiseksi laajentamiseksi. Myönnitys rakenne

⁸ Aineistoesimerkkien asettelusta muutama huomio: Olen merkinnyt väittämän otsikon ensimmäiselle riville selkeyden vuoksi. Tekstivastauksen jälkeen olen merkinnyt kirjoittajan eurooppalaisen viitekehyksen mukaisen kielitaitotason (A2.1–B2), sukupuolen (N/M) sekä äidinkielen. Lisäksi alleviivaan vastaväitteet ja lihavoin *mutta*-konjunktioita.

itsessään ilmentää tekstin dialogista laajentamista, sillä se rakentaa esiin kaksi eriävää ääntä.

Olen luonut oman aineistoni tekstejä kuvaavan konstruktion Couper-Kuhlenin ja Thompsonin keskustelun kardinaalikonsessiivia (ks. s. 11) mukaillen. Ne keskustelun sekvenssit, tai skeemat, joita Couper-Kuhlenin ja Thompsonin kardinaalikonsessiivi keskustelunanalyysissa kuvaa (ehdotus, myöntö ja vastaehdotus), rakentuvat kahden tai useamman keskustelijan välille, mutta oman aineistoni argumentoivissa teksteissä samankaltaisia näkökulman vaihdoksia rakentuu yhden kirjoittajan tekstin sisään. Toinen keskustelija konstruoidaan esiin retorisen vastaväitteen avulla (Juvonen 2010: 51). Myönnytysrakenne on kuvattavissa alla olevana konstruktiona.

Taulukko 2. Myönnytysrakenne S2-oppijoiden mielipidekirjoituksissa.

A	Kirjoittajan oma mielipide (MIELIPIDE)
B	Kontrastoiva vastaehdotus tai konsessiivinen myönnytys sekä sen tuoma (teoreettinen tai kuviteltu) mahdollinen asiointila (VASTAVÄITE)
A+	<i>Mutta</i> -alkuinen oman mielipiteen lisäys tai tarkennus, joka kumoaa vastaväitteen kokonaan tai osittain (MUTTA-LISÄYS)

Seuraavassa aineistoesimerkissä havainnollistan taulukossa 2 kuvattua rakennetta käytännössä.

2. [Ihmiset ostavat paljon tavaraa, jota he eivät tarvitse]
A Minä valitsen A vaihtoehto. Minusta on että ihmiset ostavat tavaraa jota he eivät tarvitse myös. (MIELIPIDE)
B Se on tärkeä että ekonomia muuttuu (VASTAVÄITE)
A+ **mutta** kun joku osta esimerkiksi vaatteita jota ei ikinä kokeile jotain on väärä. – – (MUTTA-LISÄYS)
[B1, M, espanja]

Esimerkissä 2 esitetään mielipide (A); ihmiset ostavat tavaraa, jota he eivät tarvitse, jonka jälkeen seuraa *Se on tärkeä että* -johtolauseella alkava vastaväite (B). Kirjoittaja myöntää, että ekonomian muuttuminen, millä hän tarkoittanee talouden kohenemistä, on tärkeää. *Mutta*-lisäyksellä (A+) kirjoittaja kumoaa vastaväitteen, palaa takaisin omaan mielipiteeseensä ja tarkentaa, että jos ostaa vaatteita, joita ei edes kokeile, jotain on silloin väärin.

Myönnytysrakenne koostuu seuraavista osista: mielipide (A), vastaväite (B) ja *mutta*-lisäys (A+). Jokaisella rakenteen osalla on oma funktionsa. Myönnytysrakenne

on tekstin konstruktio, holistinen kokonaisuus, jonka merkityksen niin kirjoittajat kuin lukijat ymmärtävät. *Konstruktio* määritellään hyvin laajasti sellaiseksi muodon ja merkityksen yhteenliittymäksi, jonka merkitystä ei voida täysin päätellä sen kokonaisuuden muodostavista osista tai muista konstruktioista. Toisaalta konstruktio on sellainen vakiintunut muodon ja merkityksen yhteenliittymä, jonka kielenkäyttäjä on käytössä oppinut. (Goldberg 1995: 4, Goldberg 2006: 3, Kotilainen 2007: 16.) Myönnytysrakenteeseen kuuluu sisällöltään varioivia osia (A, B ja A+), jotka ovat määriteltävissä vain niiden toiminnallisen tai vuorovaikutuksellisen merkityksen mukaan, eivät kielipillisesti. Osat kuitenkin esiintyvät konstruktiossa aina samassa järjestyksessä. Ainut rakenteessa toistuva leksikaalinen elementti on *mutta*-konjunktio, joka esiintyy vastaväitteen ja oman mielipiteen rajalla. (Poikkeuksena tästä ks. luku 4.3.1.) (Retorisen kuvion ajattelusta konstruktiona ks. Juvonen 2012: 245.) Myönnytysrakenne on määrätyistä osista rakentuva kokonaisuus, joka koostuu kolmesta osasta.

Myönnytysrakenne kuvaa retorista kuviota tekstissä samalla tavalla, kuin kardinaalikonsessiivi (Couper-Kuhlen ja Thompson 2000) kuvaa sitä keskustelussa. Molempiin kuuluu sisällöltään varioivia osia ja ne muodostavat käytössä retorisen kokonaisuuden, jonka kokonaismerkitys on enemmän, kuin sen osat yhteensä. Myönnytysrakennetta esiintyy kaikilla eri taitotasolla. Olen laskenut seuraavaan taulukkoon myönnytysrakenteen esiintymien lukumäärän suhteutettuna kirjoittajien kielitaitotasoon kaikissa mielipideteksteissä.

Taulukko 3. Myönnytysrakenteen lukumäärä koko tekstiaineistossa taitotasolla A2.1–B2.

Kirjoittajan taitotaso	Kaikki mielipidetekstit yhteensä (kpl)	Myönnytysrakenteen sisältäviä tekstejä (kpl)	Prosentuaalinen osuus teksteistä (%)
A2.1	151	6	4 %
A2.2	304	32	10,5 %
B1–B2	125	31	24,8 %

Taulukosta voi nähdä, että rakenteiden määrä kasvaa prosentuaalisesti, mitä taitavammista kielenkäyttäjistä on kyse. A2.1-tason vastauksista vain neljässä

prosentissa teksteistä esiintyy myönnytysrakenne, kun taas taitavimpien, B1–B2-tasojen, teksteissä rakenteita ilmenee lähes 25 prosentissa teksteistä. Kyseessä on siis enimmäkseen taitavimpien kirjoittajien käyttämä kielen resurssi. Tämä korreloi taitotasojen viitekehyksen kuvausten kanssa. A-tason kirjoittamistaitojen sanotaan olevan nimeävää, lyhyisiin viesteihin ja arkipäiväisiin asioihin keskittyvää, kun lauserakenteiden taju vasta kehittyy. B-tasolla kirjoittaja osaa esimerkiksi paremmin muodostaa lauseita ja sitoa niitä yhteen, tehdä ehyempää tekstiä, kuvata ja perustella omia ajatuksiaan sekä muodostaa vaativampia lauserakenteita. (www.edu.fi/download/119698_taitotasot.pdf) A-tason kirjoittamistaidot eivät siis useimmiten vielä riitä moniäänisen, erilaisia näkemyksiä erittelevän tekstin tuottamiseen. Vertailen myönnytysrakenteen suhdetta kielitaitotasoon tarkemmin luvussa 5.7.

4.2 Myönnytysrakenteen osat ja niiden funktiot

Perehdyn seuraavaksi myönnytysrakenteen osiin ja niiden funktioihin:

Mielipide (A) ilmoittaa kirjoittajan oman suhtautumisen väittämään yleensä heti tekstin alussa. Mielipide asettuu joko väittämän puolelle tai sitä vastaan. Toisinaan aineistossa esiintyy mielipiteitä, joissa oma mielipide jää näiden kahden ääripään välimaastoon. Niistä tarkemmin luvussa 4.4. On mahdollista, että mielipide jää joissain tapauksista tekstin alussa eksplikoimatta ja kirjoittaja aloittaa tekstinsä suoraan vastaväitteellä. Tällöin mielipiteenä esiintyy väittämän otsikko. Rakenteen ensimmäinen osa, mielipide, on myös mahdollisesti pois jätettävä osa. Myönnytysrakenteessa sen voi jättää myös pois, jolloin jäljelle jäävät vain osat B ja A+. Mielipiteeseen palataan tekstissä myöhemmin vastaväitteen jälkeen, jolloin se toistuu, eikä lukijalle jää tällöin epäselväksi, mikä on kirjoittajan mielipide.

Vastaväite (B) on kirjoittajan esiintuoma vastakkainen mielipide, toinen ääni, joka luo kontrastin omalle mielipiteelle. Se on retorinen vastaväite, joka voi olla selkeästi kontrastoiva tai myönnyttelevä eli konsessiivinen. Se tuo aineiston esimerkeissä näkyviin jonkin (ainakin teoriassa) mahdollisen, kuvitteellisen, toivottavan tai epätoivottavan tilanteen.

Vastaväite tai vastakkainasettelu (antiteesi) on klassinen retorinen keino. Retorisen rakenteen teoriassa vastaväite nähdään tukiväitteenä, jonka tavoitteena on näennäisen vastakkainasettelun kautta tukea kirjoittajan esittämää näkökulmaa.

(Komppa 2012: 62.) Omassa aineistossani edustuu samanlainen vastaväitteen ja *mutta*-lauseen välinen vastaväitesuhde. Vastaväitesuhteen piirteitä kuvataan myös seuraavien kriteereiden avulla retorisen rakenteen teoriassa (Thompson & Mann 1987): 1.) ydin ja satelliitti ovat keskenään kontrastiivisia, 2.) sekä ytimeen että satelliittiin ei voi samanaikaisesti suhtautua positiivisesti, koska esitetyt sisällöt ovat vastakkaisia, 3.) kirjoittaja suhtautuu positiivisesti ytimessä esitettyyn sisältöön, jolloin satelliitissa esitetään väite, mutta ytimessä kirjoittajan kannattama vastaväite, 4.) kirjoittajan tavoitteena on saada lukija suhtautumaan positiivisesti ytimessä esitettyyn asiaan, 5.) satelliitin ja ytimen ristiriidalla on taipumus aikaansaada lukijassa positiivinen suhtautuminen ytimeen.

Vastaväitteen funktio on olla huomion herättäjänä. Tällöin lauseparista vain toinen saa osakseen positiivista huomiota (Komppa 2012: 62). Vastaväitesuhteessa on myös piirteitä korrektiivisesta suhteesta (ISK § 1105), jolloin kahden lauseen välillä on suhde, jossa ensimmäisen lauseen esittämän asian pätevyys kielletään kokonaan tai osittain ja tilalle tarjotaan pätevämpi vaihtoehto toisessa lauseessa (Komppa 2012: 63).

Vastaväitteeseen (B) kuuluu olennaisena osana myönnyttely (ks. luku 2.2). Jarkko Niemi (2010) on tutkinut erästä myönnyttelymuottia, erimielisyyttä enteilevää *Voihan sitä sanoa* -rakennetta ja sen käyttöä internet- ja lehtitekstiaineistossa.

Omassa analyysissäni kutsun tekstin kontrastiosaa (B) selkeyden vuoksi vastaväitteeksi tietäen, että sen tyyli voi olla joko konsessiivinen eli myönnyttelevä tai selkeästi kontrastiivinen vastaväite.

Myös Couper-Kuhlen ja Thompson (2000) puhuvat myöntämisestä ennen vastaväitteen esittämistä keskustelunaineistossaan, joka on kardinaalikonsessiivin rakenteen keskeinen osa (X'). Oman aineistoni kohdalla on kuitenkin ero Couper-Kuhlenin ja Thompsonin kardinaalikonsessiiviin. Tekstiaineistossa vastaväite (B) esitetään heti oman mielipiteen jälkeen ilman sitä edeltävää myönnyttelevää vuoroa. Mahdollinen myönnyttely sisältyy vastaväitteeseen itseensä ja se on toisen näkemyksen hyväksymistä. Vastaväite konstruoi toisen keskustelijan toisena äänenä tekstiin (Juvonen 2010: 51). Kun kardinaalikonsessiivi päättyy kontrastin kuvaamiseen, myönnytysrakenteessa palataan lopuksi takaisin omaan alkuperäiseen mielipiteeseen. Kirjoittajat siirtyvät omasta äänestä toiseen ääneen ilman sitä edeltävää myönnyttelevää vuoroa, kuten keskusteluntutkimuksessa Niemellä (2010) tai Couper-Kuhlenilla ja Thompsonilla (2000), ja myöntävät erilaisen näkemyksen myös mahdollisena asiointilana.

Vastaväitteen esittäminen tekstissä on osa kirjoittajan retorista strategiaa. Vastaväitteen (B) avulla toisaalta ennakoidaan olemassa olevia mielipiteitä ja toisaalta huomioidaan aiemmat puhujat tai kirjoittajat. (Martin & White 2005: 92–93.) Argumentoivaan tekstityyppiin kuuluu sellainen evaluoiva sävy, jossa kirjoittaja yrittää suostutella lukijaa puolelleen ja pyrkii rakentamaan dialogia heidän välilleen (Martin & White 2005: 161–209 *evaluative key*). Vastaväitteen (B) avulla kirjoittajan on mahdollista olla vakuuttavampi perusteluissaan ja osoittaa ymmärtävänsä vastanäkemyksen, mutta silti tietävänsä itse paremmin. Vastaväitteessä (B) maalataan näkyville jokin mahdollinen tilanne, joka ei kuitenkaan ole puhehetkellä relevantti. Tällainen mahdollinen tilanne on myös luonnollisesti helppo kumota, sillä sen sisältämä asiointi ei useimmiten ole todellinen, vaan keksitty. Analysoin tarkemmin vastaväitteen ilmaisemisen kielellisiä keinoja luvussa 5.

Mutta-konjunktioilla alkava tekstinosa, *mutta*-lisäys (A+), palauttaa tekstin näkökulman takaisin kirjoittajan omaan mielipiteeseen ja perustelee sitä paremmin, tarkentaa tai lisää jotain olennaista. *Mutta*-lisäykseen kuuluu, että se kumoaa osittain tai kokonaan vastaväitteessä esitetyn asiointilan, tai ainakin osoittaa sen puutteelliseksi.

Vastaväite ja *mutta*-lisäys (B ja A+) luovat tekstiin kaksi toisissaan sidoksissa olevaa osaa, vastakohtaparin, jonka ensimmäisen jäsenen (B) tehtävänä on myöntää jokin eriävä ajatus. Toinen jäsen (A+) tarkentaa ensimmäistä, kumoaa sen, kritisoi sitä, näyttää sen puutteet, lisää jotain olennaista tai toimii realistisena järjen äänenä.

Esimerkin 1 (s. 19) vastakohtapari kuuluu näin: (B) Olisi kiva lähteä autolla retkille. (A+) Auton voi myös vuokrata tai lainata. Esimerkin 2 (s. 20) vastakohtapari: (B) Talouden koheneminen on tärkeää. (A+) On väärin ostaa tavaraa, jota ei tarvitse. Jälkimmäinen osa kumoaa ensimmäisen vastakohtapareissa.

Kirjoittaja käy tekstissään keskustelua oletetun lukijan ja hänen mielipiteidensä kanssa ja yrittää suostutella tätä puolelleen. Martinin ja Whiten mukaan kaikki kirjoitettu tai puhuttu kommunikaatio on dialogista; silloin paljastetaan aina omia vaikutteita tai referoidaan jo aiemmin sanottua tai kirjoitettua. Samanaikaisesti myös ennakoidaan potentiaalisten lukijoiden tai kuulijoiden vastauksia. (Martin & White 2007: 92.) Kirjoittaja tai puhuja siis luo aina väistämättä tekstiä tähän vaihtoehtoisten mielipiteiden, näkökulmien ja arvojen maailmaan ja yrittää sitä vasten saada lukijansa tai kuulijansa puolelleen. Mielipiteen lausuja paitsi sanoo oman mielipiteensä, myös kutsuu toisia jakamaan ja antamaan kannatuksensa omille perusteluilleen. (Mts. 95.)

Myönnytysrakenne ei ole kytköksissä tekstin pituuteen, sillä sitä ilmenee myös kaikkein lyhimmissä vastauksissa ja suppeimmillaan koko vastausteksti saattaa koostua kahdesta kontrastiivisesta mielipiteestä:

3. [Hyvä palkka on kaikkein tärkeintä työssä]

B Joo, hyvä palkka on hyvä asia.

A+ **mutta** tarvite ymmärtä, paljonka ja mitä sinä itse haluat tehta.

[A2.1, N, venäjä]

Esimerkissä 3 on otettu otsikon väite edustamaan omaa mielipidettä. Myöntösanalla *Joo* alkava vastaväitteeksi rakentuva lause (B) on luonteeltaan myöntävä. Se myöntää väitteen sisällön, hyvän palkan, olevan hyväksyttävä ja hyvä asia. *Mutta*-lause (A+) kuitenkin tuo tärkeän lisäyksen lyhyeen mielipiteeseen: palkkaa tärkeämpi on se, että itse tietää, mitä haluaa tehdä.

Aineiston S2-oppijoiden teksteissä lauseenyhdistämisen taidoissa on horjuntaa. Joissain esimerkeissä *mutta*-konjunktio on osattu asettaa oikein kahden lauseen väliin ja erottaa kieliopillisesti oikein pilkulla. Toisinaan *mutta*-lause on erotettu pisteellä erilliseksi virkkeeksi. En tee analyysissani eroa siihen, onko *mutta*-lause yhdistetty pilkulla vai pisteellä, eli kuuluvatko vastakohtaparin jäsenet samaan virkkeeseen vai eivät. Tarkastelen niitä laajempina myönnytysrakenteen osina, jotka luovat tekstiin dialogisuutta.

4.3 Myönnytysrakenteen muunnelmät

Esittelen seuraavaksi ne tapaukset, jotka olen ottanut mukaan tutkimukseeni, vaikka ne eivät edusta myönnytysrakenteen tyypillisimpiä muotoja. Kardinaalikonsessiivissa väite, myöntö ja vastaehdotus eivät aina esiinny samassa järjestyksessä, vaan keskusteluissa on monen tyyppisiä representaatioita siitä (ks. Couper-Kuhlen & Thompson 2000: 392–398, Kauppinen 2006: 165). Myönnytysrakenteessa on muutamia poikkeamia tyypilliseen rakenteeseen.

Osassa vastauksista puuttuu myönnytysrakenteen ensimmäinen osa (A). Niissä on pelkkä vastaväite (B) ja *mutta*-lisäys (A+) ilman A-kohtaa eli omaa mielipidettä. Väittämät ”On helppoa elää terveellisesti” sekä ”Työ on elämässä tärkein asia” ovat poikineet monta vastausta, joissa väittämä itse toimii neutraalina vastaväitteenä, joka toistetaan lähes samoin sanoin kuin otsikossa, minkä jälkeen *mutta*-lisäys kertoo oman

mielipiteen tarkennettuna ja kokonaisuudessaan. Tällöin vastaväite on lähes huomaamaton ja tunnusmerkitön toteamus (ks. luku 4.4 *Toteamus, kopulalause*).

4. [Työ on elämässä tärkein asia]

B Työ on tärkeä elämässä,

A+ **mutta** ei kaiken tärkein asia. Työssä pitää käytyä, koska täytyy maksaa veroja, ostaa ruokaa, varmasti matkustaminen vaatii rahaa. Myös on mahdollisuus olla sosiaalinen ja puhua toisten ihmisten kanssa.

[B1, N, viro]

Vastaväitteeksi rakentuva ensimmäinen lause (B) kertoo toteamuksena väitteen sisältämän faktan *Työ on tärkeä elämässä*. *Mutta*-lisäys (A+) täydentää sen sisältämät puutteet: työ ei ole tärkein asia sekä perustelut, miksi näin ei ole. Osa B on vastaväite siksi, että se esittää totena toisen näkemyksen, joka ei ole täysin kirjoittajan oma mielipide. Jos ajatellaan, että viimeinen vuoro, A+, on pohjimmiltaan kirjoittajan oma mielipide, niin silloin ensimmäinen osa, B, on sen kontrasti. Vastaväitteen myöntämiseen ja olemassaoloon kuuluu tällöin ehto. Vastaväitteessä on nominatiivimuotoinen adjektiivi *tärkeä*, kun väittämässä on superlatiivi *tärkein*. Vastaväite on tällöin ehdollinen. Vastaavanlaisia toteavia ja täydennettäviä, tunnusmerkittäviä vastaväitteitä on koko aineistossa yhteensä 30 kappaletta. Niitä analysoin tarkemmin luvussa 5.4.

Kaksi tyypillisestä myönnytysrakenteesta poikkeavaa ryhmää ovat 1.) tapaukset, joissa vastaväite esiintyy tekstissä ilman *mutta*-konjunktia, sekä 2.) *mutta*-alkuiset vastaväitteet. Seuraavassa taulukossa kuvaan kaikkien erilaisten myönnytysrakenteiden määriä taitotasoittain.

Taulukko 4. Kaikki erilaiset myönnytysrakenteet ja niiden jakaantuminen lukumäärittäin.

	A2.1	A2.2	B1–B2
Myönnytysrakenne (kpl)	6	25	27
Vastaväite ilman <i>mutta</i> -konjunktia (kpl)	-	3	2
<i>Mutta</i> -alkuinen vastaväite (kpl)	-	4	2
Kaikki lasketut myönnytysrakenteet yhteensä (kpl)	6	32	31

Taulukosta näkee, että selkeästi suurin ryhmä on edellä käsitelty myönnytysrakenne. Kaksi hyvin pientä alaryhmää kuuluvat saman rakenteen piiriin, sillä ne poikkeavat siitä vain osittain. Seuraavaksi teen selkoa, miten nämä tapaukset poikkeavat tyypillisestä myönnytysrakenteesta ja miksi ne kuuluvat siihen.

4.3.1 Vastaväite ilman *mutta*-konjunktia

Olen ottanut analyysiini mukaan sellaisia tapauksia, joissa vastaväite rakentuu tekstiin ilman rakenteelle tunnusomaista *mutta*-konjunktia. Niitä esiintyy aineistossa 5 kappaletta. Olen ottanut ne mukaan rakenteeseen, mikäli niissä on nähtävissä omaa mielipidettä vastustava näkemys, vastaväite, joka sijoittuu tekstissä samalle paikalle, kuin vastaväite muotissa kuuluu. Tällöin kohdan A+ alkuun voisi yhtä hyvin lisätä *mutta*-konjunktion.

5. [On hyvä, että perheessä tai ystäväissä on ihmisiä eri kulttuureista]

- A Olen samaa mieltä, että se on hyvä, jos perheessä tai ystäväissä on ihmisiä eri kulttuureista. Minun täytyy olla samaa mieltä, koska olen ulkomaalainen Suomessa.
- B Jos ihmiset ovat eri mieltä sitten minulla ei voisi olla ystäviä.
- A+ Ihmiset eri kulttuureista ajattelivat eri tavalla, siksi se on mielenkintoempi heidän kanssa. [B1, N, liettua]

Esimerkissä 5 kohdassa B rakentuu vastaväite: *Jos ihmiset ovat* (pro: ovat) *eri mieltä sitten minulla ei voisi olla ystäviä*. Kirjoittaja huomioi eri mieltä olevat lukijat ja asettaa näkyville mahdollisen toisenlaisen tilanteen, joka on vastaan hänen edellä esittämänsä mielipidettä. Teksti jatkuu (A+) ilman *mutta*-konjunktia, mutta siinä perustellaan edelleen omaa mielipidettä, kuten myönnytysrakenteessa yleensä tapahtuu. Vastaväite on esimerkissä 5 myönnytysrakenteessa sille varatulla omalla paikallaan. *Mutta*-konjunktion puuttuminen ei siis ole este retorisen vastaväitteen esittämiselle, joten jos rakenne etenee siten, kuten sen olen aiemmin selittänyt, kuuluu tapaus myönnytysrakenteen piiriin.

4.3.2 *Mutta*-alkuinen vastaväite

Joskus vastaväite (B) rakentuukin poikkeuksellisesti *mutta*-alkuiseen lauseeseen. Olen ottanut tapaukset mukaan analyysiin tietyin ehdoin, vaikka ne poikkeavatkin esittelemästäni rakenteesta. *Mutta*-alkuisia vastaväitteitä on vähän, vain 6 kappaletta.

6. [Suomessa kaikki tarvitsevat oman auton]

A Suomessa kaikki tarvitsevat oman auton. Minä luulen, että Suomessa ei kaikki tarvitsevat oman auton, koska esimerkiksi minulla ei oo autoa ja minä ajaan junalla ja bussilla.

B Mutta on hyvä kuin sinulla on auto, sinä voit mennä töissä milloin sinulla on mukava (esimerkiksi juhlapäivässä junat ei käy).

A+ Suomessa on erittäin hyvä liikenne ja sinä voit mennä sinne missä tarvitset. Minä ajattelen että kuin sinulla on auto, sitten se on hyvä, mutta kuin sinulla ei oo autoa, sitten se ei oo niin iso ongelma.

[A2.2, N, venäjä]

Esimerkissä 6 oma mielipide (A) aloittaa kappaleen: kirjoittaja arvelee, että Suomessa kaikki eivät tarvitse autoa (kappaleen aloittavassa lauseessa kirjoittaja on kopioinut otsikon väitteen) ja perustelee sillä, että hän ei itsekään omista autoa. Vastaväite (B) esittelee toisen näkökulman ja mahdollisuuden: *mutta* on hyvä, kun on auto, koska sillä voi matkustaa milloin haluaa. Kohdassa A+ palataan omaan mielipiteeseen nyt ilman *mutta*-konjunktia: Suomessa on hyvä liikenne ja pääset ilman autoa minne vain. Tapaus on ongelmallinen, sillä toisaalta se esittelee kaksi erilaista näkemystä rinnastavasti tai vertailevasti. *Mutta*-alkuinen vastaväite on tässä tapauksessa toisaalta vertailevassa funktiossa, mutta kuitenkin se asettuu vastaväitteen paikalle ja toimii, kuten vastaväitteet rakenteessa toimivat. Toisin sanoen se esittää asian eri näkökulmasta ja maalaa kuvan mahdollisesta tilanteesta *voit mennä töissä milloin sinulla on mukava*. Tämän jälkeen tapahtuu olennainen asia, eli palaaminen alkuperäiseen omaan mielipiteeseen *Suomessa on erittäin hyvä liikenne* ja siksi täällä ei tarvita autoa. Oman mielipiteen olemassaolo ja sen vastustaminen on tärkeä rakenteeseen kuulumisen kriteeri ja merkki dialogisuudesta.

Mutta-alkuisella vastaväitteellä esitetään myös selkeää kontrastia, kuten kiistämistä tai jonkin faktan kieltämistä:

7. [Miesten ja naisten palkkaerot Suomessa]

A Naisten keskipalkka on pienempi kuin miesten keskipalkka. Naisten keskipalkka on 800 euroa pienempi. Minä uskun että kaikki ihmiset ajattelevat että miehet teevät enemmän työtä kuin naiset

B mutta see ei ole totta.

A+ Niin paljon kun olen ollut itsä työissä olen saanut pienempää palkkaa kuin miehet. [A2.2, N, viro]

Suora kiistäminen on voimakas erimielisyyden osoittamistapa ja kontrasti. *Mutta*-lause on selkeästi vastaväite vallitsevalle asiointilalle. Kohdassa A kirjoittaja kuvailee naisten ja miesten välisen palkkaeron epäsuhtaa ja uskomusta, että kaikki ihmiset ajattelevat miesten tekevän enemmän työtä kuin naisten. B-kohdan vastaväite *mutta se ei ole totta* luo kontrastin. Kohdassa A+ palataan taas alkuperäiseen tilanteeseen; kirjoittaja kuvailee omaan kokemukseensa pohjautuen, että naiset saavat vähemmän palkkaa. Vastaavanlaisia kiistämistapauksia vastaväitteessä on koko aineistossa 3 kappaletta.

Mutta-alkuiset vastaväitteet on otettu mukaan analyysiin, mikäli niissä esiintyy selkeä vastaväite tai kontrasti edellä esitetylle omalle mielipiteelle ja ne esiintyvät myönnytysrakenteen sille varaamassa paikassa. Vastaväitteenä olevassa *mutta*-lauseessa esiintyy joskus myös kiistäminen tai kielto, kuten esimerkissä 7.

4.4 Myönnytysrakenteeseen kuulumattomat tapaukset

Edellä olen kuvannut myönnytysrakenteen sekä esitellyt, minkälaisia muunnelmia siitä aineistossa esiintyy. Aineiston teksteistä löytyy kuitenkin runsaasti sellaisia vastaväite-esiintymiä, joiden kohdalla on syytä pohtia, kuuluvatko ne tutkimukseni kohteisiin vai eivät. Rakenteen kohdat B ja A+ ovat välttämättömät osat. Vastaväitteen sisältyminen tekstiin on ensisijainen kriteeri. Seuraavat tekstit on rajattu rakenteeseen kuulumattomiksi, vaikka niissä esiintyy selkeä vastaväite.

Seuraavassa esimerkissä esiintyy vastaväite, mutta se sijaitsee eri paikassa, tekstin lopussa.

8. [Koti on parempi hoitopaikka lapselle kuin päiväkot]
- A Mun mielestä on päiväkot parempi. Siellä lapset leikivät toisten lasten kanssa. He syövät kolme kertaa päivässä. He nukkuvat ja kävelevät ulkona. Päiväkodissa lapset vielä opiskelevät ja askartelevat. Kotona monet lapset ei saa syödä 3 x , heille ei ole kenen kanssa leikkiä ja he eivät nuku kotona päivällä. He katsovat liian paljon televisioita.
- B Joo, kotona lapset eivät sairastu nii paljon kuin päiväkodissa.
- [A2.2, N, viro]

Esimerkin 8 kirjoittaja perustelee koko alkukappaleen mielipidettään (A), että miksi päiväkot on parempi hoitopaikka kuin koti. Vasta loppulauseessa (B) hän tekee yhden myönnytyksen vastapuolelle ja nimeää yhden myönteisen seikan kodin hyväksi:

kotona lapset eivät sairastu niin usein kuin päiväkodissa. Vastaväite alkaa myöntösanalla *Joo*. (Ks. luku 4.2 *Myöntösanat*.) Kun vastaväite esiintyy tekstin lopettavana virkkeenä, kirjoittaja jättää kaksi eriävää mielipidettä näkyviin ilman, että tarkentaa tai pyrkii kumoamaan vastaväitettä. Rakenteesta puuttuu olennainen osa, sen lopettava *mutta*-lisäys. Tällöin se ei voi kuulua myönnytysrakenteeseen, sillä siitä puuttuu vastakohtaparin toinen osa, *mutta*-lisäys.

Myös seuraavassa esimerkissä vastaväite on kappaleen lopussa:

9. [Nuori työntekijä on parempi kuin vanha työntekijä]

A Nykyinen maailma muutu koko aikaa ja ihan nopeasti, sen takia luulen, että nuori työntekijä on parempi kuin vanha työntekijä. Olen siitä mieltä oma viimeisen työpaikan työkavereiden takia. Vanhat työntekijät ei halunut oppi uusi teknikoita mitkä olisivat tehnyt heidän työtä helppommiksi ja nopeammiksi.

B Ma en sano, että see on nyt kaikki paikoissa ja ihmisillä niin

[B1, N, viro]

Kirjoittaja perustelee koko tekstin sitä, miksi nuori työntekijä on parempi kuin vanha (A). Aivan loppuksi hän esittää vastaväitteen (B): hän ei tarkoita, että asia on aina näin. Vastaväitteen sisältö kumoaa osittain edellä esitetyn näkökannan ja saa kirjoittajan näyttämään epävarmemmalta. Kirjoittaja pyrkii lauseen avulla suojaautumaan vastaväitteiltä, eikä halua esiintyä asiantuntijan roolissa. Vastaavia oman tietämyksen kyseenalaistavia, kappaleen lopettavia vastaväitteitä on aineistossa yhteensä 4 kappaletta. Jos vastaväite on kappaleen lopussa, se jättää kaksi eriävää mielipidettä näkyville, mutta ei pyri kumoamaan toista. Usein kappaleen lopussa oleva vastaväite on omaa tietämystä kyseenalaistava ja kirjoittajaa suojaava. (Ks. Hyland 2000: 87–88 *hedge*.)

Aineistossa esiintyy tapauksia, joissa vastaväite jää heikoksi, se puuttuu tai on mahdotonta tietää, mikä on kirjoittajan mielipide:

10. [Koti on parempi hoitopaikka lapselle kuin päiväkot]

Luulen että en ole samaa mieltä mutta en ole 100% eri mieltä. Jos lapset ovat tosi nuori luulen että koti on paras paikka. **Mutta**, jos lapselle ovat lissää ikä, päiväkot toinen lapsella on parempi. – – [A2.2, M, hollanti]

Esimerkissä 10 kirjoittaja ei ole varma, mitä mieltä hän on. *Luulen että* -johtolauseen avulla kirjoittaja ottaa itselleen lisää aikaa vastata (Martin & White 2015: harkitseminen, *entertain*); hän tietää, että asia jakaa mielipiteitä lukijoiden

keskuudessa ja hän suojaa tällä omaa vastaustaan. (Ks. luku 5.6.2 *Mentaali- ja puheaktiverbit*.) Kirjoittaja ei halua asettua kummallekaan puolelle. Hän vertailee kodin ja päiväkodin etuja ja *mutta*-lauseen funktio on vertaileva tai rinnastava. Tällöin tekstistä ei löydy varsinaista vastaväitettä, vaan siinä vertaillaan kahta yhtä mahdollista vaihtoehtoa keskenään. Kirjoittaja ymmärtää ja hyväksyy molemmat vaihtoehdot ja silloin kumpikaan ei nouse toisen vastaväitteeksi. Kirjoittaja ei silloin asetu vahvasti kummallekaan kannalle, kuten myös alla:

- 11 [On hyvä, että perheessä tai ystäväissä on ihmisiä eri kulttuureista]
Monikulttuurisuus perheessä on oikeasti rikkaus, **mutta** minä luulen sama
aika tosin vaikea. – – [A2.2, N, venäjä]

Myös esimerkin 11 kaltaiset tapaukset ovat jääneet pois, koska *mutta*-lauseen funktio on vertaileva: *Monikulttuurisuus on rikkaus, mutta samaan aikaan vaikeaa*. Tästä vertailevasta lauseparista on mahdotonta nimetä kumpaakaan osaa toisen vastaväitteeksi. Vertaillen näkökulmia kumpikaan kanta ei edustu omaksi mielipiteekseen tai sen vastaväitteeksi, vaikkakin se esittelee asian eri puolia.

Seuraavaksi esitetyn kaltaiset lievät vastaväitteet on jätetty huomiotta:

12. [Koti on parempi hoitopaikka lapselle kuin päiväkot]i
Olen samaa mieltä, että koti on parempi hoitopaikka lapsille kuin päiväkot. Kotona lapsilla on isä ja äiti, kuka rakastavat ja huoltavat hänet. Hänellä on paljon oma leikkia. Hän syö hyvä kotiruokaa. Hän nukkuu omalla sängyllä. Päivällä me vaimoni ja tyttöreni kanssa menemme leikkimään ulos.
(**Mutta** minä luulen, että päiväkodilla lapset voivat löydä paljon uusia ystäviä ja se on myös hauska). [A2.2, M, venäjä]

Esimerkissä 12 tulee esiin kaksi eriävää näkemystä. Ensin kirjoittaja perustelee, miksi koti on parempi hoitopaikka kuin päiväkot. Kappaleen lopussa hän kirjoittaa sulkujen sisään *mutta*-alkuisen vastakkaisen näkemyksen: (*Mutta minä luulen, että päiväkodilla lapset voivat löydä uusia ystäviä ja se on myös hauska*). Toisaalta tämä on vastaväite, mutta enemmän se kuitenkin tuo esiin kaksi erilaista näkemystä samaan tyyliin kuin edeltävissä esimerkeissä, jolloin se on merkitykseltään vertaileva *toisaalta, mutta toisaalta* -rakenne. Joka tapauksessa tämä heikko vastaaäni sijoittuu tekstin loppuun, eikä se siitäkään syystä kuuluisi rakenteeseen.

Toisin sanoen jos merkityksenä on kahden erilaisen näkemyksen salliva yhteensulautuma, kuten ”Ajattelen näin, mutta ajattelen myös noin”, on esimerkki

rajattu ulos myönnytysrakenteesta ja analyysistä. Jos *mutta*-lauseen funktio tekstissä on vertaileva tai rinnastava ja siltä puuttuu sitä edeltävä vastaväite, olen jättänyt tapauksen kokonaan pois tutkimuksestani.

Tässä luvussa olen esitellyt myönnytysrakenteen ja sen muunnelmat. Olen eritellyt näkyviin konstruktion muodostavat tekstinosat ja esitellyt niiden funktiot tekstissä. Olen näyttänyt ja perustellut, mitkä kaikki tapaukset olen lukenut myönnytysrakenteeseen kuuluviksi ja mitkä olen jättänyt pois. Käytän edellä kuvaamaani myönnytysrakennetta ja sen mukaisia termejä (mielipide, vastaväite ja *mutta*-lisäys) jatkossa analyysini pohjana. Seuraavassa luvussa tutkin, millä kielellisillä keinoilla kirjoittajat ilmaisevat vastaväitettä, eli rakenteen (ks. Taulukko 2 s. 20) osaa B. Pohdin myönnytysrakenteen olemassaoloa tekstissä ja suhdetta kirjoittajan taitotasoon tarkemmin luvussa 6.

5. Vastaväitteiden kielelliset ilmaisutavat

Tässä luvussa tutkin, millä kielellisillä keinoilla retorinen vastaväite eksplikoidaan S2-oppijoiden teksteissä. Myönnytysrakenteen olemassaolo tekstissä ilmaisee dialogista laajentamista, sillä se tuo toisen äänen. Tässä luvussa syvennyttään tarkastelemaan myönnytysrakenteen keskellä sijaitsevaa vastaväitettä eli osaa B. Tarkoituksena on selvittää, minkälaisin kielellisin keinoin vastaväite tuodaan tekstiin ja onko olemassa yleisiä tapoja esittää vastaväite. Tämä toinen tai vieras ääni edustaa kirjoittajan omaa mielipidettä vastustavaa näkökantaa, kontrastia. Vastaväitteen tutkiminen S2-oppijoiden teksteistä tuo tietoa siitä, mitä kielellisiä kompetensseja heillä on ilmaistessaan myönnyttelyä tai vastustusta. Tai sen avulla nähdään, millä retorisilla strategioilla kirjoittajat kuljettavat lukijaa kohti omaa päätelmäänsä. Olen jaotellut vastaväitteissä esiintyvät kielelliset ilmaisutavat taulukkoon alla.

Taulukko 4. Vastaväitteiden ilmaisutavat S2-oppijoiden mielipideteksteissä.

Vastaväitteiden kielelliset ilmaisutavat	A2.1	A2.2	B1– B2	Kpl
Modaaliset ilmaukset: <i>voi olla, voi + infinitiivi, jos, ehkä, totta</i> , konditionaali	2	20	20	42
Toteamus, kopulalause: <i>X on helppoa, X on tärkeää</i>	3	12	15	30
Myöntävät partikkelit: <i>kyllä, joo, totta, tietysti, totta kai, varmasti, myös, samoin</i>	3	6	14	23
Yleistävä yksikön toinen persoona, <i>sinä</i> -passiivi: <i>sinä, te</i> , yks. 2. pers. muotoinen verbi, kuten <i>asut, tarvitset</i>	0	16	4	20
Positiivinen evaluointi: <i>on hyvä että</i> , positiiviset adjektiivit <i>hyvä, kaunis, ahkera, kiva, hieno</i>	3	11	6	20
Kieltomuoto: <i>ei + verbi</i>	0	9	9	18
Mentaaliverbit: <i>ymmärtää, ajatella, luulla, tietää, uskoa</i> sekä puheaktiverbit: <i>sanoa, kertoa</i>	0	4	6	10

Etäännyttävä ajan tai paikan adverb: <i>joskus, kauan sitten, talvella</i>	0	4	4	8
--	---	---	---	---

Taulukossa 4 esitetyt lukumäärät ovat piirteiden esiintymiä kappalemäärinä. Yhden tekstin yhdessä vastaväitteessä voi siis olla useampi eri kategorian kielellinen piirre. Esimerkiksi vastaväitteessä *On totta että työ on tärkeä, koska joka ihmisiä tar[-]vät rahaa asumisesta* on sekä myöntöpartikkeleihin että modaalisiin ilmauksiin kuuluva *On totta että* ja lisäksi se sisältää toteavan kopulalauseen *työ on tärkeä*. Se on laskettu siis kolmeen eri kategoriaan. Taulukosta näkee, että selkeästi käytetyin kielellinen piirre vastaväitteissä ovat modaaliset ilmaukset, jotka kuvaavat tilanteen mahdollisuutta tai mahdottomuutta. Esittelen seuraavaksi kohta kohdalta eri kategorioiden kielellisiä piirteitä ja niiden käyttötapoja vastaväitteissä. Aloitan suurimmasta ryhmästä, modaalisista ilmauksista. Kaksi taulukon alinta ryhmää, kieltomuoto, mentaali- ja puheaktiverbit sekä etäännyttävät ajan ja paikan adverb, käsitellään alaluvussa 5.6 *Muut tapaukset*. Pohdin taulukossa mainittujen ilmaisutapojen suhdetta taitotasoihin tarkemmin luvussa 5.7 *Yhteenvetoa ja vertailua kielitaitotasoihin*.

5.1 Modaaliset ilmaukset

Modaaliset ilmaukset muodostavat suurimman kielellisten piirteiden ryhmän tutkimissani vastaväitteissä. Tämä johtunee osaksi siitä, että modaalisiin ilmauksiin kuuluu runsaasti keskenään erilaisia kielenpiirteitä, kuten modaalii-ilmaus *voi olla*, *voi(n/t/vat) + infinitiivi*, konditionaalimuotoiset verbit, ehtoa ilmaiseva konjunktio *jos*, tilanteen totuudenmukaisuutta ilmaiseva partikkeli *totta* sekä epävarmuutta ilmaiseva partikkeli *ehkä*. Kaikki ne kuvaavat tilanteen modaalisuutta, joka on kielenkäytön semanttinen alue, jonka avulla ilmaistaan, onko asia puhujan kannalta varma, välttämätön, todennäköinen, mahdollinen, epävarma tai mahdoton, pakollinen tai luvallinen (ISK § 1551). Seuraavassa taulukossa on kuvattu aineistossa käytetyt modaaliset ilmaukset jaoteltuna taitotasoittain.

Taulukko 5. Modaaliset ilmaukset ja niiden esiintymistiheydet vastaväitteissä.

	A2.1	A2.2	B1-B2	Yhteensä (kpl)
<i>voi + infinitiivi</i>	-	8	2	10
<i>jos</i>	-	6	4	10
Konditionaali	-	1	9	10
<i>voi olla</i>	1	3	4	8
<i>totta</i>	1	1	1	3
<i>ehkä</i>	-	1	-	1

Modaaliverbi *voi* infinitiivimuotoiseen verbiin liittyneenä, *jos*-konjunktio sekä konditionaalimuotoinen verbi jakavat käytetyimmän modaalisen muodon sijan. Seuraavaksi käytetyin on *voi olla* -muoto, jota esiintyy kaikilla taitotasolla. Mielenkiintoista on, että konditionaalimuotoisia verbejä esiintyy enimmäkseen taitavimpien kirjoittajien, B1–B2-tasoisten, tekstien vastaväitteissä. Esittelen seuraavaksi erilaisten modaalisten ilmausten käyttötapoja aineistoni esimerkkien avulla.

Voi + infinitiivi

Voida on modaaliverbi, joka ilmaisee mahdollisuutta (ISK § 1566). Sen merkitys on modaalisuuden tyypin kannalta riippuvainen sen kulloisestakin tarkoitteesta eli lauseyhteydestä. Aineistossani *voida*-verbiä käytetään vastaväitteissä apuverbinä aina ilmaisemassa episteemistä modaalisuutta eli asioiden mahdollisuutta, tai kielteisenä muotona mahdottomuutta. Silloin se esittää arvion asiointilan todennäköisyydestä; merkitys on tällöin sama kuin 'on mahdollista että' (ISK § 1571).

Seuraavaksi esittelen, miten *voi* + verbin infinitiivimuodot ilmentävät mahdollisuutta vastaväitteessä.⁹

13. [Ilman koulutusta voi saada hyvän työpaikan]

⁹ Lihavoin tästä eteenpäin aineistoesimerkeistä kulloinkin kyseessä olevat kielenaineokset. Vastaväite on aina alleviivattuna.

- A Minä en tunte ketään, jolla on hyvä työpaikka ja ei mitään koulutusta.
- B Totta on, että kun on korruptio voi antaa työpaikat niille ihmisille jotka eivät ansaitse sen, siksi koska ovat kavereita vai perhe.
- A+ Mutta toivotavasti tämä tilanne on harvoin löytää Suomessa. Minä ymmärrän että täällä on tarkea jos tutkinto on vain se joka on tarpeeksi tiety amatti. Siis en ole sama mieltä. [B1, N, espanja]

Kirjoittaja ilmaisee mielipiteensä (A), ettei tunne ketään, jolla olisi hyvä työpaikka eikä mitään koulutusta. Vastaväitteessä (B) kerrotaan totena tilanne, jossa korruption aikaan työpaikat *voi antaa* perheenjäsenille tai kavereille. *Voi* + infinitiivi ilmaisee tässä hypoteettisessa tilanteessa mahdollista toimintaa. Kuten tässä tapauksessa, *voi* + infinitiivi esiintyy aineiston esimerkeissä yleensä nollapersoonaisena eli subjektittomana. Se ei personifioi tekijää, vaan ilmaisee tekemisen kenelle tahansa mahdollisena toimintana. Yksi mainittava seikka on, että otsikon väite *Ilman koulutusta voi saada hyvän työpaikan* sisältää jo itsessään nollapersoonaisen *voi* + infinitiivi -rakenteen, mikä lienee ohjannut kirjoittajia käyttämään samaa muotoa vastauksissaan.

Voi + infinitiivi ilmaisee myös käytettävissä olevaa mahdollisuutta, kuten alla.

14. [Suomessa kaikki tarvitsevat oman auton]

- A Suomessa, ei tarvi oman auto **jos** asut kaupunkissa. Suomessa, ja varsinkin Helsingissä on niin hyvät bussit ja metro että on nykyään helpompi menä bussilla kaupunkiin. Maksaa paljon **jos** mene autolla Helsinkiin autoparkki paikkalle. On myös joskus vaike löytää parkki paikka. On paljon renoutuma **jos** menevat bussilla tai metrolla. Voit lukea kirja tai tehdä kasi työtä. Minä en ole samaa mieltä että Suomessa kaikki tarvitsevat oman auton.
- B **Jos** sinä asuvat metsassa, niin sitten **voi tarvivat** auton
- A+ mutta ei kaikki tarvitsevat. [B1, N, englanti]

Mielipide (A) kertoo, että kirjoittaja on eri mieltä kuin väittäjä. Vastaväitteessä (B) esiintyy kaksi erilaista mahdollisuutta ilmaisevaa rakennetta: *jos* ja *voi* + infinitiivi. *Jos* esiintyy ensimmäisen kerran heti vastauksen ensimmäisellä rivillä: *jos asut kaupunkissa*. Vastauksessa toistuu *jos*-konjunktio yhteensä neljä kertaa. Vastaväitteen *jos*-alkuisuus maalaa vaihtoehdoisen näkökulman: *jos* asut metsässä, niin sitten *voit tarvita* autoa. Samoin kuin esimerkissä 10, vastaväitteessä esitetään hypoteettisen tilanteen mahdollista toimintaa. Verbin ja persoonapronominin kongruenssissa on epäselvyyttä ja on vaikea sanoa, onko kirjoittaja tarkoittanut puhuttelumuotoista *voit*

tarvita, vai nollapersoonaista *voi tarvita* -muotoa. *Voi* + infinitiivi esiintyy neljässä tapauksessa persoonataivutuksen saaneena.

Voi + infinitiivi ilmaisee negatiivisena myös tilanteen mahdottomuutta:

15. [On helppoa elää terveellisesti]

A Valitsin B. olen samaa mieltä. Kyllä on helppoa elää terveellisesti

B Jos ei ole terve ei voi tehdä mitään

A+ Kun olet terve ihminen, elämä voi olla niin helppo Tervellinen on Tosi tärkeä Ja se on ensi mainen jutu mitka kaikki haluavat Kun olen joskus sairas sitten tiedan etta mikä Tervellinen on [A2.2, N, somali]

Kuten edellisessä esimerkissä, myös tässä esimerkin vastaväitteessä esitetään hypoteettinen, *jos*-alkuinen tilanne *Jos ei ole terve*. Myös tämä esimerkki on nollapersoonainen eli subjektiton. Lauseen täydennys *ei voi tehdä mitään* ilmaisee episteemiseltä kannalta tilanteen mahdottomuutta.

Voi + infinitiivimuoto esiintyy 4 kertaa persoonataivutuksen saaneena: *voit asua, voit tuhlata, voit mennä, voivat olla*. (Ks. luku 5.4 Yleistävä yksikön toinen persona, *sinä*-passiivi.) *Voi* + infinitiivi esiintyy 6 kertaa nollapersoonaisena: *voi saada* (2 kertaa), *voi antaa* (2 kertaa), *voi oppia* ja *voi tarvita* (1 esiintymä kutakin). Yhden kerran se esiintyy kieltomuodossa, kuten *en voi ostaa*. *Voi* + infinitiivimuoto ilmaisee kenelle tahansa mahdollista toimintaa vastaväitteen kuvaamassa hypoteettisessa tilanteessa.

Voi olla

Voi olla -muoto on erotettu omaksi ryhmäkseen erotuksena *voi* + infinitiivimuodosta. Esittelen tässä kohtaa luontevasti *voi* + infinitiivimuodon jälkeen. *Voi olla* -muodon olemukseen kuuluu kahtalainen, hieman toisistaan eroava merkitys aineistoni vastaväitteiden esimerkeissä. Esittelen kahdesta merkitystyyppistä ensiksi toisen:

16. [Ilman koulutusta voi saada hyvän työpaikan]

A täällä Suomessa minä en usko että, saatat ilman koulutusta hyvän työpaikan. olen asunut Suomessa en ole nähnyt, että jotka ei ole käynyt koulusta, sitten saata hyvän työpaikan.

B Voi olla saada hyvän työpaikan

A+ mutta, minun mielestäni on vaikea. Voi saada työpaikan esim. velin, kanssa tai isän kanssa. [A2.1, M, kurdi, sorani]

Esimerkin 16 vastaväite (B) *Voi olla saada hyvän työpaikan* tarkoittaa, että *voi olla, että saa hyvän työpaikan*. Tällöin *voi olla* on lauseenalkuisena johtolauseen kaltaisessa asemassa kehystämässä koko loppulauseetta. *Voi olla* vaikuttaa koko lauseeseen ja muuttaa sen mahdolliseksi asiaintilaksi, joka on ainakin teoriassa mahdollisuuksien rajoissa. *Voi olla* ilmaisee lauseen alussa koko lopun lausekkeen hypoteettisuutta, toisin kuin *voi* + infinitiivi. Kirjoittaja myöntää vastaväitteessä, että on mahdollista, että voi saada hyvän työpaikan. *Voi olla* on vastaväitteessä samassa merkityksessä kuin 'ehkä'. ISK mainitsee, että modaaliverbillä *voi* ilmaista keskustelussa epäröivää samanmielisyyttä toisen kanssa (§ 1571). Vastaväitteen *voi olla*-alkuinen lause ilmentää tällaista epäröivää samoin ajattelemista, siis myönnyttelemistä, toista mieltä olevan kanssa. *Mutta*-lisäys (A+) kumoaa tämän mahdollisuuden ainakin osittain: mutta työn saanti on vaikeaa.

Toinen *voi olla* -rakenteen myöntävä ilmaisutapa tulee esiin seuraavissa esimerkeissä:

17. [On hyvä, että perheessä tai ystäväissä on ihmisiä eri kulttuureista]
 A Yleensä mielestäni on hyvä kun perheessä tai ystäväissä on ihmisiä eri kulttuureista, koska voidaan oppia uudet asiat eri maista.
 B Joskus on vaikea koska uskonto **voi olla** erilainen,
 A+ mutta yleensä joka maassa on hyvät asiat. [B1, M, espanja]

Esimerkin 17 vastaväitteessä (B) *voi olla* -muodon vaikutus ylittää vain sitä edeltävään subjektiin *uskonto*: Joskus on vaikeaa olla eri kulttuureista tulevien seurassa, koska *uskonto* voi olla erilainen. Toinen lähes samanlainen merkitys on seuraavassa esimerkissä, jossa sanapari *voi olla* esiintyy yhdyslauseessa ”kyllä X, mutta X” (ISK § 1609):

18. [On hyvä että perheessä tai ystäväissä on ihmisiä eri kulttuureista]
 A Ei voi olla totta että perheessä tai ystäväissä on ihmisiä eri kulttuureista. Minä uskon että kaikki ihmisiä me olemme sama; ja jos esimekeksi minun perheni me olemme sama kulturi, se on helppo ymmärtää joka toinen.
 B Minä ajatelen että **kyllä** perheessä **voi olla** eri kulttuuri
 A+ mutta **ei voi olla** laki. Joka ihminen on oma valitse ja me olle vaapa valitta kumpi voi olla sinun ystäväsi tai vaimo tai mies.
 [A2.2, M, ruanda, kinjaruanda, njaruanda]

Esimerkin 18 vastaväitteessä (B) *voi olla* myöntää, että kulttuuri voi olla erilainen perheen sisällä, mutta laki ei voi olla. Vastaväitteessä sanapari *voi olla* vaikuttaa vain subjektiinsa eli *kulttuuriin*. Vastakohtaparissa tulee ensin myöntävä osa *kyllä* – *voi olla*, sitten osittain kieltävä osa *ei voi olla*. Mahdollinen tilanne määrittyy näissä tapauksissa myöntäväksi ja kieltäväksi vaihtoehtoiseksi tilanteeksi, jonka avulla ilmaistaan erilaisuutta tai samanlaisuutta. Kuten esimerkeissä 17 ja 18, *voi olla* voi myös vaikuttaa vain osaan lauseesta, subjektiinsa.

Voi olla -muodolla on vastaväitteissä kahdenlaisia merkityksiä: Lauseenalkuisena se on johtolauseen kaltainen ja se vaikuttaa koko loppulauseeseen. Tällöin se muuttaa koko lauseen merkityksen hypoteettiseksi mahdollisuudeksi ja sen merkitys on 'ehkä'. Se ilmaisee tällöin osittaista, epäröivää samanmielisyyttä eli myöntämistä tai myönnyttelyä. Toisaalta se voi vaikuttaa vain osaan lausetta, jolloin se muuttaa vain osan lausetta, subjektinsa, hypoteettiseksi.

Jos

Jos-konjunktio esiintyy aineiston vastaväitteissä 10 kertaa ja se on yksi käytetyimmistä modaalisuuden ilmauksista. *Jos*-konjunktio aloittaa ehtolauseen tai mahdollisuutta ilmaisevan sivulauseen. (www.kielitoimistonsanakirja.fi.) *Jos* sisältää ehdon: *jos – niin*, kuten seuraavassa:

- 19. [Työ on elämässä tärkein asia]
- A Minä lullen ”A” on oikea mieltä.
- B **Jos minä en ole toissa, minä en voi ostaa ruokaa ja vuokraa talon.**
- A+ Kun olin toissa, minä opiskelin paljon asiat toista, joka on käyttäminen tietokonetta ja team-työtä. Myös minulla on ystävää toimistosta. Jään kotiin pitkä aika ei ole helppoa minusta. Minä tykkään oppia uutta asiaa ja tavata uutta ihmisiä. Toivon saada hyvää työtä. [A2.2, N, japani]

Esimerkissä kohdassa A ilmaistaan oma, väittämän kanssa yhtenevä mielipide: työ on elämässä tärkein asia. Vastaväite (B) esittää hypoteettisen tilanteen negatiivisen ilmauksen kautta: Jos en ole töissä, en voi ostaa ruokaa. *Jos* luo vastaväitteeseen vaihtoehtoisen tilanteen. Tämän vastaväitteen jälkeen kerrotaan tarkennuksia (A+); töissä oppii paljon uusia asioita, sekä kotona olemisen vaikeudesta. Kyseessä on vastaväite ilman *mutta*-konjunktia (ks. luku 4.3.1). Seuraavassa esimerkissä *jos*-konjunktio luo mahdollisen tilanteen:

20. [Koti on parempi hoitopaikka lapselle kuin päiväkot]

A Tällä hetkellä päiväkot on parempi vaihtoehto kuin koti koska äiti pitää työskentellä ja ei ole mahdollista jättää lapsi yksi kotona.

B Totakai että jos äidillä on mahdollisuksija aika, koti on parempi.

A+ Mutta joka päivä naiset pitää mennä etsimään työtä koska raha ei ole tarpeellista. Myös Nykyään naisilla on erilaisia vaihtoehtoja kuin vanha aika sitten. – – [B1, N, espanja]

Kirjoittaja on sitä mieltä (A), että päiväkot on parempi hoitopaikka, koska äidin pitää työskennellä. Vastaväitteessä (B) *jos* luo *totakai*-alkuiseen lauseeseen vaihtoehdon: *jos* äiti voi jäädä kotiin lapsen kanssa, *niin silloin* koti on parempi. *Jos*-partikkeli ilmaisee tässä myöntämisen olevan kiinni siitä, onko äidillä mahdollista olla kotona vai ei. Koti on siis parempi vaihtoehto kirjoittajan mielestä vain ehdollisesti eli silloin, jos äiti voi jäädä kotiin lapsen kanssa. *Mutta*-lisäys (A+) kumoaa vastaväitteen, sillä se sanoo, että naiset eivät kuitenkaan enää voi jäädä vain kotiin lapsia hoitamaan.

Jos-konjunktion käyttö lienee S2-kirjoittajille helppoa, sillä se on lyhyt sidossana, jonka vaihtoehtoja, mahdollisuutta tai ehtoa ilmaiseva tarkoite on helposti ymmärrettävissä. *Jos* ilmaisee vastaväitteessä vaihtoehtoja mahdollisuutta. Sen sisältämä ehto on myös edellytys vaihtoehtoisen tilanteen myöntämiselle: mikäli *jos*-lauseen sisältämä ehto tai ehdot täyttyvät, niin silloin vastaväitteen myöntäminen on mahdollista.

Konditionaali

Konditionaalimuotoinen verbi esiintyy 10 kertaa vastaväitteissä aineistossa. Huomionarvoista on, että kaikki esiintymät, yhtä lukuun ottamatta, ovat taitavimpien kielenkäyttäjien, eli B-taitotasojen, teksteissä. Konditionaalimuotoisia verbejä toki esiintyy mielipideteksteissä A-taitotasollakin, mutta vastaväitteissä niitä on käytetty enimmäkseen B-tasoisten teksteissä. Vastaväitteen muodostamisen kielelliset mahdollisuudet ja keinot kasvavat, mitä taitavampi kirjoittaja on. Tilastollisesti B-tasoisten teksteissä myönnytysrakennetta esiintyy lähes 25%:ssa teksteistä, joten vastaväitteiden esiintymistiheyskin on suurempi kuin alempien taitotasojen vastaava. Konditionaali lienee kielenpiirteenä pitemmällä olevien kielenoppijoiden resurssi.

Konditionaalien käyttöön liittyy mahdollisuus; se osoittaa suunniteltua, ennustettua tai kuviteltua asiointilaa. Konditionaalien ilmaisemat asiat ovat olemassa ajattelun, tahdon tai mielikuvituksen tasolla – eivät vielä todellisuutta. (ISK § 1592.)

Moduksena se on siis sopiva ilmaisemaan vastaväitteelle ominaista kuvitteellista tilannetta, kuten alla:

21. [Miesten ja naisten palkkaerot Suomessa]

- A Minun mielestäni Suomi on hyvä maa naisille.
B1 Kyllä, naisten keskipalkka on lähes 80% miehestä keskipalkasta,
A+ mutta tämä fakta ei tarkoita että se on epäreilua naisille.
B2 Tottakai, se olisi tosi epäreilua jos mies ja nainen työskelivät samassa firmassa ja tekevät samoja tehtäviä.
A+ Mutta, enemmän naiset opiskelevat humanitismia, kieliä ja lähihoitajaksi. Semmoset työt eivät maksaa paljon. – – [B2, M, arabia]

Kirjoittaja ottaa kantaa miesten ja naisten välisiin palkkaeroihin. Suomi on hänestä hyvä maa naisille, vaikka naisten keskipalkka on 80% miesten keskipalkasta. Vastauksessa on kaksi vastaväitettä, jotka olen merkinnyt esimerkkiin B1 ja B2. Vastauksen toisessa vastaväitteessä (B2) on konditionaalimuotoisen verbin *olisi* avulla rakennettu kuvitteellinen tilanne: *olisi* epäreilua jos mies ja nainen työskentelevät samassa firmassa samoissa tehtävissä. Kirjoittaja tuo konditionaalilla näkyviin epäreilun tilanteen ja myöntää sen mahdollisuuden. *Mutta*-lisäyksellä (A+) hän perustelee omaa kantaansa paremmin: mutta useammin naiset opiskelevat matalapalkkaisiin ammatteihin.

Seuraavassa esimerkissä konditionaalia käytetään suunnittelun tai toteutumattoman intention merkityksessä:

22. [Miesten ja naisten palkkaerot Suomessa]

- A Mun mielestä se on normali tilanne koska tavallisesti miehet työskentelevät enemmän kun naiset, ja miehelle on helpompi tehdä uraa, koska naiset ovat usein lapsen kanssa kotona monta vuotta, ja se on aina iso stressi palautta työ elämälle.
B Minä haluaisin tietysti saada hyvä palka,
A+ mutta ymmärrän että mun mies työskentelle enemmän kun minä.
[B1, N, venäjä]

Kirjoittajan mielestä (A) on normaalia, että miehet saavat parempaa palkkaa kuin naiset. Vastaväitteessä (B) näkyy toteutumaton toivomus, joka asettuu kontrastiin hänen juuri esittämänsä mielipiteen kanssa: Minä *haluaisin* saada hyvää palkkaa (naisena). *Mutta*-lisäyksellä (A+) kirjoittaja kumoaa osin vastaväitteensä ja sanoo ymmärtävänsä tilanteen, että hänen miehensä tienaa enemmän, koska hän myös

työskentelee enemmän. *Minä haluaisin* -muotoinen toteutumaton toivomus esiintyy aineiston vastaväitteissä 3 kertaa.

Konditionaalimuotoinen vastaväite ilmaisee mahdollisuutta, toteutumattomaa toivetta, suunnitelmaa tai mahdollista tilannetta (ISK § 1592–1593). Yhden kerran se esiintyy *jos*-konjunktion kanssa vastaväitteessä. Konditionaalin merkityksen mukaan se esittää mahdollisen toteutumattoman asiointilan, jonka vuoksi se on vastaväitteen esittämisen verbimodukseksi käyttökelpoinen ja sopiva. Siitä huolimatta sitä esiintyy aineiston vastaväitteissä melko vähän, vain yhteensä yhdeksässä B1–B2-taitotason ja yhdessä A2.2-tason tekstissä. Pohdin tarkemmin konditionaalin käytön yhteyttä taitotasoon luvussa 5.7.

Lisäksi modaalista ilmaisuja ilmentää myös partikkeli *totta*, jonka avulla ilmaistaan tai arvioidaan kyseisen asiointilan varmuutta tai todennäköisyyttä, kuten alla:

23. [Ilman koulutusta voi saada hyvän työpaikan]

A Minä en tunte ketään, jolla on hyvä työpaikka ja ei mitään koulutusta.

B **Totta on, että kun on korruptio voi antaa työpaikat niille ihmisille jotka eivät ansaitse sen, siksi koska ovat kavereita vai perhe.**

A+ Mutta toivotavasti tämä tilanne on harvoin löytää Suomessa. Minä ymmärrän että täällä on tarkea jos tutkinto on vain se joka on tarpeeksi tiety amatti. Siis en ole sama mieltä. [B1, N, espanja]

Esimerkin 23 vastaväitteessä (B) luodaan vaihtoehtoinen näkökulma tai asiointila, korruptio, jolloin työpaikat voi antaa kavereille tai perheenjäsenille. *Totta on, että* -johtolauseen avulla kirjoittaja myöntää toisenlaisen tilanteen olemassaolon tai toisen totuuden. *Totta* ilmaisee episteemistä varmuutta (ISK § 1608) ja sitä käytetään esimerkissä lukijan vakuutteluun sekä sen avulla myönnetään jokin seikka. Tämän kaltainen esimerkki ilmaisee kirjoittajan varmuutta asiastaan ja toimii tehostimena (Hyland 2000: 87–88, *booster*). Kirjoittaja esiintyy korruptioesimerkkinsä valossa asiantuntijan roolissa. *Totta* esiintyy aineiston vastaväitteissä 3 kertaa.

Kaikkien modaalisten ilmausten korkea suosio vastaväitteissä on luonnollinen, sillä niiden avulla saadaan vastaväite näyttämään hypoteettiselta, ei todelta. Kirjoittajan on helppo esittää jokin toinen mahdollinen tilanne, jonka voi helposti *mutta*-lisäyksen avulla kumota ja siten näyttäytyä asiantuntevana. Vastaväitteissä

ilmaistut asiat ovat semanttiselta kannalta suurimmaksi osaksi modaalisia, eli asioiden varmuuden ja epävarmuuden rajapinnalla.

5.2 Toteamus, kopulalause

Joskus vastaväitteenä on toteava lause, joka on tunnusmerkitön kopulalause. Kopulalause muodostuu *olla*-verbin ympärille ja se saa täydennykseen subjektin ja predikatiivin tai adverbiaalinen, joka on lauseen predikaattina yhdessä *olla*-verbin kanssa (ISK § 891). ISK mainitsee esimerkkeinä lauseet *Sinä olet ihana* predikatiivitäydennyksestä ja *Paketti on Oulusta* adverbiaalitäydennyksestä. Kopulalause esiintyy aineistossa vastaväitteenä yhteensä 30 kertaa, A2.1-taitotasolla kolmessa tekstissä, A2.2-tasolla 12:ssa tekstissä ja B1–B2-tasolla 15:ssä tekstissä. Kopulalause on toteamuksen kaltainen lause, joka on verrattain hankala erottaa vastaväitteeksi, sillä se pelkästään toteaa jonkin asian olemassaolon. Kopulalausesta seuraava *mutta*-lisäys kuitenkin osoittaa edellä olevan kopulalauseen olevan retorinen vastaväite. Toteavassa vastaväitteessä ja sitä seuraavassa *mutta*-lisäyksessä on usein adjektiivien komparaation vertailusuhteita, kuten seuraavassa:

24. [Hyvä palkka on kaikkein tärkeintä työssä]

A Olen eri mieltä.

B Tietysti hyvä palkka on tärkeä.

A+ mutta minusta tärkeämpi jos työ kiinnostaa ihmisiä. Jos ihminen tykkää työstään, hän osaa tehdä työtä höydyllisesti, nopeampi ja paljon parempi kuin muut. [B1, N, ukraina]

Kirjoittaja sanoo ensin olevansa eri mieltä kuin väite. Heti tämän perään hän esittää vastaväitteen, joka alkaa myöntösanalla *Tietysti* ja sisältää kopulalauseen *hyvä palkka on tärkeä*. *Mutta*-lisäys (A+) osoittaa kirjoittajan oman mielipiteen: on tärkeämpää, että ihminen pitää työstään. Vastaväite toimii tukiväitteenä, joka kumotaan *mutta*-lisäyksellä. Oma mielipide näkyy *tärkeä*-adjektiivin komparaatiomuodosta: vastaväitteen nominatiivimuotoinen adjektiivi *tärkeä* on muuttunut *mutta*-lisäyksessä komparatiiviksi *tärkeämpi*. Adjektiivien komparaatiosuhde osoittaa asian paremmuusjärjestystä; komparatiivi kumoaa nominatiivin. Vastaavia adjektiivin komparaatiomuodoilla ilmaistavia vastaväitteen ja oman mielipiteen erottavia toteavia kopulalauseita on aineistossa 15 kappaletta.

Toinen komparaatiosuhteiden välinen vastaväitteen ja oman mielipiteen välinen ero on nominatiivin ja superlatiivin välillä, kuten seuraavassa:

25. [Työ on elämässä tärkein asia]

B Minusta työ on tärkeä,

A+ mutta ei tärkein asia elämässä. On tärkeä minulle, että minä pidän minun työstä ja että minä voin tehdä mitä osan tehdä hyvin. On myös tärkeä, että tunnen hyvin ja että pidän minun työkavereista. - - [B1, N, saksa]

Vastauksen aloittaa toteava kopulalause *työ on tärkeä*, jonka jälkeisessä *mutta*-lisäyksessä on superlatiivimuotoinen *mutta ei tärkein asia*. Vastaväitteessä myönnetään työn tärkeys, mutta *mutta*-lisäyksessä kiistetään sen olevan tärkein asia eli toisin, kuin mitä otsikon väittämä sanoo. On ymmärrettävää, että kirjoittajat käyttävät vastauksissaan *tärkeä*-adjektiivia ja sen komparaatiomuotoja, sillä se esiintyy jo annetuissa väittämissä: *Hyvä palkka on kaikkein tärkeintä työssä* ja *Työ on elämässä tärkein asia*. Molemmissa väittämissä se on myös valmiiksi taivutettu superlatiivimuotoon. Tämä ehkä on houkutellut myös kirjoittajia käyttämään komparaatiomuotoja vastauksissaan.

Toisaalta toteavan vastaväitteen adjektiivi voi muuttua sen negatiiviseksi vastakohtaksi *mutta*-lisäyksessä:

26. [On helppoa elää terveellisesti]

B Totta, Se on helppoa elää terveellisesti, talla.

A+ Mutta, Se on muut maat elämä on vaikea. Esimerksi, Africa kun, paljon ihmiset ei lyöty puhdas vetta seka ruoka. Se on tärkeä, että Yhusvalat ja Eutoopan otta aika ja menne Africa vai muut paha maat ja apua. [A2.1, M, somali]

Esimerkin 26 mielipide alkaa modaalisella myöntöpartikkelilla *totta*, joka ottaa heti kantaa väittämän esittämään asiaan. Lauseenalkuisella myöntösanalla kirjoittaja tavallisesti siirtyy esittämään vastaväitettä ja myöntää jonkin asian olevan totta – toisaalta. (Ks. luku 5.3 *Myöntävät partikkelit*.) Kuten vastaväitteen (B) lopusta näemme, väitteen myöntäminen on vain osittaista, sillä pieni paikan adverb *talla* (pro: täällä) ilmaisee, että terveellisesti eläminen on helppoa vain täällä, eli Suomessa. Vastaväitteessä on predikatiivirakenne (ISK § 1583) *Se on helppoa elää*, joka sekin rakentuu *olla*-verbin ympärille. Rakenne on sama, kuin väittämän otsikossa.

Vastaväitteen ja *mutta*-lisäyksen välille ilmestyy tässä tapauksessa vastakohtamerkitys kahdella tavalla: adjektiivien helppo – vaikea välille, sekä paikan adverbien täällä – muissa maissa välille, jolla kirjoittaja tarkoittaa tässä tapauksessa Afrikkaa, jossa kärsitään nälänhätää.

Toteamus vastaväitteessä tarkoittaa kopulalauseetta, joka on luonteeltaan toteava. Toteavassa vastaväitteessä usein sanotaan väittämässä esitetty asia uudelleen, joka kuitenkin *mutta*-lisäyksessä tarkennetaan vastaamaan paremmin omaa mielipidettä. Toteavan vastaväitteen (B) ja *mutta*-lisäyksen (A+) adjektiivien välillä näkyy usein komparaatiosuhteita, kuten *tärkeä – tärkeämpi* tai *tärkeä – tärkein*, tai vastakohtaisuuksia, kuten *helppoa – vaikeaa*. Myös lauseiden sisältö voi olla vastakohtainen, kuten elämä Suomessa ja elämä Afrikassa. Toteava kopulalause on vastaväitteenä usein vajaa ja se voi esittää väittämässä esitetyn asian uudestaan lähes samoilla sanoilla. S2-oppijan vastaväitteen kielellisenä keinona se on melko helppokäyttöinen, koska se rakentuu *olla*-verbin ympärille ja sisältää adjektiivien komparaatiomuotoja, jotka kielenoppija tavallisesti oppii jo alkeistasolla. Se ei käytettäväkseen vaadi siis kovin mutkikasta kielenosaamista, mutta kuitenkin se osoittaa taitoa rakentaa lauseidenvälisiä myönnytteleviä merkityksiä asioiden puolesta tai niitä vastaan. Ne osoittavat, että lukijan houkutteleva omalle puolelle, argumentoiminen, onnistuu myös yksinkertaisten kielenrakenteiden avulla.

Toteamuksia eli kopulalauseita esiintyy A2.1-tasolla 3 kappaletta, A2.2-tasolla 12 kappaletta ja B1–B2-tasolla 15 kappaletta. Niitä esiintyy siis kaikilla taitotasoilla.

5.3 Myöntävät partikkelit

Yksi vastaväitteen ristiriitainen käyttötarkoitus on, että se toimii tukiväitteenä. Se tuo esiin päinvastaisen mielipiteen, kuin mitä kirjoittaja varsinaisesti pitää omana mielipiteenään. Kirjoittaja osoittaa ymmärtävänsä tämän päinvastaisen mielipiteen ja myöntää sen esittämän väitteen mahdollisuuden todeksi. Yksi selkeimmistä kirjoittajan esittämistä samanmielisyyden osoituksista aineistossa on vastaväitteen suora myöntäminen merkitykseltään myöntävällä partikkelilla. Myöntösanoilla ilmaistaan varmuutta ja vakuuttelua (ISK § 1608–1609). Myöntösanojen joukkoon kuuluvat aineistossani kirjoittajien käyttämät myöntävät dialogipartikkelit *kyllä* ja *joo*, sekä modaalipartikkelit *totta kai*, *totta*, *tietysti*, *varmasti* ja *myös*. Ne kaikki ilmaisevat modaaliselta kannalta asian varmuutta, kiistatonta myöntämistä tai

epäilyksettömyyttä. Vain adverbi *myös* on merkitykseltään hieman erilainen ja uutta lisäävä, jonka synonyymeja ovat *lisäksi*, *samoin*, *muun muassa* (www.kielitoimistonsanakirja.fi). Myöntösanojen käyttö vastaväitteissä on runsasta; niistä löytyy yhteensä 22 esiintymää. Alla taulukossa on kuvattu niiden paikat vastaväitteissä.

Taulukko 6. Myöntösanojen paikat ja esiintymistiheydet vastaväitteissä.

Myöntösana	Lauseen alussa	Lauseen keskellä tai lopussa	Lukumäärä
<i>kyllä</i>	5	3	8
<i>joo</i>	1	—	1
<i>totta kai</i>	3	1	4
<i>totta</i>	3	—	3
<i>tietysti</i>	2	1	3
<i>varmasti</i>	1	1	2
<i>myös</i>	—	1	1
Yhteensä	15	7	22

Kuten taulukko osoittaa, myöntösanat esiintyvät huomattavasti useammin vastaväitteeksi rakentuvan lauseen alussa kuin lauseen keskellä tai lopussa. 22:sta myöntösanan esiintymästä 15 esiintyy lauseen alussa ja vain 7 lauseen keskellä tai lopussa. Jotkut myöntösanat, kuten *joo* ja *totta*, esiintyvät ainoastaan vastaväitteen alussa. Adverbi *myös* esiintyy vain yhden kerran, vastaväitteen keskellä. Seuraavaksi käsittelen myöntösanojen käyttöä vastaväitteissä ja esittelen, mitä eri käyttötapoja niillä on riippuen siitä, missä kohtaa vastaväitettä, lauseen alussa, keskellä vai lopussa, ne sijaitsevat.

Myöntävät partikkelit tuovat tekstiin keskustelumaisuutta, aivan kuin kirjoittaja kävisi väittelyä toisen äänen kanssa. Tämä johtunee siitä, että myöntösanoja käytetään usein dialogipartikkeleina ja niitä esiintyy tiuhaan puhutussa kielessä. Aineiston teksteissä kirjoittaja antaa kahden äänen esittää kaksi eriävää kantaa, joista toisen, oman kantansa, hän antaa päihittää toisen. Myöntävien puhepartikkeleiden käyttö vastaväitteissä on sosiaalista toimintaa, jonka avulla kirjoittaja osoittaa osittaisen ymmärryksensä vastapuolen argumentoinnille.

Partikkeli *kyllä* on aineiston käytetyin myöntösana ja se voi esiintyä sekä vastaväitteen alussa että keskellä saaden sen mukaisesti hiukan erilaisen merkityksen.

27. [Suomessa kaikki tarvitsevat oman auton]

A Suomessa ei tarvitse kaikkialla autoa.

B Kyllä, jos asut maalla, tarvitset **tottakai**.

A+ mutta esimerkiksi Helsingissä on niin paljon busseja ja ratikoita ja lisäksi Metro, että helposti voit matkustaa kaikkialle. Mulla ei ole autoa, ja minä en ole ikävä siitä. En tarvitse etsiä parkkipaikan, en tarvitse maksaa parkkihallia. Asun Pasilassa, ja Pyöräilystadionilta menee bussi joka kaksi minuuttia. – – [B1, N, saksa]

Esimerkin 27 alussa eksplikoidaan mielipide: Suomessa ei tarvitse autoa kaikkialla. Heti sen perään kirjoittaja kuitenkin esittää vastaväitteen: *kyllä*, maalla autoa tarvitaan. Keskustelumaisuutta lisää se, että *kyllä*-partikkelin jälkeen kirjoittaja käyttää myös *sinä*-passiivia ja puhuttelee lukijaa käyttämällä persoonamuotoisia verbejä *asut* ja *tarvitset*. (Ks. luku 5.4.) Vastaväitteeseen (B) rakentuu näin useampi samanaikainen kielellinen keino. Vastaväitteessä on kaksi myöntävää partikkelia: lauseenalkuinen *kyllä* ja vastaväitteen lopettava vahvistus *tottakai*. Niiden välissä on mahdollista tilannetta kuvaava *jos*-alkuinen lause, jonka sisällä esiintyy persoonamuotoinen verbi kahdessa eri verbissä. Lauseenalkuinen *kyllä* aloittaa myöntävän vastaväitteen ja sen avulla siirrytään toiseen näkökulmaan. Kirjoittaja vaihtaa keskustelussa hetkellisesti puolta, muuttaa mieltään, myöntävän partikkelin *kyllä* avulla. Lisäksi *kyllä* on erotettu omaksi lauseekseen pilkulla. Kaksi eri myöntösanaa sisältävä vastaväite on tehty kaksin verroin hyväksyttäväksi – sen sisältämä vaihtoehtoinen tilanne, maalla asuminen, on korostettu monin erilaisin kielellisin keinoin. Se kuitenkin osoittautuu pelkäksi tukiväitteeksi, sillä *mutta*-lauseen jälkeen kirjoittaja osoittaa oman mielipiteensä perusteluineen; Helsingissä pääsee julkisilla kulkuvälineillä kaikkialle. *Kyllä* esiintyy alkuasemaisena nimenomaan voimakkaissa samanmielisyyden ilmauksissa (ISK § 1609). *Kyllä*-partikkeli esiintyy viisi kertaa vastaväitteissä lauseenalkuisena ja vain kolmessa tapauksessa lauseen keskellä.

Seuraava esimerkki on *kyllä*-sanan käytöstä vastaväitteen keskellä:

28. [Koti on parempi hoitopaikka lapselle kuin päiväkot]

A Minä olen eri mieltä.

B Sanotaan näin että kun lapsi syntynyt **kyllä** se aina äidin kanssa

A+ mutta lapsi kasvaa ja oppi joka päivää eri uudet asiat ja muut. Aidillä on oma asiat kotona ja hän ei pysty antaa lapsille koko päivää,

päiväkodissä on monet lapsia, ja lastenhoitaja pidi antaa ja oppia kaikkien miten lapsi tarvi. [A2.2, N, venäjä]

Kirjoittaja on eri mieltä, että koti olisi parempi hoitopaikka lapselle kuin päiväkot. Vastaväitteessä hän esittää yleisenä faktana pidetyn asian, että lapsi on aina synnyttyään äidin kanssa, mikä osoittautuu vastaväitteeksi, sillä *mutta*-lauseen avulla hän perustelee ja tarkentaa tätä faktatietoa pitemmälle. Vaikka lapsi on synnyttyään äidin kanssa, lapsen kasvettua äiti ei enää voi antaa lapselle kaikkea mitä hän tarvitsee ja silloin päiväkot on lapselle parempi paikka. Vastaväitteen faktuaalisuutta hän korostaa aloittamalla lauseen fraasilla *Sanotaan näin että*. Tämä fraasi antaa johtolauseena täydennykselleen vaikutelman, että kirjoittaja itse ei vastaa asian paikkaansapitävyydestä, sillä se on yleisesti tiedossa. Kyse on yleistiedosta ja kirjoittaja voi siksi sanoutua irti asiantuntijan roolista. Loppulause kuuluu: *kun lapsi syntynyt kyllä se aina äidin kanssa*. Vastaväitteessä on yhteensä kolme lausetta: 1.) Sanotaan näin että, 2.) kun lapsi on syntynyt, 3.) kyllä se aina on äidin kanssa. *Kyllä* on nyt erilaisessa merkityksessä. Se on viimeisen lauseen alussa ja sen funktio lauseessa on tukea ja myöntää yhdessä *aina*-adverbin kanssa lauseen subjektin, lapsen, toimintaa: *kyllä se (lapsi) on aina äidin kanssa*.

Joo-partikkeli esiintyy vastaväitteessä vain kerran, lauseenalkuisena. Partikkelia *joo* käytetään keskustelussa kuulolla oloa ja samastumista kuvaamassa, myönteisenä vastauksena kysymykseen (ISK § 798).

Seuraavassa tapauksessa se aloittaa vastauksen:

29. [Hyvä palkka on kaikkein tärkeintä työssä]

B **Joo, hyvä palkka on hyvä asia.**

A+ mutta tarvite ymmärtä, paljonka ja mitä sinä itse haluat tehta.

[A2.1, N, venäjä]

Myöntävä partikkeli *Joo* on nyt toteavan vastaväitteen aloittavana lausekkeena. Heti otsikon jälkeen kirjoittaja myöntää sen sisältämän väitteen, hyvän palkan tärkeyden, *joo*-partikkelilla ja esittää sen positiivisena ja tavoiteltavana asiana. Väite on heti alussa myöntävä. *Mutta*-lause kuitenkin osoittaa sen olevan puutteellinen ja tuo toisen äänen, joka on oma mielipide. Vastaväitettä seuraa *mutta*-alkuinen lisäys, jossa esitellään tärkeä tarkennus, asian toinen puoli ja kirjoittajan oma kanta; palkkaa (kenties) tärkeämpi on oma ymmärrys siitä, mitä työtä itse haluaa tehdä. *Joo* aloittaa

lauseen ja on samanmerkityksinen kuin *kyllä* lauseenalkuisena. Se aloittaa vastaväitteen myöntämällä sen sisältämän odotuksenvastaisen näkemyksen.

Tarkastelen muita myöntäviä partikkeleita tutkiakseni, liittyykö niiden käyttöön samoja merkityksiä kuin *kyllä*- ja *joo*-partikkelien. Tarkastelen, onko niiden lauseenalkuisuudella tai -keskisyydellä merkityseroa. Seuraavaksi vertailen kahta vastaväitettä, joissa molemmissa puhutaan hyvästä palkasta ja sen tärkeydestä. Molemmissa vastaväitteissä esiintyy myöntösana *tietysti*, jolla varmuuden ja vakuuttelun lisäksi korostetaan esitetyn asiointilan olosuhteista johtuvaa odotuksenmukaisuutta (ISK § 1608).

30. [Hyvä palkka on kaikkein tärkeintä työssä]

A Olen eri mieltä.

B **Tietysti** hyvä palkka on tärkeä.

A+ mutta minusta tärkeämpi jos työ kiinnostaa ihmisiä. Jos ihminen tykkää työstään, hän osaa tehdä työtä höydyllisesti, nopeampi ja paljon parempi kuin muut. [B1, N, ukraina]

31. [Miesten ja naisten palkkaerot Suomessa]

A Mun mielestä se on normali tilanne koska tavallisesti miehet työskentelevät enemmän kun naiset, ja miehelle on helpompi tehdä uraa, koska naiset ovat usein lapsen kanssa kotona monta vuotta, ja se on aina iso stressi palauttaa työ elämälle.

B **Minä** haluaisin **tietysti** saada hyvä palkka.

A+ mutta ymmärrän että mun mies työskentelle enemmän kun minä.
[B1, N, venäjä]

Esimerkissä 30 partikkeli *tietysti* on vastaväitteessä lauseenalkuinen: ***Tietysti* hyvä palkka on tärkeä.** Esimerkissä 31 se on vastaväitelauseen keskellä: ***Minä* haluaisin **tietysti** saada hyvä palkka.** Jos katsotaan vain vastaväitteitä, ensimmäisen esimerkin *tietysti* on samassa merkityksessä kuin lauseenalkuinen *kyllä* tai *joo*. Sen avulla myönnetään lauseen sisällön olevan täysin odotuksenmukainen, jopa itsestäänselvä. Lisäksi sen avulla siirrytään vastaväitteen puolelle. Ensin kirjoittaja sanoo olevansa eri mieltä ja sen jälkeen hän sanookin täysin päinvastoin: *tietysti* hyvä palkka on tärkeä. *Tietysti* on voimakas episteemisen varmuuden ilmaisin, jonka vaikutus lauseenalkuisena ylittää loppulauseen yli. Se on voimakas myöntämisen ilmaisin, joka enteilee näkemyksien kontrastiivisuutta. (Vrt. Niemi 2010.) Toisen esimerkin lauseenkeskinen *tietysti* vaikuttaa myös koko lauseeseen, vaikka se ei luo yhtä voimakasta vaikutusta lauseen keskellä. Sen(kin) merkitys on korostaa lauseen itsestäänselvyttä; haluaisin *tietysti* saada hyvää palkkaa – kukapa ei haluaisi.

Vakuuttelun partikkeleilla implikoidaan (ISK § 1608) yhdyslauseen osana, että puhuja/kirjoittaja on ottanut huomioon jonkin tunnetun seikan, mutta on silti tuomassa esiin jonkin vastakkaisen kannan. Ne siis enteilevät kontrastia kahden näkökulman välillä. Tällaisessa käytössä myöntäviä partikkeleita käytetään myös aineistossani.

Myöntäviä partikkeleita kuten *kyllä, joo, totta kai, totta, tietysti, varmasti* ja *myös* yhdistää lauseenalkuisuus ja sitä kautta vastaväitteeseen siirtyminen. Ne toimivat kirjoittajan porttina vasta-argumenttiin siirryttäessä; niiden avulla kirjoittaja pääsee helposti, nopeasti ja tehokkaasti vaihtamaan puolta vastakkaisen mielipiteen puolelle ja perustelemaan vastakkaisen mielipiteen kannalta. Myöntävät partikkelit esiintyvät eriävien mielipiteiden rajalla. Niiden avulla myönnetään ja vakuutellaan vasta-argumentin järkevyyttä, mahdollisuutta ja odotuksenmukaisuutta. Myöntäviä partikkeleita käytetään yleisesti kontrasti-ilmauksissa, jolloin ne enteilevät tulevaa näkemysten vastakkaisuutta. Kirjoittaja voi esiintyä myöntävien partikkelien avulla asiantuntijana ja täten luoda uskottavuutta asialleen, jonka seurauksena hän ehkä saa lukijan varmemmin puolelleen. Täten ne toimivat argumentoinnin strategian osina.

5.4 Yleistävä yksikön toinen persoona, *sinä*-passiivi

Sinä-passiivilla tarkoitetaan analyysissäni kirjoittajien käyttämiä yksikön 2. persoonan ilmauksia silloin, kun tarkoitteena on passiivimuoto, kuten ***Sinä voit tuhlata paljon rahaa. Menet kauppaan ja ostat mitä vain haluat.*** Kielitieteessä ilmiölle ei ole vielä vakiintunutta termiä (Mäki 2014: 1), vaan puhutaan yksikön toisen persoonan yleistävästä käytöstä (ISK § 1365, Laitinen 1995, Seppänen 2000). Termi *sinä*-passiivi on alun perin median keksimä (Mäki 2014: 1), mutta sittemmin se on laajentunut kielitieteellisiin julkaisuihinkin (ks. esim. Leino & Östman 2008). Toisen persoonan tulkitseminen yleistäväksi riippuu aina kontekstista, eikä aina ole selvää, tarkoitetaanko pelkästään puhuteltavaa vai yleistetäänkö (ISK § 1365).

Kyseessä ei kuitenkaan ole uusi ilmiö, sillä yksikön toisen persoonan yleistävän käytön juuret ovat suomen murteissa jo 1800-luvulla. Muun muassa Setälän lauseopissa vuodelta 1891 on esimerkkejä *sinä*-passiivin yleistävästä käytöstä. (Seppänen 2000: 16.) Uusi *sinä*-passiivin käyttö kuitenkin poikkeaa vanhasta, sillä se on yleistynyt puhekielessä toistuvaan *sä*-ilmaukseen ja sen avulla ilmaistaan henkilökohtaisempia kokemuksia, jolloin se voi aiheuttaa väärinkäsityksiä sen suhteen, viittaako puhuja kuulijaan vai onko tarkoite yleinen eli geneerinen (mts. 18).

Sinä-passiivia koskevissa tutkimuksissa suomalaisessa puhuttelussa ja murteissa on todettu, että *sinä*-passiivin yleistävässä käytössä liittyy yhteen kaksi kulttuurista ilmiötä: toisaalta vieraiden kielten, kuten englannin, vaikutus ja toisaalta muodissa oleva murrebuumi, jossa korostuu *sinä*-passiivin historiallinen ulottuvuus (Yli-Vakkuri 1986: 102–105). Omassa aineistossani ei kuitenkaan voida ottaa huomioon suomen kielen murteiden vaikutusta, sillä kirjoittajat ovat suomen kielen opiskelijoita, jotka tulevat eri kielialueilta. Tiedossani ei ole myöskään, kuinka moni kirjoittajista osaa englantia.

Aineistoni mielipideteksteissä *sinä*-passiivista on yhteensä 20 esiintymää vastaväitteissä, joten sen käyttö on melko yleistä. Taitotason A2.2 teksteissä *sinä*-passiivin käyttö oli runsainta; siitä on 16 esiintymää vastaväitteissä. Lisäksi yksi teksti sisälsi monikon 2. persoonan eli *te*-muotoisen lukijan puhuttelun. B-tason teksteissä lukijan puhuttelu väheni selkeästi ja vastaväitteistä löytyi vain neljä *sinä*-passiivia. Tasolla A2.1 ei ollut yhtään esiintymää.

Alla on edustettuna yksi runsas *sinä*-passiiveja sisältävä esimerkki:

32. [Hyvä palkka on kaikkein tärkeintä työssä]

B Kun ihmiset saa hyvä palkkaa, se on hyvä. **Sinä voit** tuhлата rahaa, ja **ostat** paljon tavaroita. **Sina voit** asua kun **sinä haluat**.

A+ Mutta parempi jos **sinä menet** työhön ja **työskentelet** hyvän Olon kanssa. Ihminen tayty kinnostaa työttä, ja parempi, kun hän pitää töystä. Siksi hyvä jos ihminen saa hyvän palkkaa ja mene työhön mielestään. Koska ihmisella on hyvää paikka ja hyvä ammatti, hän työskentele hyvää. [A2.2, N, venäjä]

Kirjoittaja aloittaa esittelemällä vastaväitteen (B); hyvä palkka on hyvä asia. Hän myös esittelee vastaväitteessä, mitä kaikkea työstä ansaitulla rahalla voi tehdä. *Mutta*-lisäyksen sisältö (A+) kuitenkin osoittaa, että palkkaa tärkeämpi on kirjoittajan mielestä se, että ihminen pitää työstään. Myös adjektiivien komparaatiosuhteet osoittavat näiden väitteiden eriarvoisuutta: Kun saa hyvää palkkaa, se on *hyvä* (B). Mutta *parempi* (A+), jos työskentelet hyvän olon kanssa. (Ks. luku 5.2, *Toteamus, kopulalause*.) Vastaväitteestä (B) voidaan löytää kolme *sinä*-pronominia ja neljä persoonamuotoista verbiä: *voit*, *ostat*, *voit* ja *haluat*. Mielenkiintoista on, että kirjoittaja aloittaa vastaväitteensä yleistävällä subjektilla *ihmiset*: Kun *ihmiset* saa hyvää palkkaa. *Ihmiset*-monikkosubjektin avulla voidaan päätellä, että tarkoite on yleistävä. *Mutta*-lisäyksen (A+) virkkeistä näkee, että kirjoittaja käyttää vielä kerran *sinä*-pronominia, jonka jälkeen hän palaa käyttämään *ihminen*- tai *hän*-subjektia, joita

hän käyttääkin sekaisin. *Sinä*-passiivin käyttö on jatketta vastaväitteen argumentoinnille, sillä nyt argumentoidaan päinvastoin, eli rahaa tärkeämpää on työn mielekkyys. *Ihminen* on kirjoittajalla käytössä yleisenä toimijana, ”kenenä hyvänsä”. Kirjoittaja käyttää *sinä*-passiivia pääasiassa vastaväitteessä, mutta myös hetken aikaa siirryttäessä *mutta*-lisäykseen. Tämän tarkoituksena voi olla vedota lukijan tunteisiin, saada hänet eläytymään tai provosoida lukijaa. Esitetäänhän vastaväitteessä melko suuria (kuviteltuja) asioita: *Sinä voit tuhllata rahaa, ja ostat paljon tavaroita. Sinä voit asua kun sinä haluat*. Tarkoitus on kenties ollut liioitella hyvän palkan sisältämiä etuja. Kirjoittaja esittää ensin hyvän palkan positiivisessa valossa ja houkuttelee lukijaa eläytymään siihen vaihtoehtoon. *Sinä*-pronominilla lukijaa houkutellaan eläytymään ajatukseen ja sillä temmataan hänet mukaan esitettyyn kuvitelmaan, kun *mutta*-lauseessa hänet taas etäännytetään ajatuksesta: *Ihmisen* täytyy olla kiinnostunut työstä ja parempi, kun *hän* (ei: *sinä*) pitää työstään. *Sinä*-pronominin esiintyessä tekstiin tulee lukijaan kontaktin ottamisen tai puhuttelemisen tuntu.

Esimerkissä 33 on kolme verbiä yksikön 2. persoonassa. Tarkastelen, mikä näissä tapauksissa motivoi käyttämään yksikön 2. persoonaa.

33. [Suomessa kaikki tarvitsevat oman auton]

A Suomessa ei tarvitse kaikkialla autoa.

B Kyllä, jos **asut** maalla, **tarvitset** tottakai.

A+ mutta esimerkiksi Helsingissä on niin paljon busseja ja ratikoita ja lisäksi Metro, että helposti **voit** matkustaa kaikkialle. Mulla ei ole autoa, ja minä en ole ikävä siitä. En tarvitse etsiä parkkipaikan, en tarvitse maksaa parkkihallia. Asun Pasilassa, ja Pyöräilystadionilta menee bussi joka kaksi minuuttia. Lisäksi, kaikki junat pysähtyvät Pasilan asemalla, ja täältä on vain neljän minuutin matka keskustaan. Pari ystäviä asuvat Vantaalla, ja sieltäkin on vain puoli tuntia bussilla Helsingin keskustaan. Jos minä tarvitsen joskus auton, voin kysyä toisilta ystävi[-]lta, joilla on auto. [B1, N, saksa]

Esimerkissä 33 esiintyy vastaväitteessä kaksi persoonamuotoista verbiä: *asut* ja *tarvitset*. Lisäksi yksi verbi on *mutta*-lisäyksessä (A+) edelleen *sinä*-muotoinen: *voit* matkustaa. *Sinä*-passiivi-ilmausten kanssa mainitaan esiintyvän usein kehyksenä *jos*-tai *kun*-lause. Mäen tutkimus (Mäki 2014) selvittää *sinä*-passiivin käyttöä tamperelaisten nuorten puhekielessä 90- ja 2010-luvuilla. Mäki on havainnut, että yleisimmin *sinä*-passiivia esiintyy modaalisuutta ja mahdollisuutta ilmaisevissa lauseissa. Yleisimmin sitä esiintyy ehtolauseissa ja modaaliverbien, kuten *voida*, *pystyä* ja *saada* yhteydessä. (Mts. 66.) Esimerkissä 33 *sinä*-passiivin kanssa

vastaväitteessä (B) esiintyy *jos*-alkuinen ehdollinen kehyslause *jos asut maalla*. Lause kuvaa vaihtoehtoista tai mahdollista tilannetta. Alun mielipiteessä (A) kirjoittaja käyttää neutraalia yleistävää viittausta keneen tahansa, eli nollapersoonaa: *Suomessa ei tarvitse kaikkialla autoa*. Kuten esimerkissä edellä, vastaväitteessä kirjoittaja siirtyy käyttämään *sinä*-passiivia, jonka tarkoitus on ottaa kontakti lukijaan ja saada tämä eläytymään kirjoittajan esittämään mahdolliseen tilanteeseen. *Mutta*-lisäyksessä *sinä*-passiivia käytetään yhdessä verbissä: *voit* matkustaa kaikkialle. Sen jälkeen mielipiteessä esiintyy pääasiassa *minä*-subjekti ja sen mukaan kongruoiva verbi. Eli tässäkin tapauksessa ensiksi käytetään nollapersoonaa, sitten *sinä*-passiivia ja lopuksi *minä*-subjektia. Yleistävän yksikön toisen persoonan, *sinä*-passiivin, verbimuodot osuvat suurimmaksi osaksi vastaväitteeseen.

Sinä-passiivin voi nähdä merkinä puhekielisestä ilmaisusta. Kalliokoski (2008) on tutkinut lukioikäisten S2-oppijoiden kirjoitelmia tekstilajitietoisuuden eli genren näkökulmasta. Hänen mukaansa S2-kirjoittajien teksteissä esiintyy puhekielisiä ilmauksia, kuten mainosmaista kieltä. Tämä seikka liittyy kunkin kirjoittajan omaan tekstilajin tajuun, joka rakentuu ihmiselle hänen sosiaalistuessaan oman yhteisönsä kirjoitettuun kieleen ja siihen kuuluviin konventioihin. Toisella kielellä kirjoitetuissa teksteissä on tästä johtuen useammin horjuntaa kirjoitetun ja puhutun kielen välillä (mts. 260). Kalliokoski nostaa esille myös tekstin suhteen yleisöönsä, eli lukijoihin. Yleisön, siis lukijoiden, epämääräisyys voi näyttäytyä hänen mukaansa kirjoittajille haasteena (mts. 260). Kirjoittaja ei toisin sanoen ole varma, kenelle hän osoittaa tekstinsä. Omassa aineistossani, Testipisteen kielitaidon alkutestien mielipidekirjoituksissa, kirjoitustilanne on ollut ajallisesti rajoitettu ja on hyvin oletettavaa, että kirjoittaja on ajatellut tekstin lukijaksi vain testin tarkistajan eli kielitaidon arvioijan. *Sinä*-passiivin käytöllä mielipidekirjoituksissa voi olla sekä yleistävä että tuttavallisuuteen pyrkivä kontaktin ottamisen funktio.

Nostan esille vielä yhden tapauksen, jossa käytetään *te*- ja *sinä*-puhuttelua sekaisin:

34. [Suomessa kaikki tarvitsevat oman auton]

- A Minun mielestä Suomessa kaikki ei tarvitse oman auton. Suomessa on paljon busseja, enemmän kuin Kanadassa ja juna systeemi on tosi hyvää. Suomessa bensa on kallis.
- B Mutta elämä on helpompi jos teillä on oman auton. Sinä voit ajaa suora mihin vaan. Työmatkalla sinä olet pakka vaihtua pari erilaista juna tai bussija ja varmasti täytyy odottaa monta minuuttia.

A+ Mutta jos kaikilla on omat autot se on tosi pahaa ymparistoille. Co2 ja savu on myrkyllinen. – – [A2.2, M, englanti]

Kirjoittaja asettuu vastaan esitettyä väittämää: Suomessa kaikki eivät tarvitse omaa autoa. Mielipiteen (A) ensimmäisen lauseen subjektina on yleistävä *kaikki*. Sen jälkeen seuraa kaksi paikan nimeävää (*Suomessa*) adverbiaalialkuista eksistentiaalilauseetta: *Suomessa on paljon busseja* ja *Suomessa bensa on kallis*. Sen jälkeen *mutta*-alkuinen vastaväite (B) kertoo toisen näkökulman: *Mutta elämä on helpompi jos teillä on oman auton*. Sen jälkeen kirjoittaja jatkaa käyttämällä kaksi kertaa *sinä*-puhuttelua: *sinä voit ajaa*, ja myöhemmin *sinä olet pakka vaihtua* (pro: sinun on pakko vaihtaa). *Sinä*- ja *te*-muotojen käyttö ajoittuu tekstissä jälleen vastaväitteeseen. Tämä tukee aiemmin esitettyä ajatusta, että tuttavallisella *sinä*-puhuttelulla kirjoittaja pyrkii lähemmäs lukijaa. Kirjoittaja esittää vastaväitteessä mahdollisen, kuvitellun tilanteen: *jos teillä on oma auto*. Hän kutsuu lukijan kuvittelemaan hänen kanssaan tällaista tilannetta, ja käyttää siinä *sinä*-muotoa. *Sinä*-puhuttelu toimii eläytymisfunktiossa, kun kirjoittaja luettelee kaikkea sitä, mikä on mahdollista sitten, jos omistaa auton. *Sinä* voit ajaa suoraan mihin vain. Tekstissä näkyy myös negatiivinen vaihtoehto; jos ei omista autoa, on pakko vaihtaa pari erilaista junaa. Tämän jälkeen, kirjoittajan palatessa omaan mielipiteeseen (A+), lauseen subjektiksi palaa alun mielipiteessä (A) ilmaistu *kaikki*: *jos kaikilla* (ei: sinulla) *on omat autot se on tosi pahaa ymparistoille*. Täten myös lukija palautetaan takaisin kuvitteelliselta ajatusmatkalta, ja hänet etäännytetään tekstin esittämästä kuvitelmasta.

Miksi sitten kirjoittaja on käyttänyt esimerkissä sekaisin *te*- ja *sinä*-puhuttelua? Näemme tekstin alta, että kirjoittaja on englanninkielinen. Englannin kielessä *you*-passiivi on yleinen, myös kirjakielessä käytetty muoto. Englannissa pronomini *you* voi merkitä joko yksikön tai monikon 2. persoonaa: *sinä* tai *te*. Kenties tämä seikka on häirinnyt suomenoppijaa aikapaineisessa testitilanteessa niin, että hänellä on mennyt sekaisin yksikkö ja monikko. Ensimmäinen *teillä* on merkitykseltään yleistävämpi ja kaksi seuraavaa *sinä*-muotoa yksilöivämpiä. Pyrkimykset teitittelyyn tai passiivimuotoon ovat teoriassa mahdollisia. Vastaavia *te*-puhutteluja on aineistoni vastaväitteissä vain yhdessä tekstissä, joten yleistäviä päätelmiä ei sen perusteella voi tehdä.

Yleistävän yksikön toisen persoonan, *sinä*-passiivin, avulla pyritään vastaväitteessä ottamaan kontaktia lukijaan ja saada tämä eläytymään vastaväitteessä esitettyyn kuvitteelliseen tilanteeseen. Toisaalta merkitys on passiivimainen, geneerinen. Kirjoittajien horjunta mielipideteksteissä kohti puhekielistä ilmaisua persoonamuotoisine verbeineen lukijan puhutteluineen lienevät seurausta tekstilajitiedon puutteesta. Toisaalta horjunta voi johtua kirjoittajan yrityksestä vedota lukijaan henkilökohtaisella tasolla, kuten hänen tunteisiinsa tai tietämykseensä.

5.5 Positiivinen evaluointi

Positiivista evaluointia kuvaavat sellaiset vastaväitteet, joissa esitetty tilanne kuvataan positiivisena, toivottavana tai sitä kehdetaan jonkin sen piirteen ansiosta. Niissä esiintyy rakenteita, kuten *On hyvä kun/että* tai positiivisia adjektiiveja, kuten *hyvä, mukava, kiva, hieno* ja *kaunis*. Positiivista evaluointia ilmaisevia adjektiiveja on vastaväitteissä aineistossa melko runsaasti, 20 kappaletta, ja niitä esiintyy kaikilla taitotasoilla. Alla on esimerkki positiivisen evaluoinnin vastaväitteestä, jossa esiintyy positiivisia adjektiiveja ja suoraa kehumista:

35. [Hyvä palkka on kaikkein tärkeintä työssä]

B B. Suomessa **kaunis** maa, **iso** maa Suomalaiset ihmiset ovat **ahkera** ja **tosi hyvä** Maahanmuuttajan kanssa.

A+ Mutta kallis maa, Jos ihminen haluaa tekee työ on tällä hän tarvitse opiskelle pitkää ajan sitten hän tarvitse hakee hyvä työ ja hyvä palkkaa koska kallis maa, tämä tosi vaikea maahanmuuttajalle koska ensimmäinen kertaa eivät puhu hyvin sitten tosi tärkeä ihminen ajattele minkälainen työ on korkea palkka tai Hyvä palkka, koska Jos ihminen tekee työ ei ole hyvä palkkaa hanella ei ole hyvä elämä on tanne. [A2.2, M, kurdi]

Esimerkin kirjoittaja aloittaa myönnyttelevällä vastaväitteellä, jota hän tarkentaa myöhemmin *mutta*-lisäyksellä. Ensin kirjoittaja kehuu Suomea ja esittelee maan hyviä puolia (B); Suomi on kaunis maa, iso maa, suomalaiset ovat ahkeria ja hyviä maahanmuuttajien kanssa. Tämä on erimielisyyttä enteilevää myönnyttelyä tai konsessiivisuutta (ks. Niemi 2010), pehmentävä samanmielisyyden osoitus oletetun suomalaisen lukijan kanssa ennen, kuin kirjoittaja esittää varsinaisen oman kantansa. Kohdassa (A+) kirjoittaja esittelee Suomen huonoja tai haastavia puolia työn ja palkan suhteen maahanmuuttajan näkökulmasta. Myönnytysrakenteen avulla kirjoittaja

osoittaa olevansa ottanut huomioon asian molemmat puolet ja perustelee omaa kantaansa kuitenkin samalla kunnioittaen mahdollisesti toista mieltä olevaa lukijaa. Vastaväitteen (B) ja *mutta*-lisäyksen (A+) välille syntyy näin vastakohta-asettelu.

Suurin osa positiivista evaluointia ilmaisevista adjektiiveista ovat *hyvä*-adjektiiveja, jotka esiintyvät jo annetussa väittämässä pääsanansa määritteinä, kuten alla:

36. [Ilman koulutusta voi saada **hyvän työpaikan**]

A Minusta on niin että ilman koulutusta ei voi saada hyvän työpaikan. Esimerkiksi minä olen ammatiltan tullitarkastaja olen ollut töissä tulliasemalla rajalla. Minä ei voi työskennellä lääkärinä.

B Lääkäri on **hyvä työpäik**ka autaa sairas ihmisiä ja tienaat **hyvä palkkaa**.

A+ mutta kun ei ole opiskennut lääkäriksi ei voi olla työssä kun lääkäri, esimerkiksi minä ei voi. Samoin toiselle ihmiselle kenellä ei ole sellainen ammatti [A2.2, M, viro]

Väittämässä esiintyvä lauseke *hyvän työpaikan* toistuu vastaväitteessä (B): *hyvä työpäik*ka ja *hyvä palkkaa*. Vastaväitteen jälkeen *mutta*-lisäys (A+) tarkoittaa mielipidettä. Adjektiivi *hyvä* lienee S2-oppijalle helppokäyttöinen, sillä se opitaan luultavasti ensimmäisten sanojen joukossa. Sen avulla on helppoa luoda kontrastia.

Kehumalla tai esittämällä vastaväitteessä jokin asiaintila hyvin positiivisena kirjoittaja kunnioittaa mahdollisesti toisin ajattelevaa lukijaa, mutta implikoi tai ennakoii myös toisenlaisen näkemyksen olemassaoloa.

5.6 Muita tapauksia

Esittelen tässä luvussa vielä kolme kielellistä ilmaisutapaa, joita ilmenee vastaväitteissä määrällisesti vähemmän kuin edeltäneitä. Nämä ovat kieltomuoto (18 esiintymää), mentaali- ja puheaktiverbit (10 esiintymää) sekä etäännyttävät ajan ja paikan adverbis (8 esiintymää).

5.6.1 Kieltomuoto

Merkitykseltään kiistävä vastaväite kieltää jonkin edellä esitetyn asian olemassaolon tai paikkansapitävyyden osittain tai kokonaan. Kieltomutoisissa

vastaväitteessä esiintyy kieltosana *ei* verbin kanssa. Vastaväitteenä se on voimakas erimielisyyden osoitus:

37. [Työ on elämässä tärkein asia]

A Työ on elämässä tärkein asia koska kun sinulla on hyvä työpaika, sinä voit tehdä jotakin hyviä. Ehkä sinä voit auttaa ihmisiä tai tehdä maa parempi paikka. Mutta, on tärkeä muistaa myös että monta ihmistä eivät löydä työtä.

B Rahaa ei ole kaikki,

A+ mutta kun sinulla on työpaikka ja otat vähän rahaa, elämä on helpompi ja voit tehdä lisää asioita kuin mennessä lomalla tai syödä ravintolassa. – – [B1, M, Englanti]

Kirjoittajan mielestä työ on elämässä tärkein asia, mikä selviää mielipiteestä (A). Vastaväitteessä (B) hän kuitenkin kiistää juuri lausumansa mielipiteen: *Rahaa ei ole kaikki*, jonka jälkeen palataan perustelemaan työskentelyn ja palkansaamisen hyviä puolia. Mielipide jakautuu seuraaviin osiin: A) Työ on tärkein. B) Raha ei merkitse kaikkea. A+) Työ ja sopiva palkka tekevät elämästä helpomman. Muutkin osien B ja A+ välille syntyy kontrastiivinen suhde, joka on hyvin lähellä korrektiivista suhdetta (ISK § 1105), jossa jokin asia ensin kielletään ja sitten tilalle annetaan pätevämpi vaihtoehto.

Kieltomuotoja esiintyy paljon myös osana lausetta, jolloin se ei ole niin voimakkaasti kiistävässä merkityksessä, kuten alla:

38. [Suomessa kaikki tarvitsevat oman auton]

A Minä ei ole samaa mieltä, että Suomessa kaikki tarvitsevat oman auton. Minun mielestä on esimerkiksi Helsingissä tosi hyvät polkupyörätiet -, sitten kesällä on hyvä polkupyörällä. Talvella minä lähen kaupungissa bussilla tai metrolla.

B Joskus, kun olen lasten kanssa, ei ole bussilla paljon paikka ”for pushchair”,

A+ mutta se ei ole iso ongelma. [A2.2, N, viro]

Esimerkin 38 kieltomuoto asettuu vastaväitteen loppuosaan. Vastaväite kertoo, että *joskus* lasten kanssa matkustaessa *ei ole* paikkoja vapaana lastenvaunuille. Kieltomuotoa pehmentämässä on ajallista satunnaisuutta ilmaiseva ajan adverbi *joskus*. Kirjoittaja myös jatkaa *mutta*-lisäyksessä (A+), ettei se ole iso ongelma. Vastaväitteen tehtävä onkin tässä tekstissä vain lisätä yksi kirjoittajan mielestä julkisen liikenteen käyttämiseen liittyvä (pieni ja ajoittainen) hankaluus.

Kieltomuotojen käyttö vastaväitteissä on kahtalaista: Sen avulla rakennetaan voimakkaita erimielisyyden ilmaisuja, jotka ovat myös korrektiivisia. Tällöin ne vaativat kirjoittajaltaan enemmän perustelutaitoja, sillä kiistämällä oman ensin esittämänsä mielipiteen (osittain tai kokonaan) kirjoittaja joutuu puolustamaan omaa kantaansa *mutta*-lisäyksessä (A+) enemmän. Toisaalta se esiintyy vastaväitteissä myös neutraalina lauseen osana, jolloin sen merkitys ei ole voimakkaan kiistävä.

5.6.2 Mentaali- ja puheaktiverbit

Mentaaliverbeillä tarkoitetaan mentaalisen prosessin raportoinnista kertovia verbejä, kuten *ajatella*, *ymmärtää*, *uskoa* ja *tietää*. Olen ryhmitellyt tähän kategoriaan myös vastaväitteissä esiintyvät puheaktiverbit *sanoa* ja *kertoa*, vaikka ne eivät kerrokaan mentaalisesta prosessista. Vastaväitteissä esiintyvät verbit ovat *sanoa* (2 esiintymää), *ymmärtää* (3 esiintymää), *ajatella* (2 esiintymää) sekä *uskoa*, *tietää* ja *kertoa* (1 esiintymä kutakin). Niille kaikille yhteistä on, että ne esiintyvät useimmiten kehys- tai johtolauseena ja saavat jälkeensä lausetäydennyksen.

Mentaaliverbit ovat modaalisia ja niillä ilmaistaan asiaintilojen varmuutta, välttämättömyyttä, todennäköisyyttä, mahdollisuutta tai luvallisuutta (ISK § 1551). Episteeminen modaalisuus liittyy puhujan tietoon, uskoon tai päätelmiin (ISK § 1556) ja niitä ilmentäviä verbejä ovat aineiston mentaaliverbit *tietää*, *ajatella*, *uskoa* ja *ymmärtää*. Verbin *tietää* saamaa lausetäydennystä pidetään totena, kun taas *luulla*-verbin täydennyksen ei oletetakaan olevan totta. Aineistoni mentaaliverbeistä *tietää* ja *ymmärtää* ovat faktiiviverbejä, kun taas *uskoa* ja *ajatella* ovat verbin *luulla* tapaan käyttäytyviä ei-faktiiviverbejä (ISK § 1561).

Aloitin verbin *ymmärtää* esimerkillä:

39. [Hyvä palkka on kaikkein tärkeintä työssä]

A Olen eri mie[-]tä. Minusta kaikkein tärkeintä työssä on kuinka paljon perhe aika tai oma aika sinulla on työ jälkeen. Mutta koko paketti tyyli sopiva. Hyvä työ ja työkavereita ovat myös tärkeä.

B Minä hymärrän että palkka on tärkeä koska suomessa on kaikki kalista.

A+ Mutta olla rauhallinen ja iloinen työ jälkeen on minusta tärkeäpi, kun vain palkka.

[A2.2, M, ranska]

Ymmärtää-verbi esiintyy vastaväitteen johtolauseessa *Minä ymmärrän että* (pro: Minä ymmärrän että). Sitä ennen kirjoittaja ilmaisee mielipiteensä (A); tärkeintä työssä ei ole palkka, vaan työn sopivuus. Vastaväitteen (B) aloituksena ymmärtämisen kuvaaminen osoittaa kirjoittajan pyrkimystä samanmielisyyteen toisen näkökannan kanssa (vrt. Niemi 2010: 198–200). Kielitoimiston sanakirja mainitsee verbin *ymmärtää* yhtenä merkityksenä myös 'hyväksyä': *Ymmärrän hänen kantansa, mutta olen eri mieltä.* (KS, s.v. hyväksyä.) Sanakirjan esimerkin konsessiivisessä virkkeessä on vastaavanlainen erimielisyyden, mutta toisen kannan hyväksymisen merkitys, kuin aineistoesimerkin 39 vastaväitteessä: kirjoittaja hyväksyy toisen näkökannan, vaikka onkin itse pohjimmiltaan eri mieltä. Ensin kirjoittaja puhuu palkkaa vastaan, sitten hän sanoo ymmärtävänsä että palkka on tärkeä, koska kaikki on kallista, mutta kuitenkin palkkaa tärkeämpi on olla rauhallinen ja iloinen.

Sanoa-verbin sisältävä johtolause kehystää täydennyksensä sellaiseksi, että sitä pidetään totena. *Sanoa*-verbin merkitykseen ei kuulu luuleminen, vaan se on asennoitumiseltaan neutraali, kuten 'ilmaista' tai 'selittää' (Juvonen 2011: 243). *Sanoa*-verbiä pidetään tekstissä neutraalina johtolauseen verbinä, sillä se on yleismerkityksinen (ISK § 1485). Käsittelen ensin sen passiivimuotoa, joka on jo kerran aiemmin ollut esillä (ks. s. 47).

40. [Koti on parempi hoitopaikka lapselle kuin päiväkot]

A Minä olen eri mieltä.

B Sanotaan näin että kun lapsi syntynyt kyllä se aina äidin kanssa

A+ mutta lapsi kasvaa ja oppi joka päivää eri uudet asiat ja muut. Aidillä on oma asiat kotona ja hän ei pysty antaa lapsille koko päivää, päiväkodissa on monet lapsia, ja lastenhoitaja pidi antaa ja oppia kaikkien miten lapsi tarvi. [A2.2, N, venäjä]

Passiivin preesensmuotoinen johtolause vastaväitteessä (B) kuvaa geneeristä ja spesifioimatonta lähdettä, jonka kuvaamaan toimintaan kirjoittaja ei yleensä lue itseään mukaan (Juvonen 2011: 238). Usein vielä passiivimuotoisessa johtolauseessa on useuden tai tyypillisyyden ilmaus, kuten *usein*, *joskus*, *perinteisesti* tai *nykyään*, mikä vahvistaa geneeristä tulkintaa (mts. 238). Esimerkin tekstissä kirjoittaja käyttää johtolauseen täydennyksessä ajanilmausta *aina*: *kun lapsi syntynyt kyllä se aina äidin kanssa*. Passiivimuotoisen johtolauseen jäljessä tulevaa täydennystä pidetään siis yleisesti totena. Kirjoittaja esittää vastaväitteenä *sanotaan että* -johtolauseen avulla

yleisenä totuutena tai yleisesti tiedossa olevan faktan. Faktiiviverbinä *sanoa* luo tiedon uskottavuutta ja modaalista varmuutta.

Seuraava ensipersonainen johtolause, jossa *sanoa*-verbi esiintyy myös, on eri merkityksessä:

41. [Työ on elämässä tärkein asia]

A MINUN MIELISTÄNI ON TYÖ EI OLE ELÄMÄN TÄRKEIN ASIA.

B1 SE ON TARKEA

A+ MUTTA PERHE ON TÄRKEIMPI. ELÄMÄSSÄ IHMISET ON PALJON TYÖ. JA TÄNÄÄN SE ON NORMAALI JOS SINULLA ON UUTTA TYÖ PAIKKA JOKA KAKSI VAI KOLME VUOTTA. MUTTA SINULLA ON VAIN YKSI PERHE ELÄMÄSSÄ. SINÄ TYÖT KOSKA SINÄ HALUAT SAADA RAHA. SITTEN SINÄ VOIT OSTAA PERHILLE KAIKKI HE HALUVÄT, KUIN HAUSKAT LOMAT, VAI UUSI AUTO. JOS PERHENSIN ON ONNELINEN SITTEN SINÄ OLET ONNELINEN MYÖS. MUTTA SE ON TÄRKEÄ PIDÄ MITÄ SINÄ TEET. SINÄ ET TARVITSE RAKASTA SINUN TYÖ, MUTTA SE ON PAREMPI JOS SINÄ PIDAT SINUN TYÖ KAVE[-]I, JA SINUN POMOSI. JA SINÄ TARVITSET HALUA HERÄTÄÄ AAMULLA MYÖS.

B2 SITTEN, MINÄ SANON ETTÄ TYÖ ON TÄRKEÄ.

A+ MUTTA PERHE ON TÄRKEÄMPI. [B1, M, englanti]

Esimerkin alku edustaa tyypillistä moniäänisyysmuottia. Esimerkistä voidaan lukea kaksi vastaväitettä, joista ensimmäinen (B1) on toteava kopulalause (ks. luku 4.4). Tekstistä voi erottaa kaksi eriävää ja keskenään kilpailevaa kantaa: työ vastaan perhe. Koko tekstin keskiosan kirjoittaja perustelee syitä, miksi perhe on tärkeämpi kuin työ. Kaksi kertaa kirjoittaja antaa vastaväitteen näkyä tekstissään ja silloin hän toteaa kopulalauseella, että *työ on tärkeä*. Sama kopulalause toistuu tekstin lopussa (B2), jolloin kirjoittaja tuottaa saman kopulalauseen uudelleen, mutta nyt hän painottaa vastaväitettä johtolauseella *minä sanon että* – – . Tämä on kirjoittajan valitsema retorinen kuvio, jonka avulla hän osoittaa ottavansa huomioon toisen näkökulman, mutta kumoaa sen. Tässä tapauksessa *sanoa*-verbillä on kirjoittajan näkemystä vahvasti painottava ja esiin tuova merkitys. (Vrt. Martin & White 2005: 121–125 *pronounce*.) *Sanoa*-verbin avulla kirjoittaja tiivistää ja painottaa toista näkökulmaa, jonka hän kuitenkin kumoaa.

Ei-faktiiviverbi *uskoa* painottaa kirjoittajan omaa päätelmää. Seuraavassa on tästä runsas aineistoesimerkki:

42. [Koti on parempi hoitopaikka lapselle kuin päiväkot]

- A **Uskon että** koti on parempi hoitopaikka lapselle kolmevuotialle ja pienempille. Koska sitten hänellä on turvallinen olo ja pienet lapset tarvitsevat äitin (isän) enemmän. Päiväkotissa on myös sairallisia lapsia ja sitten sairastu pieni lapsi ihan usein. Ulkona myös äiti katso, että lapsi on pukeutunut näin kuin tarvitse. **Uskon ja olen nähnyt että** päiväkotissa ei ta[-]jeistatta, että lapselle olisi hattut ja toiset tavarat kunnossa. Kotona myös opetta lapsen ja on lapsen kanssa koko ajan ja tuolla ei ole muita lapsia joku voivat pelota toisia tai kiusata.
- B **Uskon että hoitajat voivat olla hyviä**
- A+ mutta jos on ihan paljon lapsia ryhmässä sitten ei ole mahdollista olla kaiken kanssa koko ajan ja katsoa, että kaikki on kunnossa.
[B1, N, viro]

Verbi *uskoa* esiintyy tekstissä yhteensä kolme kertaa, ja kaikissa tapauksissa se on ensipersonainen. *Uskoa*-verbin käyttö on modaalisuuden kannalta samanlaista kuin verbin *luulla*; sen jälkeen sanottua täydennystä ei pidetä totena. Mielipiteessä (A) sieltä on merkkejä harkitsemisesta (Martin & White 2005: 104–108 *entertain*), jolloin kirjoittaja evaluoi täydennyksensä varmuutta, sillä hän epäilee asian jakavan lukijoiden mielipiteitä. Kuitenkin mielipiteen (A) keskivaiheilla kirjoittaja käyttää ilmaisua *uskon ja olen nähnyt että* – – . Verbimuodon *olen nähnyt että* tarkoite on evidentialinen (ISK § 1557), eli sen jälkeen sanottua voidaan pitää varmana tietona. Kirjoittaja on nähnyt, että päiväkodissa ei kaikilla lapsilla aina ole hattua päässä. Vastaväitteen (B) *Uskon että* ilmentää myös harkitsemista ja täydennyksen evaluointia. Kirjoittaja myöntää, että hoitajat voivat olla hyviä, eli että on mahdollista, että he ovat hyviä. *Uskoa*-verbi ilmentää vastaväitteessä tekijän suhtautumista asiointilan varmuuteen tai lukijoiden suhtautumiseen. Juvonen mainitsee, että verbi *uskoa* on eksplisiittinen keino ilmaista, että toisenlaisiakin näkökulmia voidaan esittää asiasta (Juvonen 2011: 245).

Ei-faktiiviverbi *ajatella* esiintyy vastaväitteissä kahdesti. Sen käyttö on pitkälti samanlaista kuin verbin *uskoa*:

43. [Työ on elämässä tärkein asia]

- B Minä haluaisin kertoa että työ on elämässä tärkein asia. Aina, ihmiset puhuvat töistä ja he ajattelevat että työnsä on niin tärkein asia.
- A+ Mutta minä olen eri mieltä koska en unelmoi asunnosta, en unelmoi perheesta, en unelmoi siitä, että säisin paljon rahaa. Minä unelmoin olla aikaa ja auttaa kaikille. että tarvitse apua. Minä olin opettaja ja minä ymmärtän että ihmisiä tarvitsevat olla enemmän perheen kanssa. Myös, Minä luuen että ihmiset ajattelevat niin paljon rahaasta ja sitten he unohtavat että elämä on mahtavaa kun sinä voit olla ystävään kanssa ja sinulla on sosiaalinen taitoa. [B1, M, katalaani]

Vastausteksti ei noudata tyypillistä moniäänisyyssuottia, vaan teksti alkaa vastaväitteellä (B), jonka jälkeen kirjoittaja vasta ilmaisee oikean kantansa (A+): *Mutta minä olen eri mieltä*. Konditionaalilla ilmaistu mahdollinen tai tavoiteltava tilanne on vastaväitteessä se, että kirjoittaja haluaisi sanoa, että työ on elämässä tärkeintä. Lauseen subjektina on *ihmiset*, joka on korvattu pronominilla *he*. Kirjoittaja tarkoittaa, että ihmiset luulevat, että työ on tärkein asia, koska he puhuvat siitä niin paljon. *Ajatella*-verbin saama lausetäydennys on kuvitelma, joka on esitetty uskomuksena, jonka kirjoittaja esittää vastakohtana omalle mielipiteelleen, joka tulee ilmi mutta-lisäyksessä (A+). Ihmiset ajattelevat, että työ on tärkein asia, mutta se ei ole. *Ajatella* on tässä samassa merkityksessä kuin *luulla* tai *uskoa*.

Mentaali- ja puheaktiverbejä esiintyy aineiston vastaväitteissä niin vähän, ettei niistä voi tehdä yleistyksiä, mutta tästä huolimatta ne ovat evaluoinnin suhteen monikäyttöisiä. Ne kaikki esiintyvät johtolauseena. Verbillä *ymmärtää* ilmaistaan vastaväitteessä pyrkimystä samanmielisyyteen toisen näkökulman kanssa, tai negatiivisena ilmaistaan vaikeutta samanmielisyyden osoittamiseen. Verbillä *sanoa* ilmaistaan sanottavan asian retorista painottamista, tai passiivimuotoisena geneeristä totuutta. Verbien *uskoa* ja *ajatella* käyttö vastaväitteissä on harkitsemista, jolla tarkoitetaan oman mielipiteen lausumisen viivyttämistä siitä syystä, että tiedetään asian jakavan mielipiteitä.

5.6.3 Etäännyttävä ajan tai paikan adverbi

Ajan tai paikan harvinaisuutta tai etäisyyttä kuvaavia vastaväitteitä on aineistossa 8 kappaletta. Niitä ovat sellaisten tilanteiden kuvaukset, joissa kuvataan jokin asia hyvin harvoin, kaukana menneisyydessä tai satunnaisesti tapahtuviksi. Tällöin se on vastaväitteenä hyvin helposti osoitettavissa vääräksi tai puutteelliseksi, eikä se anna oikeaa kuvaa tilanteesta. Retorisena tukiväitteenä se on siis hyvin toimiva, sillä se osoittaa vastaväitteen esittämän tilanteen eli toisen näkökulman pätevän vain hyvin harvoin tai kaukana menneisyydessä. Tällaisia tilanteita kuvaa useimmiten ajallinen adverbi, joista yleisin on *joskus*.

44. [On hyvä, että perheessä tai ystäväissä on ihmisiä eri kulttuureista]

A Yleensä mielestäni on hyvä kun perheessä tai ystäväissä on ihmisiä eri kulttuureista, koska voidaan oppia uudet asiat eri maista.

- B **Joskus on vaikea koska uskonto voi olla erilainen,**
A+ mutta yleensä joka maassa on hyvät asiat. [B1, M, espanja]

Mielipiteessä (A) on ilmaistuna selkeästi kirjoittajan oma kanta; eri kulttuureista tulevat perheenjäsenet tai ystävät ovat hyvä asia, sekä perustelut, miksi. Vastaväitteessä (B) esitetään toinen kanta: *Joskus on vaikea koska uskonto voi olla erilainen*. *Joskus* luo vastaväitteestä hieman pehmeämmän, sillä se osoittaa, että tilanne ei ole kuitenkaan aina vaikea, vaan vain joskus, toisinaan. Lauseessa on myös mahdollista tilannetta kuvaava *voi olla*-rakenne: *uskonto voi olla erilainen*, eli se ei automaattisesti ole erilainen. Vastaväitteessä on siis kaksi kielenpiirrettä, jotka pehmentävät sen vaikutusta lukijassa: ajallista etäisyyttä kuvaava *joskus*, sekä modaalinen ilmaisin *voi olla*. Niiden avulla esitetään epämiellyttävä tilanne lukijalle mahdollisena tilanteena. *Mutta*-lisäys (A+) palaa kirjoittajan alkuperäiseen kantaan: *mutta yleensä joka maassa on hyvät asiat*. Tällä hän tarkoittanee, että joka kulttuurista voi saada hyvät asiat.

Toinen tapa esittää harvinaista tilannetta vastaväitteessä on menneisyyden kuvaus.

45. [Naisten ja miesten roolit ovat erilaiset Suomessa ja kotimaassasi]
A Minun mielelläni naisten ja miesten roolit eivät ole erilaiset Suomessa ja kotimaassasi.
B **Pari kymmenen vuotta sitten kotimaassasi oli erilainen**
A+ mutta tänään on parempi ja naisten ja miesten roolit ovat samanlaiset. Tänään nainen voi tulla presidentti ja mies voi olla kotona kun vauva on syntynyt. [A2.2, M, sloveeni]

Kirjoittajan mielipide (A) väitteeseen on, että naisten ja miesten roolit eivät ole erilaiset Suomessa ja hänen kotimaassaan. Vastaväitteenä (B) tälle mielipiteelleen hän sanoo, että *pari kymmenen* (pro: parikymmentä) *vuotta sitten* oli eri tavalla. Vastaväite rakentuu ajallisen etäisyyden keinoin: tilanne oli toisin kaukana menneisyydessä. Yksi vastakohtaisuutta ilmaiseva sana on lauseiden B ja A+ välinen vastakohtapari *erilainen–samanlainen*. Vastaväitteessä sanotaan, että parikymmentä vuotta sitten sukupuoliroolit olivat erilaiset tai, että tilanne oli erilainen. *Mutta*-lisäyksessä (A+) sanotaan, että nyt sukupuoliroolit ovat samanlaiset. Toinen vastakohtapari löytyy myös vastaväitteestä ja *mutta*-lisäyksestä, nimittäin ajalliset ilmaukset *pari kymmenen vuotta sitten–tänään*. Kirjoittaja vertailee tilannetta ennen ja nyt.

Etäännyttävillä ajan tai paikan adverbeilla kuvataan vastaväitteissä asioita menneisyydessä tapahtuneiksi kuten *viisi vuotta sitten* tai satunnaisesti tapahtuviksi kuten *joskus, talvella*. Etäännyttävillä adverbeilla vastaväitteissä kuvataan omaa mielipidettä kontrastoiva näkemys, joka on kuitenkin harvinainen.

5.7 Yhteenveto ja vertailua kielitaitotasoihin

Esittelen tässä luvussa tutkimuksen löydökset ja vertailen myös niiden suhdetta kielitaitotasoihin. Käytän tässä apuna Taulukkoa 4, joka on sama kuin aiemmin sivulla 33–34, sekä eurooppalaisen viitekehyksen taitotasojen kuvauksia. Pohdin myönnytysrakenteen olemassaoloa ja merkitystä mielipideteksteissä tutkimuksesta saadun tiedon valossa laajempänä ilmiönä luvussa 6.

Taulukko 4. Vastaväitteiden kielelliset ilmaisutavat.

Vastaväitteiden kielelliset ilmaisutavat	A2.1	A2.2	B1–B2	Kpl
Modaaliset ilmaukset: <i>voi olla, voi + infinitiivi, jos, ehkä, totta</i> , konditionaali	2	20	20	42
Toteamus, kopulalause: <i>X on helppoa, X on tärkeää</i>	3	12	15	30
Myöntävät partikkelit: <i>kyllä, joo, totta, tietysti, totta kai, varmasti, myös, samoin</i>	3	6	14	23
Yleistävä yksikön toinen persoona, <i>sinä</i> -passiivi: <i>sinä, te</i> , yks. 2. pers. muotoinen verbi, kuten <i>asut, tarvitset</i>	0	16	4	20
Positiivinen evaluointi: <i>on hyvä että</i> , positiiviset adjektiivit <i>hyvä, kaunis, ahkera, kiva, hieno</i>	3	11	6	20
Kieltomuoto: <i>ei + verbi</i>	0	9	9	18
Mentaaliverbit: <i>ymmärtää, ajatella, luulla, tietää, uskoa</i> sekä puheaktiverbit: <i>sanoa, kertoa</i>	0	4	6	10
Etäännyttävä ajan tai paikan adverbi: <i>joskus, kauan sitten, talvella</i>	0	4	4	8

Myönnytysrakenteen olemassaolo on dialogista laajentamista jo sinänsä. Tässä luvussa on syvennetty tutkimusta etsimällä myönnytysrakenteen sisältä, sen keskellä olevasta vastaväitteestä, erilaisia kielellisiä tapoja tai keinoja, miten retorinen vastaväite eksplikoidaan, kun kirjoittajina on monista eri maanosista kotoisin olevia aikuisia suomen kielen oppijoita. Vastaväite voi olla samanmielisyyteen eli kaksi erilaista näkemystä yhdistämään pyrkivä, toisen näkemyksen myöntävä, lähes huomaamaton erimielisyyden osoitus, eli myönnyttelevä (ks. Niemi 2010). Vastaväite voi myös olla kontrastoiva eli selkeästi eri mieltä oleva. Yhteistä on, että vastaväite on tehty tukiväitteeksi, joka kumotaan myönnytysrakenteessa, joten mitä heikommin se rakennetaan esiin, sitä helpompi se on kumota – ja toisaalta mitä vahvempi tukiväite (B) on, sitä enemmän kirjoittaja tarvitsee retorisia keinoja osassa (A+) kumotakseen sen.

Tässä luvussa on selvitetty, että vastaväite eksplikoidaan pääasiassa ja kaikkein yleisimmin käyttämällä modaalisia ilmauksia, joihin sisältyy ehdollisuuden, varmuuden, todennäköisyyden ja mahdollisuuden evaluointia. Vastaväite tuodaan esiin myös toteavalla, *olla*-verbin ympärille rakentuvalla kopulalauseella, myöntävillä partikkeleilla, yleistävillä yksikön toisen persoonan muodoilla, eli *sinä*-passiivilla, tai positiivisella evaluoinnilla kuten kehumisella. Vastaväitteissä esiintyy merkittävästi myös kieltomuotoja ja jossain määrin mentaali- ja puheaktiverbejä sekä etäisyyttä ilmaisevia ajan ja paikan adverbeja.

Modaaliset ilmaukset, kuten *voi* + infinitiivimuodot sekä konjunktio *jos*, adverbit *ehkä* ja *totta* sekä konditionaali ovat yleisimpiä vastaväitteen ilmaisumuotoja. Mahdollista asiointilaa ilmaiseva episteemisyyden sopii hyvin vastaväitteeseen, joka yleensä tuo esille jonkin kuvitteellisen, mutta mahdollisen tilanteen. Laajasti ajateltuna myös myöntävät partikkelit ilmaisevat modaalisuutta, sillä ne kommentoivat ja vakuuttelevat asioiden todennäköisyyttä (ISK § 1608). Mentaaliverbien käyttö ilmentää episteemistä modaalisuutta niin ikään (ISK § 1551). Kaikkia eri modaalisuuden tapoja käytetään kaikilla eri taitotasoilla, paitsi konditionaalia, joka esiintyy yhtä poikkeusta lukuun ottamatta vain B-tason teksteissä sekä mentaaliverbejä, joita esiintyy A2.2- ja B-tasoilla. Konditionaali-ilmaukset ilmaisevat vastaväitteissä mahdollisuutta, toteutumattomuutta, suunnitelmaa tai mahdollista tilannetta. Ne esittävät mahdollisen, mutta toteutumattoman asiointilaa. Vastaväitteissä konditionaalia esiintyy kuitenkin melko vähän, yhteensä yhdeksän kertaa. Se on pitemmällä olevien kielenoppijoiden resurssi. Esimerkiksi suomen kielen

opettamiseen aikuisille suunnatussa Suomen mestari-oppikirjasarjassa konditionaali opetetaan vasta osassa numero 3, joka on suunnattu taitotason A2.2 kielenkäyttäjille. (Gehring, Heinzmann, Päivärinne & Udd 2013.) Konditionaalin muodostaminen vaatii käyttäjältään kirjallisia taitoja ja ymmärrystä sen modaalisesta tarkoituksesta. Konditionaali opitaan yleensä imperfektin jälkeen, sillä sen tunnus -isi- liitetään samaan verbin vartaloon.

Toteava kopulalause on *olla*-verbin ympärille rakentunut tunnusmerkitön vastaväite, johon liittyy adjektiivien komparaatiomuotojen tai vastakohtaisuuksien vertailua. Väittämän otsikko on joissain tapauksissa ohjannut kirjoittajaa tuottamaan vastaväitteeksi toteamuslauseen, joka toistuu vastaväitteessä lähes samoin sanoin kuin väittämässä. Kopulalause on helppo tapa esittää vastaväite. Se toteaa jonkin asian todeksi, jonka jälkeen *mutta*-lause täydentää toteamuksen esittämää asiaa. *Olla*-verbi täydennyksineen opitaan yleensä jo alkeistasolla. Toteamus esiintyy vastaväitteenä kuitenkin kaikilla taitotasoilla, mikä kertoo sen helppokäyttöisyydestä sekä alkeistason että pitemmällä olevalle kielenoppijalle.

Myöntäviä partikkeleita *kyllä, joo, totta, tietysti, totta kai, varmasti* ja myös esiintyy vastaväitteissä 23 kappaletta. Niiden käytöllä mielipidetekstien vastaväitteissä on selvä funktio: Lauseenalkuisina ne toimivat kirjoittajan siirtymäkeinona toisen äänen, vastaväitteen, puolelle. Ne myöntävät vastaväitteen sisältämän asian olevan totta ja luovat kirjoittajalle asiantuntijuutta. Lauseenalkuisina ne ovat painokkaampia kuin lauseen keskellä tai lopussa esiintyessään. Myöntävät partikkelit esiintyvät vastaväitteissä useimmin lauseen alussa kuin keskellä tai lopussa ja ne tuovat tekstiin keskustelumaisuutta. Mielenkiintoista on, että enemmistö esiintymistä, 14 kappaletta 23:sta, on B-tason kielenkäyttäjien tuottamia. Kenties B-tason kirjoittajilla on käytössään monipuolisempi repertuaari myös näitä evaluoivaa vakuuttelua ilmaisevia pikkusanoja, myöntäviä partikkeleita, eivätkä he epäröi käyttää niitä kirjoitetussa kielessä. Niitä esiintyy kuitenkin kaikilla muillakin taitotasoilla, mikä lieene seurausta myöntävien partikkelien runsaasta käytöstä myös arkipuheessa. Osassa tapauksista myöntöä käytetään johtolauseena, kuten *On totta, että*.

Yleistävän yksikön toisen persoonan eli *sinä*-passiivin käyttö on A2.2-taitotason vastaväitteissä melko yleinen kielenpiirre (16 esiintymää), kun B-tasolla niitä esiintyy vain vähän (4 esiintymää). *Sinä*-passiivi esiintyy teksteissä toisaalta yleistävässä passiivin merkityksessä, eli viittaamassa keneen tahansa, mutta toisaalta voidaan nähdä, että *sinä*-passiivin avulla kirjoittajat ottavat kontaktia lukijaan,

puhuttelevat lukijaa: *Sinä voit tuhlaa rahaa, ja ostat paljon tavaroita. Sina voit asua kun sinä haluat.* Voidaan nähdä, että jos tekstissä esiintyy pronomini *sinä*, tekstistä välittyä kontaktin ottaminen lukijaan tai lukijan puhuttelu. *Sinä*-passiivin esiintymät osuvat mielipiteissä enimmäkseen osaan, jossa ilmaistaan vastaväite. *Sinä*-passiivin avulla kirjoittaja kutsuu lukijaa kuvittelemaan jotain keksittyä tilannetta ja eläytymään siihen, joten sillä on vastaväitteessä eläytymisfunktio. Vastaväitteen jälkeen *sinä*-passiivin käyttö tekstissä loppuu tai vähenee. *Sinä*-passiivin esiintymisestä enimmäkseen A-tason teksteissä selittää ehkä se, että A-tason kirjoittaja ei kenties vielä hallitse kirjakielistä kontekstia yhtä hyvin kuin B-tason kirjoittaja tai ainakin B-tasoisella kirjoittajalla on enemmän kielellisiä keinoja hallussaan. Passiivimuotoja ei aineiston vastaväitteissä esiinny yhtäkään.

Positiivisen evaluoinnin, kuten kehumisen tai positiivisin adjektiivein arvottamisen avulla kirjoittaja ottaa huomioon mahdollisesti eri mieltä olevan lukijan ja ennakoi tulevaa erimielisyyttä. Yleisin positiivinen evaluointisana on adjektiivi *hyvä* (15 esiintymää), joka on subjektin määrittäneenä, kuten *hyvä palkka*, *hyvä ammatti* tai *hyvä työpaikka*. Lisäksi *hyvä* esiintyy valmiiksi kahdessa väittämän otsikossa, joten se lienee vaikuttanut sen suureen suosioon. Positiivisen evaluoinnin avulla luotu vastaväite on kohtelias tapa esittää vasta-argumentti, sillä se esittelee toisen näkemyksen positiivisia puolia. Toisaalta se esittää asioiden kaksi eri puolta muodostaen vastakohta-asetelmia.

Kieltomuoto on voimakas kontrasti, jonka avulla kirjoittaja kieltää osittain tai kokonaan omana näkökantanaan esittämänsä mielipiteen. Vastaväitteenä vahvin mahdollinen kontrasti lienee kieltomuoto, eli kieltosanalla *ei* eksplikoitu oman mielipiteen vastustus. Dialogiselta kannalta kieltomuoto ilmentää pikemminkin dialogista supistamista (Martin & White 2005: 102–108) kuin laajentamista, sillä se kaventaa tekstin näkökulmien kirjoa ja ohjaa lukijaa ajattelemaan tietyllä tavalla. Toisaalta kieltomuodolla voi olla lauseessa pienempikin painotus, jolloin se ei asetu niin voimakkaasti vastaan omaa edellä esitettyä kantaa.

Mentaali- ja puheaktiverbejä *ajatella*, *ymmärtää*, *uskoa*, *kertoa* ja *tietää* esiintyy enemmän B-taitotasojen vastaväitteissä (6 esiintymää) ja hieman vähemmän A2.2-tasolla (4 esiintymää). Niiden käyttöön liittyy episteemisen modaalisuuden eli asioiden mahdollisuuden ja oman uskomuksen kuvausta. Ne esiintyvät yleensä johtotai kehyslauseissa. Niiden tehtävänä on evaluoida täydennyksensä varmuutta tai painottaa sanomaa. Ne toimivat myös kirjoittajaa suojaavassa merkityksessä.

Suhtautumisen ilmaisimina ne ovat monikäyttöisiä ja vaativat käyttäjältään merkityksen ymmärrystä. Niitä käytetäänkin enemmän B-tasolla, jolloin kirjallinen ilmaisu muuttuu abstraktimmaksi ja tarkemmaksi, kuvaamaan vaikkapa olotiloja ja tunteita.

Etäännyttävää ajan tai paikan adverbina esiintyy tavallisesti satunnaisuutta ilmaiseva *joskus*. Ne ilmaisevat vastaväitteessä esitetyn asian harvinaisuutta, menneisyyttä tai ajallista etäisyyttä, jonka ansiosta asia saadaan vaikuttamaan nykyhetkelle irrelevantilta. Sen vuoksi ne ovat *mutta*-lisäyksen avulla helposti kumottavissa.

Esittelen vielä kaikkien viitekehysten mukaisten taitotasojen kannalta käytetyimmät kielelliset keinot vastaväitteissä:

Taitotason A2.1 teksteissä myönnytyksrakenteen esiintymät ovat niin vähäisiä, että yleistäviä päätelmiä on mahdotonta tehdä. Taitotasolla A lauserakenteiden taju vasta kehittyy ja usein kirjoitustuotos on yksittäisistä lauseista koostuvaa. Suosituin tapa ilmaista vastaväitettä ovat tasolla A2.1 toteava kopulalause, myöntävät partikkelit ja positiivinen evaluointi.

Tason A2.2 suosituimmat vastaväitteen ilmaisutavat ovat modaaliset ilmaukset (20 esiintymää) ja yleistävät yksikön toisen persoonan ilmaukset eli *sinä*-passiivit (16 esiintymää). Näiden lisäksi toteavat kopulalauseet (12 esiintymää) sekä positiiviset evaluoinnit (11 esiintymää) ovat yleisiä piirteitä. Tasojen A2.1 ja A2.2 välillä näyttää olevan melko suuri taitoero, sillä tason A2.2 teksteissä myönnytyksrakennetta esiintyy 10,5%:ssa kaikista teksteistä, kun tasolla A2.1 luku on vain 4%. Lisäksi tekstien sisältö monipuolistuu. Tämä näkyy erityisesti modaalisten ilmausten, kuten apuverbin *voida* (11 esiintymää) sekä joidenkin mentaaliverbien käytön lisääntymisenä.

B1–B2-taitotasolla käytetyimpiä vastaväitteen ilmaisukeinoja ovat modaaliset ilmaukset (20 esiintymää), joista konditionaalin käyttö on suosituinta (9 esiintymää). Seuraavaksi yleisimpiä ovat toteamukset eli kopulalauseet (15 esiintymää) sekä myöntävät partikkelit (14 esiintymää). Ilmaisun laatu paranee tasolla B, mistä kertovat esimerkiksi mentaali- ja puheaktiverbien sekä konditionaalin monipuolisen funktionaalisen käytön lisääntyminen. Ilmaisun laatu paranee ja kirjoittamistaidot paranevat. Viitekehys sanoo, että B-tasolla kirjallinen ilmaisu etenee kohti argumentointia ja mielipiteen kehittelyä, ja edelleen kohti omien tunteiden ja ajatteluprosessien tarkempaa kuvaamista. Tätä kuvaa esimerkiksi konditionaalin ja

mentaaliverbien lisääntyminen. Myönnytysrakenteen käytön lisääntyminen B-tasolla taas kertoo argumentointitaitojen kehityksestä.

6. Lopuksi

Lähtiessäni tutkimaan moniäänisyyttä aikuisten S2-oppijoiden teksteistä minulla oli oletus, että moniäänisyys lisääntyy, mitä korkeammalla taitotasolla kirjoittaja on. Yllättävää oli, että moniäänisyyttä esiintyy kuitenkin jo A2-tasolla kasvavassa määrin. Kirjoittajien hyvin heterogeenisen taustan sekä kirjoitustilanteen aika- ja suorituspaineisen luonteen ja testitilanteen huomioon ottaen teksteissä esiintyvän dialogisuuden hallintaa ilmentävän rakenteen, myönnytysrakenteen, löytyminen ja esiintyminen eri taitotasolla on merkittävä löydös. Se osoittaa, että tietynlainen lauseidenvälisten suhteiden taju, joka tulee ilmi myönnytysrakenteessa, on kulttuuritaustasta ja jokseenkin myös kielitaidosta riippumatta yhteistä tietoa. Kyseessä on yhtäläillä kaikille kielenkäyttäjille tuttu, vakiintunut retorinen kuvio, joka on käytössä ja sosiaalisessa vuorovaikutuksessa opittu ilmiö. (Vrt. Goldberg 2006: 3.) Sen varioiminen käytössä osoittaa sen, että kuvio tunnetaan ja tunnistetaan, ja sitä osataan käyttää monipuolisesti oman mielipiteen perustelun apuna – jopa toisella kielellä kirjoittaessa, ja jopa jo kielitaidon perus- eli A-tasolla. Rakenteen käyttö on sosiaalista ja vuorovaikutteista toimintaa. Se että A2.1-tason vastauksissa myönnytysrakennetta ei esiinny kuin 4 %:ssa teksteistä ei tarkoita, ettei myönnytysrakenne olisi kielenkäyttäjille tuttu. Kielitaito ei vielä siinä vaiheessa kuitenkaan näytä riittävän retorisen kuvion kirjalliseen ilmaisuun.

Dialoginen laajentaminen (Juvonen 2012: 244, Martin & White 2005: 102–108) on erityisesti S2-oppijoiden teksteissä voimavara, kielellinen keino, jonka olemassaolo ei ole itsestään selvää. Myönnytysrakenteen suosiminen on ollut kirjoittajille luontaista toimintaa, sillä kirjoitustestin tehtävänannossa ei ole pyydetty moniäänisyyteen velvoittavaa vastausta. Tehtävänanto pyytää vain vastaamaan annettuun väittämään ja perustelemaan vastausta: ”Valitse yksi vaihtoehto, A tai B. Kirjoita, oletko samaa mieltä vai eri mieltä. Miksi?” Ensisijainen päämäärä kirjoittajalla on testitilanteessa ollut tuottaa oma mielipiteensä paperille rajatun ajan sisällä. Kuitenkin 12 % tämän aineiston kaikista mielipiteen kirjoittajista käyttää esittelemääni myönnytysrakennetta mielipidettään perustellessaan. Argumentoivaan tekstityyppiin kuuluu dialogin rakentaminen lukijan ja tekijän välille. Siispä on luonnollista, että mikäli kirjoittaja osaa, hän voi ilmaista dialogisia kuvioita, näkökulman vaihdoksia, tekstissään ja siten osoittaa taitonsa kirjoittajana paremmin.

Tällöin dialoginen laajentaminen on myös tavoitteellista, ehkä tietoistakin, toimintaa – kirjoittajan halua osoittaa kirjallinen osaamisensa testitilanteessa. Lisäksi se näyttää, miten hyvin tekstityypin luonne on ollut kirjoittajan tiedossa, eli minkälaisia piirteitä hän ajattelee siihen implisiittisesti kuuluvan. Tämä seikka liittyy aiemmin mainittuun kielenkäyttäjän yksilölliseen kommunikatiiviseen kompetenssiin (Hymes 1972, Kalliokoski 2006: 241–244), millä tarkoitetaan yksilön ymmärrystä kielenkäytön tilanteisesta vaihtelusta. Mikäli kirjoittaja osaa, hän voi käydä sosiaalista neuvottelua paperilla oletetun lukijan kanssa ja siten osoittaa hallitsevansa kieltä myös suostutteluun ja vuorovaikutuksellisiin päämääriin.

Komppa (2012: 63–66) toteaa, että lauseidenvälinen myönnytyssuhde on suomi toisena kielenä -ylioppilaskirjoitelmissa parempia arvosanoja saaneiden kirjoittajien tekstien piirre. Alhaisia pistemääriä saaneiden teksteissä myönnytyssuhteita ei juurikaan käytetä. Myös Juvonen (2010: 65) on päätenyt samaan päätelmään suomenkielisten ylioppilaskoe kirjoitelmien parissa; myönnytysrakenteita käyttävät vain melko korkeita arvosanoja saaneet kirjoittajat. Myönnytyssuhteet ovat siis hyviin suorituksiin yltäneiden kirjoittajien käyttämä resurssi, olipa kyseessä suomea toisena kielenä tai äidinkielenä opiskeleva kirjoittaja. Myös oma tutkimukseni osoittaa, että myönnytysrakennetta käyttävät eniten taitavimmat kielenkäyttäjät, sillä kielitaidon puute osittain estää alempien taitotasojen kirjoittajia käyttämästä sitä. B-tason kirjoittajista jo lähes 25 % käyttää myönnytysrakennetta. Juvosen ja Kompan tutkimustulokset saavat kuitenkin pohtimaan, onko kielitaidon puute sittenkään ainut syy, miksi B-tasolla, jolla myönnytysrakennetta eniten esiintyy, ei sitä kuitenkaan enempää käytetä. Retorinen kuvio on kuitenkin vapaaehtoinen ja jos kirjoittaja ei koe siihen tarvetta, hän ei sitä käytä. Mielipidettään voi perustella aivan hyvin ilman dialogisuuttakin. Toisaalta tässä tutkimuksessa esitetty dialogisuuden kirjallinen hallinta vaatii jonkin verran kielitaitoa, mutta myös kykyä ilmaista sitä. Kirjoittajat ovat olleet ajallisesti rajatussa testitilanteessa täysin oman senhetkisen maailmantietonsa ja kielitaitonsa varassa.

Aineistossani ei ollut yhtään C-tasoista tekstiä. Olisi kuitenkin ollut kiinnostavaa nähdä, lisääntykö myönnytysrakenteen käyttö C-tasolla yhtä suurena määrinä, kuin A-tasolta B-tasolle siirryttäessä. C-tason kirjoittaja hallitsee yhä paremmin kirjallista viestintää, kuten esimerkiksi esseen. Eurooppalaisen viitekehyksen taitotason asteikossa mainitaan mielipiteen perustelutaidot ja sidosteisen tekstin osaamiseen vaadittavat kirjoitustaidot vasta tasoilla B1 ja B2, mutta tutkimukseni näyttää, että myös jo A-tasolla

on mahdollista ilmaista ja perustella omia näkemyksiään. Myönnytysrakenteen käyttäminen ei ole kokonaan sidoksissa kieliopilliseen kompetenssiin, vaan sen käytössä korostuu myös kielenkäytön kommunikatiivinen kompetenssi, eli sen tilanteenmukainen käyttötarkoitus. Se kertoo, miten hyvin kirjoittaja osaa käyttää sopivaa kieltä eri tilanteissa ja välittää merkityksiä kielen avulla.

A2.1-tasoisella kirjoittajalla ei vielä ole dialogiseen laajentamiseen mahdollistavia kielenrakenteita tarpeeksi hallussaan, jotta hän osaisi käyttää niitä luontevasti. Tällaisia ovat esimerkiksi lauseidenväliset suhteet ja sidoskeinot, kuten erilaiset konjunktiot sekä pienet, mutta tärkeät sävyjä ja vaikutelmia luovat sanat, kuten adverbis ja partikkelit. Näiden osaaminen liittyy olennaisesti lauseidenvälisen suhteiden hallintaan. Tutkimus osoittaa, että tason A2.2 kirjoittajalla on jo kirjalliseen moniäänisyyteen vaadittavia taitoja, mikäli hän haluaa niitä käyttää.

Tutkimuksellani olen halunnut selvittää yhden dialogista laajentamista ilmentävän retorisen kuvion, aineistosta löytämäni myönnytysrakenteen, esiintymistä ja variaatiota eri tasoisten S2-kirjoittajien mielipideteksteissä. Halusin myös syventää tutkimusta ja selvittää, minkälaisen kielenainesten voimin myönnytysrakenteen keskeisin osa, vastaväite, rakennetaan. Tutkimus tuo selvyyttä, minkälaisin kielellisin keinoin A2–B2-tasoiset kielenkäyttäjät eksplikoivat retoriset vastaväitteensä. Tutkimukseni valottaa aikuisten maahanmuuttajien dialogisuuden hallintaa tekstissä yhdenlaisen myönnytysrakenteen avulla.¹⁰

Myönnytysrakennetta tutkiessani aineistokseni valikoitui joukko mielipidetekstejä, joissa rakennetta esiintyi. Aineistoni koostui siis A- ja B-tason kielenkäyttäjien teksteistä ja olisi ollut kiinnostavaa jatkaa tutkimusta ja nähdä, miten rakennetta käytetään C-tasolla. Tulisiko kielellisiin piirteisiin enemmän variaatiota, kuten passiivia tai eri aikamuotoja? Se ei kuitenkaan tämän aineiston varassa onnistunut. Tutkittavanani on ollut melko suppea tekstiaineisto, minkä vuoksi ei voida tehdä yleistäviä päätelmiä aikuisten maahanmuuttajien kirjoitustaidoista. Kyseessä olivat tässä tutkimuksessa nopeasti kirjoitetut, melko lyhyet kannanotot. Toisenlaisen aselman mielipidetekstit, kuten ajallisesti rajoittamattomat ja suunnitellummat, pitemmät ja ylempien taitotasojen kirjoittajien mielipidetekstejä sisältävät, tarjoaisivat

¹⁰ Monenlaista muuta aineistossa ilmenevää dialogisuutta jäi analyysistani pois, sillä tämä tutkimus selvitti nimenomaan esitellyn myönnytysrakenteen ilmenemismuotoja eri taitotasoilla (ks. aineiston rajauksesta luku 4.4 *Myönnytysrakenteeseen kuulumattomat tapaukset*).

enemmän tutkittavaa. Erityisesti aikuisten maahanmuuttajien tekstitaidoissa on vielä paljon tutkittavaa.

Lähteet:

AALTO, EIJA, TUKIA, KAISA & MUSTONEN, SANNA 2010: Oppimisen prosessia ohjaamassa. – Hanna Tani ja Leena Nissilä (toim.), *Tasolta toiselle. Opas kielitaidon tasojen kuvausasteikon käyttöön suomi toisena kielenä -opetuksessa* s. 6–23. Helsinki: Opetushallitus.

ANTAKI, CHARLES & WETHERELL, MARGARET 1999: Show concessions. – *Discourse Studies* 1 (1) s. 7–27.

BAHTIN (BAKHTIN), M. M. 1981 (1975): *The dialogic imagination*. (Englanninkielinen käännös Caryl Emerson & Michael Holquist.) Austin: University of Texas Press.

COUPER-KUHLEN, ELIZABETH & THOMPSON, SANDRA A. 2000: Concessive patterns in conversation. – Elizabeth Couper-Kuhlen & Bernd Kortmann (toim.), *Cause – condition – concession – contrast. Cognitive and discourse perspectives* s. 381–410. Berlin: Mouton de Gruyter.

-----2005: A linguistic practice for retracting overstatements. ‘Concessive repair’. – Auli Hakulinen & M. Selting (toim.), *Syntax and lexis in conversation. Studies on the use of linguistic resources in talk-in-interaction* s. 257–288. Philadelphia: John Benjamins.

Eurooppalainen viitekehys. Kielten oppimisen, opettamisen ja arvioinnin yhteinen eurooppalainen viitekehys 2003. Helsinki: WSOY.

GEHRING, SONJA, HEINZMANN, SANNA, PÄIVÄRINNE, SARI & UDD, TANJA 2013: *Suomen mestari 3. Suomen kielen oppikirja aikuisille*. Helsinki: Finn Lectura.

GOLDBERG, ADELE E. 1995: *Constructions – Construction grammar approach to argument structure*. Chicago: The University of Chicago Press. s. 1–66. 66 s.

----- 2006: *Constructions at work. The nature of generalization in language*. Oxford: Oxford University Press. s. 1–18. 18 s.

HYLAND, KEN 2000: *Disciplinary discourses: Social interactions in academic writing*. USA: University of Michigan Press.

HYMES, DELL H. 1972: On communicative competence. – John B. Pride & Janet Holmes (toim.) *Sociolinguistics* s. 269–293. Harmondsworth: Penguin Books.

HÄKKINEN, MAARIT 2006: Yhdeksäsluokkalaiset S2-oppilaat verbien käyttäjinä: onnistuneita ratkaisuja ja ongelmakohtia. Pro gradu -tutkielma. Helsingin yliopiston suomen kielen ja kotimaisen kirjallisuuden laitos.

IJÄS, LYYDIA & VIKMAN, HENNA 2008: *Entiteettien sijaintia ilmaisevat rakenteet aikuisten S2-oppijoiden kirjoitelmissa*. Pro gradu -tutkielma. Helsingin yliopiston suomen kielen ja kotimaisen kirjallisuuden laitos.

ISK = ISO SUOMEN KIELIOPPI 2004. Auli Hakulinen, Maria Vilkuna, Riitta Korhonen, Vesa Koivisto, Tarja Riitta Heinonen & Irja Alho. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.

JUVONEN, RIITTA 2010: Evaluoiva *että*-yhdyslause ja retoriset rakenteet suomenkielisessä ylioppilasaineessa. – *Virittäjä* 114 s. 39–70.

----- 2011: Toisesta äänestä omaan ääneen. *Uskoa-, ajatella-, luulla- ja sanoa-* rakenteet ylioppilasaineessa. – Anneli Kauppinen, Hanna Lehti-Eklund, Henna Makkonen- Craig & Riitta Juvonen (toim.), *Lukiolaisten äidinkieli. Suomen suomenkielisten ja ruotsinkielisten lukiodien opiskelijoiden äidinkielen taidot ja niiden arviointi* s. 231–262. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.

----- 2012: *Tiedän*-rakenteet ylioppilasaineissa. – Ilona Herlin & Lari Kotilainen (toim.), *Verbit ja konstruktiot* s. 239–264. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.

KAJANDER, MIKKO 2013: *Suomen eksistentiaalilause toisen kielen oppimisen polulla*. Väitöskirja. Jyväskylän yliopisto.

KALLIOKOSKI, JYRKI 1996: Puhe, kirjoitus, tekstilajin normit ja toisella kielellä kirjoittaminen. – Helena Ruuska ja Sanna-Marja Tuomi (toim.), *Moneja baareja. Tiellä toimivaan kaksikielisyyteen* s. 107–119. Helsinki: Äidinkielen opettajain liitto.

----- 2005: Moniäänisyys ja koherenssi suomea toisena kielenä kirjoittavien teksteissä. – Markku Haakana ja Jyrki Kalliokoski (toim.), *Referointi ja moniäänisyys* s. 224–257. Tietolipas 206. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.

----- 2006: Tekstilajin taju ja toisella kielellä kirjoittaminen. – Anne Mäntynen, Susanna Shore ja Anna Solin (toim.), *Genre – tekstilaji* s. 240–265. Tietolipas 213. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.

----- 2008: Suomi toisena kielenä ja koulussa kirjoittaminen. – Sara Routarinne

ja Tuula Uusi-Hallila (toim.), *Nuoret kielikuvassa: kouluikäisten kieli 2000-luvulla* s. 349–370. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.

KAUPPINEN, ANNELI 2006: Polyseeminen *vaikka* ja neuvottelun retoriikka. *Virittäjä* 110 s. 162–189. <<http://journal.fi/virittaja/article/view/40475>>. Lainattu: 14 helmi. 2017.

KIELITOIMISTON SANAKIRJA. Kotimaisten kielten tutkimuskeskus 2004–2006.

KOIVISTO, VESA 2006: Ison suomen kieliopin termimuunnoksia ja -ratkaisuja. – Harmanen ja Siirainen (toim.), *Kielioppi koulussa*. Helsinki: Äidinkielen opettajain liitto.

KOKKONEN, MARJA & TANNER, JOHANNA 2008: Johdanto: Kielitiedosta kielitaitoon. – Marja Kokkonen & Johanna Tanner (toim.), *Kakkoskieli 6: Suomenopetus, kielitaito ja tutkimus* s. 9–20. Helsingin yliopiston suomen kielen ja kotimaisen kirjallisuuden laitos.

KOMPPA, JOHANNA 2012: *Retorisen rakenteen teoria suomi toisena kielenä – ylioppilaskokeen kirjoitelman kokonaisrakenteen ja kappalejaon tarkastelussa*. Väitöskirja. Helsingin yliopiston suomen kielen laitos. <<https://helda.helsinki.fi/handle/10138/35619>>. Lainattu: 1.5.2017.

KOMPPA, JOHANNA & KOKKONEN, MARJA 2010: Aikuisen ammattilaisen kirjoitustaitoa kehittämässä. – Hanna Tani ja Leena Nissilä (toim.), *Tasolta toiselle. Opas kielitaidon tasojen kuvausasteikon käyttöön suomi toisena kielenä -opetuksessa* s. 103–120. Helsinki: Opetushallitus.

KORHONEN, RIITTA 1993: *Buts about conjunctions. A syntactic study of conjunction expressions in Finnish*. Studia Fennica Linguistica 4. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.

KOTILAINEN, LARI 2007: *Konstruktoiden dynamiikkaa*. Artikkeliväitöskirja. Helsingin yliopiston suomen kielen laitos.

LAITINEN, LEA 1995: Nollapersoonaa – *Virittäjä* 3 s. 337–358.

LEINO, PENTTI & ÖSTMAN, JAN-OLA 2008: Language change, variability, and functional load: Finnish genericity from a constructional point of view. – Jaakko Leino (toim.) *Constructional reorganization* s. 37–54. Amsterdam: John Benjamins Publishing Company.

MANN, WILLIAM C. & THOMPSON, SANDRA A. 1988: Rhetorical structure

theory. Toward a functional theory of text organization – *Text* 8 s. 243–281.

MARTIN, JAMES. R. & WHITE, PETER R. R. 2005: *The language of evaluation. Appraisal in English*. Hampshire: Palgrave Macmillan.

MÄKI, MARITA 2014: *Se on ihan kiinni siitä miten sää sen otat ja miten sää siitä ajattelet. Reaaliaikatutkimus sä-passiivista tamperelaisnuorten puhekielessä*. Pro gradu -tutkielma. Tampereen yliopiston Kieli-, käännös- ja kirjallisuustieteiden laitos.

NIEMI, JARKKO 2010: Myönnyttelymuotti – erimielisyyttä enteilevä samanmielisyyden konstruktio. *Virittäjä* 114 s. 196–222.
<<http://journal.fi/virittaja/article/view/4329>>. Lainattu: 24 helmi. 2017.

PÄÄKKÖNEN, SUSANNA 2009: *Havaintoja S2-seminaariesitelmien tekstuaalisista piirteistä*. Pro gradu -tutkielma. Helsingin yliopiston suomen kielen ja kotimaisen kirjallisuuden laitos.

PÖYHÖNEN, SARI 2009: *Maahanmuuttajaoppilaiden tekstikäytännöt ja identiteettien rakentuminen*. Jyväskylän yliopiston soveltavan kielentutkimuksen keskus.

SEPPÄNEN, EEVA-LEENA 2000: Sinä ja suomalaiset: yksikön toisen persoonan yleistävästä käytöstä – *Kielikello* 3/2000 s. 16–18.

SUNI, MINNA & LATOMAA, SIRKKU & AALTO, EIJA 1996: *Kolmen vuosikymmenen satoa. Suomi toisena ja vieraana kielenä -alan bibliografia*. Jyväskylä: Soveltavan kielentutkimuksen keskus.

THOMPSON, GEOFF & ZHOU, JIANGLIN 2000: Evaluation and organization in text. The structuring role of evaluative disjuncts. – Susan Hunston & Geoff Thompson (toim.), *Evaluation in text. Authorial stance and the construction of discourse* s. 121–141. Oxford: Oxford University Press.

THOMPSON, SANDRA A. 1988: ‘Concessive’ as a discourse relation in expository written English. – Brian D. Joseph & Arnold M. Zwicky (toim.), *A Festschrift for Ilse Lehiste*. Working papers in linguistics 35 s. 64–71. Ohio: Ohio State University.

THOMPSON, SANDRA A. & MANN, WILLIAM C. 1987: Antithesis: a study in clause combining and discourse structure. Teoksessa Ross Steele ja Terry Threadgold (toim.), *Language topics. Essays in honour of Michael Halliday*. Vol II, s. 359–381. Amsterdam: John Benjamins.

YLI-VAKKURI, VALMA 1986: *Suomen kieliopillisten muotojen toissijainen käyttö*. Turun yliopiston suomalaisen ja yleisen kielitieteen laitoksen julkaisuja.

Sähköiset lähteet:

Kielitoimiston sanakirja, Kotimaisten kielten keskus:

<<http://www.kielitoimistonsanakirja.fi/>>. Lainattu: 10.6.2017.

Kielitaidon tasojen kuvausasteikko:

<www.edu.fi/download/119698_taitotasot.pdf>. Lainattu: 10.6.2017.

Testipiste: <<http://www.testipiste.eu/FI/testipisteesta>>. Lainattu: 30.3.2017.

LIITE: MIELIPIDETEKSTIT

A2.1

[Koti on parempi hoitopaikka kuin päiväkot, A2.1, N, nepali]

A Olen samaa mieltä koti on parempi hoitopaikka lapselle kuin päiväkot koska, perhe katso vauvaa hyvin. perhe rakasta vauvaa. perhe katso hän syö tai ei syö Mitä hän tarvitse Mitä hän haluaa. hän nukku hyvin tai ei hyvin.

B päiväkot Myös on hyvin

A+ Mutta parempi on koti.

B päiväkotissa myös katso vauvaa hyvin hyvä hoito kaikki auttavat lapsia. tämä on hyvä.

[Ilman koulutusta voi saada hyvän työpaikan, A2.1, M, kurdi, sorani]

A täällä Suomessa minä en usko että, saatat ilman koulutusta hyvän työpaikan. olen asunut Suomessa en ole nähnyt, että jotka ei ole käynyt koulusta, sitten saada hyvän työpaikan.

B Voi olla saada hyvän työpaikan

A+ mutta, minun mielestäni on vaikea. Voi saada työpaikan esim. velin, kanssa tai isän kanssa.

[On helppoa elää terveellisesti, A2.1, M, somali]

B Totta, Se on helppoa elää terveellisesti, tällä.

A+ Mutta, Se on muut maat elämä on vaikea. Esimerksi, Africa kun, paljon ihmiset ei lyöty puhdas vettä seka ruoka. Se on tärkeä, että Yhusvalat ja Eutoopan otta aika ja menne Africa vai muut paha maat ja apua.

[Miesten ja naisten palkkaerot, A2.1, N, eesti]

A Mieste palkk on kelmetuhat setsesada eurot ja naiste kaksituhat yheksasata eurot. Mina ei käy töysse olen työtu, mutta virossa oli minu palkkoja kuusisada kolmekümmenta eurot suomessa on mieste palkko isom kuin naistel. Tämä on nii ka Virossa.

B Tämä on hyvä palkka

A+ mutta aina voi olla enäm.

[Ilman koulutusta voi saada hyvän työpaikan, A2.1, N, venäjä]

A B Olen samaa mieltä, että ilman koulutusta voi saada hyvän työpaikan.

B Paljon ihmisella ovat diploomit,

A+ mutta hetyövat helppoon työpaikan. Koska ihmiset ilman koulutusta, Bill Gates, saadavat hyvät työpaikat. Koulutus ei ole mitään, kuinka ihmine ei voi opiskella. Tarkeat ihmiset voi saada hyvän työpaikan. Ihmiset rumalat (stupid) ei saa hyvän työpaikain kuin hänellä on kolme diploomi. Minä voin saada hyvän työpaikan. Minä opiskele ja haluan opiskella.

[Hyvä palkka on kaikkein tärkeintä työssä, A2.1, N, venäjä]

B Joo, hyvä palkka on hyvä asja,

A+ mutta tarvite ymmärtä, paljonka ja mitä sinä itse haluat tehta.

A2.2

[Ilman koulutusta voi saada hyvän työpaikan, A2.2, M, viro]

A Minusta on niin että ilman koulutusta ei voi saada hyvän työpaikan. Esimerkiksi minä olen ammatiltan tullitarkastaja olen ollut töissä tulliasemalla rajalla. Minä ei voi työskennella lääkärinä.

B Lääkäri on hyvä työpäikka autaa sairas ihmisiä ja tienaat hyvä palkkaa,

A+ mutta kun ei ole opiskennut lääkäriksi ei voi olla työssä kun lääkäri, esimerkiksi minä ei voi. Samoin toiselle ihmiselle kenellä ei ole sellainen ammatti

[On hyvä, että perheessä ja ystävissä on ihmisiä eri kulttuureista, A2.2, N, portugali]

B Valitsen A. Kyllä on hyvä, että meillä on ihmisiä eri kulttuureista.

A+ mutta se riippuu ihmisistä ja minkälainen kulttuuria ne tulevat. Minä itse haluan vain Suomen kulttuuria kun olen ostanut Suomi kotimaksi. Rakastan Suomea, suomen kieltä ja suomalaisia. Uskon että minulle se riittää. Kiitos.

[Hyvä palkka on kaikkein tärkeintä työssä, A2.2, M, ranska]

A Olen eri mieltä. Minusta kaikkein tärkeintä työssä on kuinka paljon perhe aika tai oma aika sinulla on työ jälkeen. Mutta koko paketti täytyy sopia. Hyvä työ ja työkavereita ovat myös tärkeä.

B Minä hymärrän että palkka on tärkeä koska Suomessa on kaikki kallista.

A+ Mutta olla rauhallinen ja iloinen työ jälkeen on minusta tärkeä, kun vain palkka.

[Hyvä palkka on kaikkein tärkeintä työssä, A2.2, N, venäjä]

B Kun ihmiset saa hyvä palkkaa, se on hyvä. Sinä voit tuhlaa rahaa, ja ostat paljon tavaroita. Sinä voit asua kun sinä haluat.

A+ Mutta parempi jos sinä menet työhön ja työskentelet hyvän Olen kanssa. Ihminen täytyy kiinnostaa työtä, ja parempi, kun hän pitää töystä. Siksi hyvä jos ihminen saa hyvän palkkaa ja mene työhön mielestään. Koska ihmisellä on hyvää paikka ja hyvä ammatti, hän työskentelee hyvää.

[Työ on elämässä tärkein asia, A2.2, M, espanja]

A Minä olen eri mieltä että työ on elämässä tärkein asia.

B On totta että työ on tärkeä, koska joka ihmisiä tarvitsevat rahaa asumisesta.

A+ Mutta minun mieleni, elämässä on tärkeimpiä asiat kun työ. Esimerkiksi, terveys on tärkeä. Jos olet sairas, et voi tehdä töitä. Perhe ja ystäväit ovat myös tärkeä elämässä. Joka ihminen tarvitsee erilaisia asioita elämässä. Työ auttaa ihmisiä tehdä jotain että he työskentelevät.

[Naisten ja miesten roolit ovat erilaiset Suomessa ja kotimaassasi, A2.2, M, sloveeni]

A Minun mielelläni naisten ja miesten roolit eivät ole erilaiset Suomessa ja kotimaassasi.

B Pari kymmenen vuotta sitten kotimaassasi oli erilainen

A+ mutta tänään on parempi ja naisten ja miesten roolit ovat samanlainen. Tänään nainen voi tulla presidentti ja mies voi olla kotona kun vauva on syntynyt.

[Työ on elämässä tärkein asia, A2.2, M, englantia]

A Samaa mieltä. Työ on elämässä tärkein juttu.

B Mutta perhe ja mitä minä uskon ja arvaan on tärkeämpi. Jos Työ on enemmän tärkeä kun niitää. Rahaa on myös liian tärkeä, ja se on huono juttu. Ihmiset ja Jumala rakastaa. Työ on tosi tärkeä koska se on mahdollisuus tehdä jotain hyvä koko maailmalle.

[Koti on parempi hoitopaikka lapselle kuin päiväkotia, A2.2, N, venäjä]

A Minä olen eri mieltä.

B Sanotaan näin että kun lapsi syntynyt kyllä se aina äidin kanssa

A+ mutta lapsi kasvaa ja oppii joka päivää eri uudet asiat ja muut. Äidillä on oma asiat kotona ja hän ei pysty antaa lapsille koko päivää, päiväkodissa on monet lapsia, ja lastenhoitaja pitää antaa ja oppia kaikkien miten lapsi tarvi.

[Suomessa kaikki tarvitsevat oman auton, A2.2, N, eesti]

- A Minä ei ole samaa mieltä, että Suomessa kaikki tarvitsevat oman auton. Minun mielest on esimerkiksi Helsingissä tosi hyvät polkupyörätiet -, sitten kesällä on hyvä polkupyörällä. Talvella minä lähen kaupungissa bussilla tai metrolla.
- B Joskus, kun olen lasten kanssa, ei ole bussilla paljon paikka ”for pushchair”.
- A+ mutta se ei ole iso ongelma.

[Ilman koulutusta voi saada hyvän työpaikan, A2.2, N, portugali]

- A ilman koulutusta voi saada, hyvän työpaikan.
- B Jos koulu on hyvä, voi saada.
- A+ mutta kaikki haluavat oppia paljon koska tarvitsevat tiedä paljon asiasta ja puhua toinen kieltä. Siinä tarvitsevat aktiivinen ja hyvä opiskelija ja sosiaalinen. ei kaikki koulut saada hyvän työpaikan, koska koulut tekevät hyvä ihmiset. sitten ihmiset hakevat oma ammatti.

[On hyvä että perheessä tai ystävissä on ihmisiä eri kulttuureista, A2.2, M, ruanda, kinjaruanda, njaruanda]

- A Ei voi olla totta että perheessä tai ystävissä on ihmisiä eri kulttuureista. Minä uskon että kaikki ihmisiä me olemme sama; ja jos esimekeksi minun perheni me olemme sama kulturi, se on helppo ymmärtää joka toinen.
- B Minä ajatelen että kyllä perheessä voi olla eri kulttuuri
- A+ mutta ei voi olla laki. Joka ihminen on oma valitse ja me olle vaapa valitta kumpi voi olla sinun ystävasi tai vaimo tai mies.

[Työ on elämässä tärkein asia, A2.2, N, venäjä]

- B1 Minusta työ on elämässä tärkeä asia.
- A+ mutta ei ole tärkein. Ajattelin, että tärkein asia on – perhe, lapset, lastenlapset. Mutta työtä tärkeä kun sina olet nuori ihminen, sinulle tarvitse oppiskella hyvää ammattia, joka sinun elämässä hakee rahaa.
- B2 Lempiammatti voi antaa sinulle paljon mukava minuttia.
- A+ mutta lapsi antaa sinulle kaikki elä rakkaus.

[Koti on parempi hoitopaikka lapselle kuin päiväkot, A2.2, N, arabia]

- A Koti on parempi hoitopaikka Lapselle koska äiti huolestuu enemmän kuin päivähoitaja.
- B Päivähoitaja on ammatti
- A+ mutta olla äiti on erilainen ja äiti tiedan mitä hänen Lapsi haluaa ja mitä hän ei halua!
- B Mutta kun lapsi menee päiväkotiin hän tulee sosiaalinen ja siellä voi saada ystävät Ja voi oppia puhumaan ja tulee voimaksija siisti. Mutta se ripu paikasta jossa Lapsi olla.
- Joskus päiväkot, on paras ja Joskus on paha

[Miesten ja naisten palkkaerot Suomessa, A2.2, N, eesti]

- A YLENSÄ TIENÄVÄ MIEHET ENEMÄÄN KUN NAISET.
- B KYLLÄ ON NAISIA KUKA TIENÄVÄT ENNEMÄÄN KUN MIEHET.
- A+ MUTTA MIEHET TEKEVÄT RANNKEMMAT TYÖT KUN NAISET JA NIIN SEE PIDÄSKI OLLA.
- B ON HIENO TIETÄÄ, ETTÄ JOKU NAINEN TIENÄÄ PALJON.
- A+ MUTTA SEN NAISELLA EI OLE MUUTTA KUN TYÖ. MIEHET SAMASSA TEKEVÄT TÖITÄ JA NIILLE ON KOTONA PERHE ODOTAMASSA. YLENSÄ KUN NAINEN TIENÄ ENEMÄÄN VOI MIES OLLA KADELLINEEN. MUTTA JOKA IHMINEN TIENÄÄ NIIN PALJON KUN JAKSA TEHA TÖITÄ JA PALJON ON ONNELLISET JOS NIILLE ON TYÖPAIKKA.

[Miesten ja naisten palkkaerot Suomessa, A2.2, N, eesti]

B Naisten palkkaa ei pitäis olla vähempi kuin miesten palkkaa, see ei ole oikea,

A+ mutta see on niin Suomessa kuin koko Euroopassa Merkitse kuinka paljon raha tulee Sinulle puhtalta käteen joka kuukausi, että Sinulla on mahdollisuus tulla toimeen normaalisesti. Toiseta puolelta ei ole see vääri, että miesten palkkaa on suurempi tai naisten [--]. Niin on see koko ajan ollut.

[Miesten ja naisten palkkaerot Suomessa, A2.2, M, turkki]

A Jos katso kuten hyvä palkka mutta ruoka ja vuokra ihan kallis. Halvempi vuokra 700 tai yli. Also en ymmärrä naiset tai mies jos tehdä sama työ, miksi ota eri palkka.

B Oeasti suomea kaunis maa

A+ mutta vero ihan yli jos työ paljon ei tule lisää rahaa vain tulee lisää vero.

[Suomessa kaikki tarvitsevat oman auton, A2.2, N, espanja]

A En usko, että Suomessa kaikki ihmiset tarvitsevat oman auton. Ihmiset voivat matkustaa bussilla, rattikkalla tai junalla. Matkustaan Suomessa on tosi turvallinen ja helppo. Tiketit eivät maksa paljon.

B Ehkä talvella se on vähän vaikea kun paljon lunta tulee.

A+ mutta ylensä kaikki toimii hyvin ja ihmiset voivat mennä mihin tarvitsevat bussilla, junalla tai rattikkalla.

[Hyvä palkka on kaikkein tärkeintä työssä, A2.2, N, saksa]

A Paljon ihmiset luulevat että hyvä palkka on tärkeintä työssä. Minä luulen että tämä on yks asiaa, että palkka on sopiva ja että kokki (for ex) joka oli ollut kokki pari vuotta ja työskenteli paras ravintollassa saisi hyvä rahaa kuin nuori kokki. Mutta kun vanha kokkille on työ työssä, missä ihmiset kiusavat ja eivät motivoida tämä 3-tähti kokki voisi ollesisempi onnelinnesempi saada ei paljon rahaa mutta heille saada työ ravintollassa missä hänen kollegani ovat motivoida ja vierat tykkävät rukansa. Minä luulen että on tärkein että minun työni antaa minulle onnellinen ajatuksestee ja että minulla on paljon hyvää collegoita. Minä haluaisin tehdä hyvää asioita teamissä kanssa ja sitten minulla ensin saada paljon rahaa sitten minä luulen että tämä on sopiva career. Kun minulla on hyva työ, hyvä collegioitani ja sopiva palkka minä olen onnelinen.

B Palkka on tärkeä

A+ mutta ei tärkein.

[Hyvä palkka on kaikkein tärkeintä työssä, A2.2, M, kurdi]

B B. Suomessa kaunis maa, iso maa Suomalaiset ihmiset ovat ahkera ja tosi hyvä Maahanmuuttajan kanssa.

A+ Mutta kallis maa, Jos ihminen haluaa tekee työ on tällä hän tarvitse opiskelle pitkää ajan sitten hän tarvitse hakee hyvä työ ja hyvä palkaa koska kallis maa, tämä tossi vaikea maahanmuuttajalle koska ensimmäinen kertaa eivät puhu hyvin sitten tosi tarkeä ihminen ajattele minkalainen työ on korkea palkka tai Hyvä palkka, koska Jos ihminen tekee työ ei ole hyvä palkaa hanella ei ole hyvä elämä on tanne.

[Suomessa kaikki tarvitsevat oman auton, A2.2, M, englantia]

A Suomessa kaikki ei tarvitsevat oman auton. Minusta tuntuu että ihmiset kaytävät liika autoja. Ihmiset tarvitsevat kavellä enemmän koska se on hyvä helle. He voivat kulje metrolla tai bussilla jos eivät kävelle. Polkupyörät ovat myös hyvä kun tarvitset mennä ulkona. Autoja ovat liika kallis ja myös bensin.

B Autoja ovat kiva joskus, kun tarvitset mennä lomalla,

A+ mutta vain jos voit aja. Minulla ei ole ajakortti koska minä pelkän autoa. Paljon ihmiset eivät osa hyvin aja, myös paljon ihmiset juovat alkoholia ja aja autoa, ja sitten kuoli tai satuu muita ihmiset. Paljon ihmiset ajaa liika nopeasti. Minusta etta kaikki olisivat paljon illoinenpi koska kun sinä

[Koti on parempi hoitopaikka lapselle kuin päiväkot, A2.2, M, venäjä]

En voi löytä sanoja, siis kirjoitan pari lauset molemmille kysymykselle.

B A) Koti voi olla linna.

A+ mutta on lapset linnan seinan ulkona. Lapselle on myös tarkka että hän pelaa muut lapset kanssa.

B) ”Vain” on väärä sana tässä. Työnantaja pitää palkata nuoria ja opiskele heitä. Mutta ”vanhat” työntekijät tekevät hyvä työtä monta vuotta

[Hyvä palkka on kaikkein tärkeintä työssä, A2.2, M, englanti]

B HYVÄ PALKKA ON TARKEÄ

A+ MUTTA EI TÄRKEIN TYÖSSÄ. MINUN MIELESTÄ SE ON TARKEAMPI ETTÄ MINÄ PIDÄN MUN

[Suomessa kaikki tarvitsevat oman auton, A2.2, M, viro]

A Suomessa kaikki tarvitsevat oman auton. Se on väärä koska tällä sa hyvin mennä bussilla tai junalla tai radikalla. Neet ajavat hyvin ja on tavallisesti oikein ajan kohtalla.

B Autolla on samoin kuljettaa hyvä ja mukavaa

A+ mutta tarvitse etsiä parkiin paikka ja nämä ovat kalliit. Sitten, kui voit aja bussilla, junalla tai radikalla.

[Suomessa kaikki tarvitsevat oman auton, A2.2, N, venäjä]

A Se ei ole totta. Bussi ja juna liikenne on aina hyvä Suomessa,

B voi olla se on kallimpi kuin oma auto,

A+ mutta jos ajat autossa aina yksin, se on melkein sama hinta. Jos bussi liikenne ei sopi,

[Työ on elämässä tärkein asia, A2.2, N, englanti]

A Työ on elämässä tärkein asia, koska minä mieltän että jos ihmiset eivät työ paikat, kaupunki ja seura eivät menee hyvin. Jos kaikki ihmiset ovat työssä, työntekijä maksan vero. Vero maassa on tosi tärkein asia.

B Työ on elämässä on tärkein

A+ mutta se ei antaa iloinen ihmiselle. Työhakija ei vielä työssä eivät rahaa tai perusrahaa tekevät päivällä tekevät

[On helppoa elää terveellisesti, A2.2, N, somali]

A Valitsin B. olen samaa mieltä. Kyllä on helppoa elää terveellisesti

B Jos ei ole terve ei voi tehdä mitään

A+ Kun olet terve ihminen, elämä voi olla niin helppo Terveellinen on Tosi tärkeä Ja se on ensimmäinen jutu mitkä kaikki haluavat Kun olen joskus sairas sitten tiedän että mikä Terveellinen on

[Työ on elämässä tärkein asia, A2.2, N, japani]

A Minä lullen ”A” on oikea mieltä.

B Jos minä en ole toissa, minä en voi ostaa ruokaa ja vuokraa talon.

- A+ Kun olin toissa, minä opiskelin paljon asiat toista, joka on käyttäminen tietokonetta ja team-työtä. Myös minulla on ystävää toimistosta. Jään kotiin pitkä aika ei ole helppoa minusta. Minä tykkään oppia uutta asiaa ja tavata uutta ihmisiä. Toivon saada hyvää työtä.

[Työ on elämässä tärkein asia, A2.2, N, venäjä]

A Työ on elämässä tärkein asia. Totta kai.

B Jos sinulla ei ole työtä, et saa rahaa. Jos sinulla ei ole rahaa, et saa maksaa vuokra, ostaa ruokaa eikä mitään.

A+ Työissä saa kavereita, ystäviä. Ystäviä on elämässä tärkein asia. Jos ei ole työtä, rahaa, ystäviä voi tulla stressi. Stressi ei ole hyvää asia. Jos ei ole työtä, ei ole Kela. Sen takea sinulla on stressi ja ei saa apu lääkäriltä, koska ei ole kela eikä rahaa. Työ on elämässä tärkein asia!

[Suomessa kaikki tarvitsevat oman auton, A2.2, N, venäjä]

A Suomessa kaikki tarvitsevat oman auton. Minä luulen, että Suomessa ei kaikki tarvitsevat oman auton, koska esimerkiksi minulla ei oo autoa ja minä ajaan junalla ja bussilla.

B Mutta on hyvä kuin sinulla on auto, sinä voit mennä töissä milloin sinulla on mukava (esimerkiksi juhlapäivässä junat ei käy).

A+ Suomessa on erittäin hyvä liikenne ja sinä voit mennä sinne missä tarvitset. Minä ajattelen että kuin sinulla on auto, sitten se on hyvä, mutta kuin sinulla ei oo autoa, sitten se ei oo niin iso ongelma.

[Miesten ja naisten palkkaerot Suomessa, A2.2, N, eesti]

A Naisten keskipalkka on pienempi kuin miesten keskipalkka. Naisten keskipalkka on 800 euroa pienempi. Minä uskun että kaikki ihmiset ajattelevat että miehet teevät enemmän työtä kuin naiset

B mutta see ei ole totta.

A+ Niin paljon kun olen ollut itsä työssä olen saanut pienempää palkkaa kuin miehet.

[Miesten ja naisten palkkaerot Suomessa, A2.2, N, eesti]

A Miehät varmasti teevät vaikeamat ja painavammat töitä.

B Mutta see en ole joka työpaikassa noin.

A+ Voi olla, että naiset en ole niin rohkeat kysymä palkkalisa. Mina itse olin töyssä kosmetologinna ja see on kyllä ihan naisten työ! Minun mies on rakennusmies tai timburi ja hänellä on painava työ! Jos on helppo työ, sitten en ole pakkana noin törkeä. Hyvä jos on töitä!

[Suomessa kaikki tarvitsevat oman auton, A2.2, M, englanti]

A Minun mielestä Suomessa kaikki ei tarvitse oman auton. Suomessa on paljon busseja, enemmän kuin Kanadassa ja juna systeemi on tosi hyvää. Suomessa bensa on kallis.

B Mutta elämä on helpompi jos teillä on oman auton. Sinä voit ajaa suora mihin vaan.

Työmatkalla sinä olet pakka vaihtua pari erilaista junaa tai bussija ja varmasti täytyy odottaa monta minuuttia.

A+ Mutta jos kaikilla on omat autot se on tosi pahaa ymparistoille. Co2 ja savu on myrkyllinen.

B Mutta oman auton kanssa on paljon kätevämpi jos teillä on lasta, ja joka lapsilla on omat ja erilaiset harrastukset, se on helpompi, nopeampi ja turvallisempi heille.

A+ Kaikki ei tarvitse oman auton

B mutta elämä on helpompi ja kätevämpi omalla autolla.

B1-B2

[Ihmiset ostavat paljon tavaraa, jota he eivät tarvitse, B1, N, portugali]

A Olen sama mieltä koska monta kerta minä näin kavereiden että heillä on kotona paljon tavaroita ja he eivät tietä mihin he voivat järjestää joku paikka missä voi Laita niitä. Ja myös joskus me ostamme jotain vain koska on kaunis ja sitten emme halutaan sittä,

B se on vahan väikeä ymäärtä ihmiset.

A+ mutta ehkä joskus me voidään avata meidän miele ja näe että joskus me ostamme tavaroita että ei tarvi.

[Ihmiset ostavat paljon tavaraa, jota he eivät tarvitse, B1, M, espanja]

A Minä valitsen A vaihtoehto. Minusta on että ihmiset ostavat tavaraa jota he eivät tarvitse myös.

B Se on tärkeä että ekonomia muuttuu

A+ mutta kun joku osta esimerkiksi vaateita jota ei ikinä kokeile jotain on väärä. Minusta on että ongelma on mainoksen ja systeemin syyn. Televisiosta tule sama viestin koko ajan: osta, osta ja osta. Minä unohdin... ALE, osta, ALE, säästä ja osta... Ihmiset tekevät mitä mainos sano mielematomilta. ALE on NYT, ”mitä voi tapahtua jos minä en osta sitä?” Mailmaa loppu!”. Siksi paljon ihmisillä ei ole tilaa ketona tai varastossa laittaminen juttu. Toivotavasti opettaja voi lukea tämä :)

[Ilman koulutusta voi saada hyvän työpaikan, B1, N, espanja]

A Minä en tune ketään, jolla on hyvä työpaikka ja ei mitään koulutus.

B1 Totta on, että kun on korruptio voi antaa työpaikat niille ihmisille jotka eivät ansaitse sen, siksi koska ovat kavereita vai perhe.

A+ Mutta toivotavasti tämä tilane on harvoin löytää Suomessa. Minä ymmärrän että täällä on tarkea jos tutkinto on vain se joka on tarpeeksi tiety amatti. Siis en ole sama mieltä.

[On hyvä, että perheessä tai ystävissä on ihmisiä eri kulttuureista, B1, M, espanja]

A Yleensä mielestani on hyvä kun perheessä tai ystävissä on ihmisiä eri kulttuureista, koska voidaan oppia uudet asiat eri maista.

B Joskus on vaikea koska uskonto voi olla erilainen.

A+ mutta yleensä joka maassa on hyvät asiat.

[Suomessa kaikki tarvitsevat oman auton, B1, M, englanti]

A Olen eri mieltä. Minulla ei ole autoa ja tähän asti minä olen pärjännyt ihan OK. Helsingissa on hyvät raitiovaunu- ja bussi-palvelut, ja olen varma että se on halvempaa mennä bussilla kuin omistaa oman auton ja maksaa kaikki verot jne.

B Kuitenkin se olisi joskus kiva lähteä autolla retkille.

A+ mutta siinä tilanteessa autoa voidaan vuokrata tai lainata.

[Suomessa kaikki tarvitsevat oman auton, B1, N, espanja]

A Minusta Suomessa EI kaikki tarvitsevat oman auton, koska kaikki maa-seudulla on hyviä palveluita, voit käyttää bussi, juna, metro tai raitiovaunu mihin tähänsä sinun tarvitset. Valitettavasti, missä minä asun ei ole paljon mahdollisuus mutta onneksi on lahi-juna ja sitten minä olen 30 min. päästä Helsingissa. Omassa autossa kun on ruuhka voi olla 40-50 minuttia. Bussilinja on tosi hyvää järjestetty ja bussit toimivat koko ajan myös tosi myöhässä.

B Tietystty, kaikille ei sopi

A+ mutta se voi olla hyvää joskus kayda

[Suomessa kaikki tarvitsevat oman auton, B1, N, eesti]

A En ma ole sama mieltä. Mun miheni on elanut täällä 10. vuotta, en hänella ole oman auton. Bussit käivät kaikkien paikkain. On olemassa met[-][-]o ja juna asemmat.

B Minulla on kyllä oman auton, see teki elaman mukavaksi

A+ mitta totta sanoinen, ma itsekin voisin kaikkile mennea bussin tai junan tai metroon. En ma usko, etta kaikkilla suomalaisten on oma auton, mutta tässä on transporti niin hyvän kunnossa etta ihmiset ei tarvitse oman auton.

[Suomessa kaikki tarvitsevat oman auton, B1, N, saksa]

A Suomessa ei tarvitse kaikkialla autoa.

B Kyllä, jos asut maalla, tarvitset tottakai.

A+ mutta esimerkiksi Helsingissä on niin paljon busseja ja ratikoita ja lisäksi Metro, että helposti voit matkustaa kaikkialle. Mulla ei ole autoa, ja minä en ole ikävä siitä. En tarvitse etsiä parkkipaikkaa, en tarvitse maksaa parkkihallia. Asun Pasilassa, ja Pyöräilystadionilta menee bussi joka kaksi minuuttia. Lisäksi, kaikki junat pysähtyvät Pasilan asemalla, ja täältä on vain neljän minuutin matka keskustaan. Pari ystäviä asuvat Vantaalla, ja sieltäkin on vain puoli tuntia bussilla Helsingin keskustaan. Jos minä tarvitsen joskus auton, voin kysyä toisilta ystävi[-]lta, joilla on auto.

[Työ on elämässä tärkein asia, B1, N, espanja]

B Nykyään työ on tärkein yhdestä asiaista elämässä.

A+ mutta työ ei ole tärkein asia. Olen ollut ilman työtä koko ajan Suomessa. Minun vanhempani ovat autaneet minua Suomessa asumiseen. Nyt, että osaan suomea haluan saada työpaikka. Opiskelen myös ahkerasti suomea, koska haluan suorittaa suomen keskitason testin ja sen jälkeen ensi vuonna hakea yliopistoon uudelleen. Minulle on tärkeä minun perheeni. Nyt, että asun kaukana, yritän puhua heidän kanssa melkein joka päivä. En haluaisi unohtaa heitä. He ovat aina minua varten ei väliä mitä tapahtuu. Minun mieheni on myös tärkeä minulle, koska hän on yrittänyt autaa minua koko ajan Suomessa. Hän ei ole ollut kärsimätöntä. Se on tosi tärkeä tämä asia, koska olen kärsimätön. En haluaisi ajatella jos olisi erilaista.

[Suomessa kaikki tarvitsevat oman auton, B1, N, englanti]

A Suomessa, ei tarvi oman auto jos asut kaupunkissa. Suomessa, ja varsinkin Helsingissä on niin hyvät bussit ja metro etta on nykyään helpompi mennea bussilla kaupunkiin. Maksaa paljon jos mene autolla Helsinkiin autoparkki paikkalle. On myös joskus vaikea löytää parkki paikka. On paljon renoutuma jos menevat bussilla tai metrolla. Voit lukea kirja tai tehdä kasi työtä. Minä en ole samaa mieltä etta Suomessa kaikki tarvitsevat oman auton.

B Jos sinä asuvat metsassa, niin sitten voi tarvivat auton

A+ mutta ei kaikki tarvitsevat.

[Hyvä palkka on kaikkein tärkeintä työssä, B1, N, ukraina]

A Olen eri mieltä.

B Tietysti hyvä palkka on tärkeä.

A+ mutta minusta tärkeampi jos työ kiinnostaa ihmisiä. Jos ihminen tykkää työstään, hän osaa tehdä työtä höydyllisesti, nopeampi ja paljon parempi kuin muut.

[Hyvä palkka on kaikkein tärkeintä työssä, B1, N, arabia]

A Olen eri mieltä kuin otsekon, minusta on palkka ei ole kaikkein tärkeitä työssä, minusta on saada hyvä työpaikalla ja hyvä ilmapiiri ympäröi itseni positiivisilla ihmisillä Jos ympäröi itseni negatiivista ihmisistä sen on vaikea paeta minkaan tekniikan avulla, ja saada hyviä ystäviä ja työkavereita jotka ovat avuliaisia ja vastantuntuusia,

B on tärkeä saada hyvä palkka,
A+ mutta ei ole kaikkein tärkeitä työssä.

[Hyvä palkka on kaikkein tärkeintä työssä, B1, N, eesti]

B Hyvä palkka on ihan tärkeintä työssä,

A+ mutta ma luulen, että ihan tärkeä on myös hyvät työkaverit, työnantaja. Etta työpaikka haluat aamulla menä ja siellä on hyvä. Ei stressia. Aamulla nouset ja haluat menä töihin, see on ihan tärkeä!!! :)

[Hyvä palkka on kaikkein tärkeintä työssä, B1, N, espanja]

B Kyllä ymmärrän palkka on tärkeä kaikille koska me temme työtä koska tarvitsemme rahaa

A+ mutta on tosi tärkeä myös työn ympäristössä on hyvä siksi me temme työtä hyvin ja paremmin. Minun mielestä on jos sinä on onnelinen, sinä pysyt tehdä parempin sinun työtä, niikö? Koska, sinulla voi olla parras palkka mutta sinä et tyykä mitä sinä teet... mitä sitten?! Koko elämä voi mennä ilman muuttaa ja surullinen. Sinun pitää etsiä tasapaino elämä: Hyvaa palkka ja tykka mitä sinä teet.

[Työ on elämässä tärkein asia, B1, M, englanti]

A MINUN MIELISTÄNI ON TYÖ EI OLE ELÄMÄN TÄRKEIN ASIA.

B SE ON TARKEA

A+ MUTTA PERHE ON TÄRKEIMMPI. ELÄMÄSSÄ IHMISET ON PALJON TYÖ. JA TÄNÄÄN SE ON NORMAALI JOS SINULLA ON UUTTA TYÖ PAIKKA JOKA KAKSI VAI KOLME VUOTTA. MUTTA SINULLA ON VAIN YKSI PERHE ELÄMÄSSÄ. SINÄ TYÖT KOSKA SINÄ HALUAT SAADA RAHA. SITTEN SINÄ VOIT OSTÄÄ PERHILLE KAIKKI HE HALUVÄT, KUIN HAUSKAT LOMAT, VAI UUSI AUTO. JOS PERHENSIN ON ONNELINEN SITTEN SINÄ OLET ONNELINEN MYÖS. MUTTA SE ON TÄRKEÄ PIDÄ MITÄ SINÄ TEET. SINÄ ET TARVITSE RAKASTA SINUN TYÖ, MUTTA SE ON PAREMPI JOS SINÄ PIDAT SINUN TYÖ KAVE[-]I, JA SINUN POMOSI. JA SINÄ TARVITSET HALUA HERÄTÄÄ AAMULLA MYÖS. SITTEN,

B MINÄ SANON ETTÄ TYÖ ON TÄRKEÄ,

A+ MUTTA PERHE ON TÄRKEÄMPPI.

[Työ on elämässä tärkein asia, B1, M, katalaani]

B Minä haluaisin kertoa että työ on elämässä tärkein asia. Aina, ihmiset puhuvat töistä ja he ajattelevat että työnsä on niin tärkein asia.

A+ Mutta minä olen eri mieltä koska en unelmoi asunnosta, en unelmoi perheesta, en unelmoi siitä, että säisin paljon rahaa. Minä unelmoin olla aikaa ja auttaa kaikille. että tarvitse apua. Minä olin opettaja ja minä ymmärtän että ihmisiä tarvitsevat olla enemmän perheen kanssa. Myös, Minä luuen että ihmiset ajattelevat niin paljon rahaasta ja sitten he unohtavat että elämä on mahtavaa kun sinä voit olla ystävien kanssa ja sinulla on sosiaalinen taitoa.

[Työ on elämässä tärkein asia, B1, N, eesti]

B Työ on tärkeä elämässä,

A+ mutta ei kaiken tärkein asia. Työssä pitää käyda, koska täytyy maksaa veroja, ostaa ruokaa, varmasti matkustaminen vaatii rahaa. Myös on mahdollisuus olla sosiaalinen ja puhua toisten ihmisten kanssa.

[Työ on elämässä tärkein asia, B1, M, englanti]

- A Työ on elämässä tärkein asia koska kun sinulla on hyvä työpaika, sinä voit tehdä jotakin hyviä. Ehkä sinä voit auttaa ihmisiä tai tehdä maa parempi paikka. Mutta, on tärkeä muistaa myös että monta ihmistä eivät löytäisi työtä.
- B Rahaa ei ole kaikki,
- A+ mutta kun sinulla on työpäivä ja otat vahan rahaa, elämä on helpompi ja voit tehdä lisää asioita kuin menemällä lomalle tai syödä ravintolassa.
- B Totta kai, haluaisin ottaa hyvän työpaikan ja tehdä vahan rahaa,
- A+ mutta ensimmäinen haluaisin oppia suomenkieliä ja sitten toivottavasti minä voisin löytää paremman työpaikan.

[Työ on elämässä tärkein asia, B1, N, saksa]

B Minusta työ on tärkeä,

- A+ mutta ei tärkein asia elämässä. On tärkeä minulle, että minä pidän minun työstä ja että minä voin tehdä mitä osaan tehdä hyvin. On myös tärkeä, että tunnen hyvin ja että pidän minun työkavereista. Raha on vähän tärkeä, mutta ei niin tärkeä. Haluan mieluummin vähemmän rahaa mutta pitää töistä. Haluaisin myös tarpeeksi vapaa-aikaa, koska haluan olla kavereiden kanssa, nauttia elämästä, tehdä sosiaalista työtä (voluntary) ja auttaa eläimiä. Tarvitsen myös aikaa opiskella kieltä ja lukea, koska haluan ymmärtää miten maailma toimii. Jos olen vanha, haluaisin olla aktiivinen ja tehdä työtä putarhassa. Jos ihmisiä aina työskentelevät liian paljon he ovat heikkoja ja epäonnellisia ja epäterveellisiä. Minusta joella pitäisi olla enemmän aikaa miettimään (thinking), opiskelemaan ja tekemään jotakin hyvää yhteiskunnalle.

[Naisten ja miesten roolit ovat erilaiset Suomessa ja kotimaassasi, B1, M, espanja]

- A Minä olen eri mieltä tästä koska nykyään naiset ja miehet ovat samanlaiset ja viihtyvät saman oikeuden.
- B Voi olla mahdollinen että se tapahtui viisi vuotta sitten kuin naiset jäivät kotiin
- A+ mutta en voi sanoa että se tapahtuu Suomessa sekä minun kotimaassani, vaikka se tapahtuu valitettavasti eri maassa kuin Arabiassa jossa naisella

[Naisten ja miesten roolit ovat erilaiset Suomessa ja kotimaassasi, B1, N, turkki]

- A Naisten ja miesten roolit ovat erilaiset Suomessa ja Turkissa vaikka sukupuoli on sosiaalinen konstruktio. Suurin ero on uskonto. Turkki on muslimien maa. Siitä, heidän kulttuurin mukansa äiti on äiti ja se on paras jos hän jatkaa kotiin. Tutkimuksen mukaan monet ihmiset uskovat että naisen on oltava kotona. Kotiäidillä on "arvo". Naisten oikeus on todella huono. Heillä ei ole ääniä. Mutta Suomessa naiset olivat olleet yhteiskunnassa ja he ovat olleet työssä ja eduskunnassa, miehen kanssa.
- B Varmasti, Suomessa on paljon ongelmia
- A+ mutta minusta tuntuu pieneltä kuin Turkin ongelmat. Onneksi, Suomessa uskonto ei ole tärkeä. Vaikka silloin tällöin Pöytä-Räsanen kertoo jotakin tyhmää ja tyrjää mutta ihmiset arvostelevat ja puhuvat suoraan. Mutta Turkissa jos sanotaan naisten oikeus, eräs toimittaja toi ihminen lähetettiin vangitaan. Perhe on tärkeä kaikissa maissa

[Koti on parempi hoitopaikka lapselle kuin päiväkotia, B1, N, eesti]

- A Uskon että kotia on parempi hoitopaikka lapselle kolmevuotiaalle ja pienemmillä. Koska sitten hänellä on turvallinen olo ja pienet lapset tarvitsevat äitiä (isää) enemmän. Päiväkotissa on myös sairallisia lapsia ja sitten sairastuu pieni lapsi ihan usein. Ulkona myös äiti katsoo, että lapsi on pukeutunut näin kuin tarvitse. Uskon ja olen nähnyt että päiväkotissa ei ta[-]leivastat, että lapselle olisi hattu ja toiset tavarat kunnossa. Kotona myös opettaa lapsen ja on lapsen kanssa koko ajan ja tuolla ei ole muita lapsia joku voivat pelata toisia tai kiusata.
- B Uskon että hoitajat voivat olla hyviä

A+ mutta jos on ihan paljon lapsia ryhmässä sitten ei ole mahdollista olla kaikkien kanssa koko ajan ja katsoa, että kaikki on kunnossa.

[Koti on parempi hoitopaikka lapselle kuin päiväkoti, B1, N, espanja]

A Tällä hetkellä päiväkoti on parempi vaihtoehto kuin koti koska äiti pitää työskentellä ja ei ole mahdollista jättää lapsi yksi kotona.

B Totakai että jos äidillä on mahdollisuuksia aika, koti on parempi.

A+ Mutta joka päivä naiset pitää mennä etsimään työtä koska raha ei ole tarpeellista. Myös Nykyään naisilla on erilaisia vaihtoehtoja kuin vanha aika sitten. Suomessa missä ihmisten oikeus antaa mahdollisuus naisille jättää kotona hoitamassa lapsia kolme vuotta on parempi sekoita hoito. Esm. Ensimmäiset kaksi vuotta äiti voi hoitaa itse oma lapsia ja sitten lapset voivat käydä päiväkodissa vahan aika koska on tervellistä että he voivat tutustua toisia lapsia ja oppia uusi asia. Mutta onnellisesti tässä maassa se voi valittaa mitä on parempi oma lapsille.

[Miesten ja naisten palkkaerot Suomessa, B1, N, eesti]

A Miesten palkka on isoimpi kun naisten. Mun mielestä tämä on koko aja ollut näin.

B Voi olla, että se tulee jo vanhoista aikoista kun naiset olivat kotona ja miehet tekisivät töitä.

A+ Mutta nyt on jo toiset ajat ja kotona voivat olla myös miehet, joka perhe itse katsoa kuka jättää vauvan kanssa kotoa. Mutta se ei ole reilu jos naiset tekevät samanlaisia töitä kun miehet ja miesten palkka on enemmän. Valitettavasti minulla ei ole esimerkkejä omasta elämästäni, kun kaikki on tottunut siihen, että tämä ei ole reilu, mutta kukaan ei teke mitään.

[Miesten ja naisten palkkaerot Suomessa, B1, N, venäjä]

A Mun mielestä se on normali tilanne koska tavallisesti miehet työskentelevat enemmän kun naiset, ja miehelle on helpompi tehdä uraa, koska naiset ovat usein lapsen kanssa kotona monta vuotta, ja se on aina iso stressi palauttaa työ elämälle.

B Minä haluaisin tietysti saada hyvä palkka.

A+ mutta ymmärrän että mun mies työskentelle enemmän kun minä.

[Miesten ja naisten palkkaerot Suomessa, B1, M, ranska]

A Tässä kuvassa näe miesten ja naiset keskipalkka Suomessa vuosi 2012. Se kuvittelee että mies saa enemmän rahaa töistä kuin nainen. Keski eri on kuusatakolmekymmentäviisi euroa.

B Tämä on varmasti epäreilu

A+ mutta olen mies sitten se ei koske minua. Totta puhuta, jos minun vaimoni saisi enemmän rahaa kuin minä, olisin iloinen siksi voisin maksaa hänen rahasta ravintola, baari, leffa ja bensaa!

[Miesten ja naisten palkkaerot Suomessa, B2, M, arabia]

A Minun mielestäni Suomi on hyvä maa naisille.

B Kyllä, naisten keskipalkka on lähes 80% miehestä keskipalkasta.

A+ mutta tämä fakta ei tarkoita että se on epäreilua naisille.

B Totakai, se olisi tosi epäreilua jos mies ja nainen työskelivät samassa firmassa ja tekevät samoja tehtäviä.

A+ Mutta, enemmän naiset opiskelevat humanitismia, kieliä ja lähihoitajaksi. Semmoset työt eivät maksa paljon. Silloin kun olin töissä Stora Enso-lle, sain saman palkan kuin naiset työntekijät jotka tekevät saman tehtävän.

[Miesten ja naisten palkkaerot Suomessa, B1, N, eesti]

- A See on vähe paha kuva! Jos sanoa kuvasta itsestä. Miesten palkka – miehet on johtaja tai vastava palkkalla – naiset vaan työntekijän palkalla,
 B – Mutta ei ole see jokassa paikkassa noin.
 A+ Palkkan taso riipu koulutuksesta, vastuusta, työntehtavasta ja työnantaja firma lompakosta. On ihan normaali jos koulutettu ja osava ihmine saa isommat tulot kui harjotelija Mun työpaikkoisa on maksettu ihan tehtavista. –

[Suomessa kaikki tarvitsevat oman auton, B1, N, eesti]

- A MUN MIELESTÄ TÄÄLLÄ PÄÄKAUPUNKIN SEUDULLA EI TARVITSE KAIKKI OMAN AUTON. TÄÄLLÄ ON HYVÄ BUSSI JA JUNA YHTEYS JA SAMOIN TÄÄLLÄ ON HYVÄT PYÖRÄTIET. AUTOA EI TARVII,
 B MUTTA ON HELPOMPI JA MUKAVAA AJAA AUTOLLA.
 A+ MUTTA IHMISET JOKA EI ASUU KAUPUNKIS (VAID) ETTÄ MAASEUDULLA HE MUN MIELESTÄ TARVITSEVAT, KOSKA ON VAIKEA MENNÄ ESIMERKIKSI KAUPPA JA OSTAA RUOKAA

[On hyvä, että perheessä tai ystäväissä on ihmisiä eri kulttuureista, B1, N, eesti]

- A On hyvä, ETTÄ PERHEESSÄ Tai YSTÄVISSÄ ON IHMIÄ ERi KuLTtuureiSTA KOSKA SE ON KiiNNOSTuVA. IHMISET OPiSKELEVAT uuDEN KuLTtuuri, KiELTÄ, juHLiA.
 B OLiSi TOSi iKÄVA KuN MAASSA OLiSi VAA YKSi KuLTtuuri.
 A+ MA RAKKASTAN OPPiMiSTA.

[On hyvä, että perheessä tai ystäväissä on ihmisiä eri kulttuureista, B1, N, liettua]

- A Olen samaa mieltä, että se on hyvä, jos perheessä tai ystäväissä on ihmisiä eri kulttuureista. Minun täytyy olla samaa mieltä, koska olen ulkomaalainen Suomessa.
 B Jos ihmiset ovat eri mieltä sitten minulla ei voisi olla ystäviä.
 A+ Ihmiset eri kulttuureista ajattelivat eri tavalla, siksi se on mielenkintoempi heidän kanssa.

EIVÄT KUULU MYÖNNYTYSRAKENTEeseen, MUTTA OVAT ESIMERKEISSÄ, KOSKA SISÄLTÄVÄT VASTAVÄITTEEN:

[Koti on parempi hoitopaikka lapselle kuin päiväkot, A2.2, N, eesti]

- A Mun mielestä on päiväkot parempi. Siellä lapset leikivät toisten lasten kanssa. He syövät kolme kertaa päivässä. He nukkuvat ja kävelevät ulkona. Päiväkodissa lapset vielä opiskelevät ja askartelevat. Kotona monet lapset ei saa syödä 3 x , heille ei ole kenen kanssa leikkiä ja he eivät nuku kotona päivällä. He katsovat liian paljon televisioita.
 B Joo, kotona lapset eivät sairastu nii paljon kuin päiväkodissa.

[Työ on elämässä tärkein asia, A2.2, M, arabia]

- A B Kun sinä olet työssä, ja oli tärkeä työ, monta tuntea päivässä ja totta kai monta ihmisiä rippuvat sinusta. Tietysti täytyy ossaa hyvää palkkaa! Sinä opeskelet monta vuotta, matkustat, ja maksoit paljon paljon rahaa ja olit todella ahkeraa kun sinä osaat tätä työtä. Niin on, tarvitse hyvä palkka ja rauhalinen elämä!
 B Jos sinulla on eri mieltä, sylätus! :)

[Suomessa kaikki tarvitsevat oman auton, A2.2, N, italia]

- A Minun mielestäni, ei kaikki Suomessa tarvitsevat oman auton. Esimerkiksi, Helsingissä ovat hyviä bussi- ja metrolinjat ja on tosi helppo mennä minne sinä haluat, vaikka sinulla ei ole oma autoa.
- B Mutta ihmiset että asuvat esimerkiksi pienessä kylässä, tarvitsevat ehdottomasti oman auton koska ei ole helppo mennä töihin jos työpaikka on kauan ja ei ole bussia tai junaa.

[Suomessa kaikki tarvitsevat oman auton, B1, M, englanti]

- A A) Suomessa kaikki eivät tarvitse oman auton. Mä olen asunut Jyväskylässä ja siellä oli tosi paljon bussit koko ajan. Nyt mä asun Helsingissä ja se on helppo olla ilman auto. Mä matkustan vain junalla ja busilla ja se on todella helppo. Jos mä haluan mennä keskustaan matkus on vain viisitoista minuuttia. Mun mielestäni se on halvempi kuin jos minulla on oman auton.
- B Ehkä se olisi eri ja mä asun maalla, missä on vahempi bussit ja junat. Se olisi vaikeaa jos mä haluaisin mennä kaupaan tai kaupunkiin – ja se olisi vaikeampi talvella.

[Miesten ja naisten palkkaerot Suomessa, B1, M, kurdi]

- A Miksi näin on? = Minun mielessä se on ihan oikein palkat. Koska miehet voi tehdä enemmän työ kuin naiset esimerkiksi naiset ei voi tehdä auto korjaus, kotin rakenus ja naiset ei voida tehdä vaikeaa ja kova työ. Sen takia tässä näytä miehet saada enemmän kuin naiset. Mitä asialle pitäisi tehdä? = jos naiset pysty tai jaksaa sama mitä miehet tekevät työ nii silloin heki voi saada sama palka. Mun elämässä sama miehet aina on olu vaikeampi työ paikassa ja naiset aina helppo työ paikassa ja naiset enemmän valitse opetaja, secretari n[-]in sen takia heidän rahatki on vähään, mun mielessä on noin ja
- B ehkä mä on väärin.

[Naisten ja miesten roolit ovat erilaiset Suomessa ja kotimaassasi, B1, N, eesti]

- A Mun mielestäni OVAT naisten ja miesten roolit erilaiset Suomessa ja minun kotimaassasi – Virossa. Virossa on niin, että kun perheessä syntyy vauva, siis vaan nainen on kotona, mutta minulle tuntuu, että Suomessa ovat molemmat, äiti ja isä, kotona. Virossa, kun nainen ja mies teevät sama työtä, siis mies saa enemmän rahaa. Suomessa mun mielestäni ei ole see niin. Virossa on naisten rooli tehdä paljon kotintöitä. Ruuan laittaminen ja siivominen on naisten työt, mutta toivon, että Suomessa niin ei ole. Virossa miehet on töissä ja tuovat rahaa kotiin, naiset ovat kotona, siivovat ja on lasten kanssa.
- B Haluan myös sanoa, että see ei ole aina nii.

[Nuori työntekijä on parempi kuin vanha työntekijä, B1, N, eesti]

- A Nykyinen maailma muuttu koko aikaa ja ihan nopeasti, sen takia luulen, että nuori työntekijä on parempi kuin vaha työntekijä. Olen siitä mieltä oma viimeisen työpaikan työkavereiden takia. Vanhat työntekijät ei halunut oppi uusi teknikoita mitkä olisivat tehnyt heidän työtä helpommiksi ja nopeemmiksi.
- B Ma en sano, että see on nyt kaikki paikoissa ja ihmisillä niin